

NATUERLYKE HISTORIE VAN DE COUCHENILLE,

Beweezen met

Authentique Documenten.

HISTOIRE NATURELLE DE LA COCHENILLE,

Justifiée par des

Documens Authentiques.

T' AMSTERDAM,

By HERMANUS UYTWERF,

Boekverkooper, 1729.

OPDRAGT

AAN DEN

Wel-Edelen Groot-Agtbaeren Heere

DEN HEERE

M[r]. JAN SIX,

HEERE VAN HILLEGOM EN VAN VROMADE, REGEREND BURGERMEESTER EN RAED DER STAD AMSTERDAM, MEESTERKNAEP VAN HOLLAND EN WEST-VRIESLAND, EN DYCKGRAAF VAN DEN NIEUWEN AMSTEL, &c. &c.

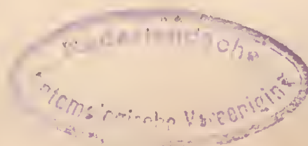
Wel-Edele Groot-Agtbaere Heer,

MYN HEER,

Aan wien zou ik een Tractaetje, waar in een

 waar-

waarheyd dubbeld bewezen word, zoo met be-eedigde Autentique Stucken en Certificatien, als door 't gezigt van een ygelyk, dien 't maar lust de moeyte te neemen van 't Experiment werkstellig te maeken, met meerder regt konnen opdraegen, als aan een Heer van den Eersten Rang en Aanzien van ons Vaderland, een Minnaar der

Waarheyd en Weetenſchap, en inzonderheyd der zulken, welke de Negotie, het Voedſel deezer Republicq, concerneeren?

Een zaak, die zoo veel gerugt hier ter Steede heeft gemaakt of de Couchenille een Beestje is, of wel een Boom of Plant of Veld-gewas, zal buyten twyffel aan Uwe Wel-Edele Groot Agtbaerheyd ook ter ooren

zyn gekomen: Dog 't on-onbetwiſtbare Bewys van dat het Beestjes zyn, word hier voor 't allereerſt gemeen gemaakt: en deze Waarheid, beken ik, word een groote Luyſter bygezet, om datze onder Uwe Schaduw in 't ligt koomt; want wie zou durven denken, dat ik aan een Heer van de Eerſte Diſtinctie een onzekere Zaak als een conſtante

Waar-

Waarheyd zoude durven opdraegen?

't Is een Vryheyd die ik neeme, om dat de Couchenille voor een van de Hooft-Negotien mag gaan, en daarom hoop ik dat het my niet qualyk zal worden afgenoomen.

't Is aanmerkelyk, dat men, ſeedert de Spaenſe Weſt-Indien zyn ontdekt geweeſt, van deeze zaak

geen eerder volkomene zeekerheyd heeft gekregen: en dewyl de Autheuren, die over de Couchenille geschreven hebben, en zelfs die genen, die de waarheyd, van dat het Beestjes zyn, al hebben getroffen, niet als Oog-Getuigen spreken, en meest allen slegts eenige mondelinge Vertellingen schynen gevolgt te hebben, en daar door of zeer schaars

of

of ook wel gebrekkig zyn geworden in de Omſtandigheden van hare Aanqueeking en tedere Bezorging, zo berouwt het my niet, dat ik nog moeyte nog koſten geſpaart heb gehad, om deswegen Atteſtatien en Certificatien van Oog-Getuygen, en van die genen die daaglyks in de Aanqueeking der Couchenille beezig waren, door middel

van

van goede Correspondentie over te laten komen.

In deze Documenten kan alle de Behandeling der Couchenille omstandig beoogt worden; waarom ik alle dezelve in dit Tractaetje, zynde het Spaans van woord tot woord gecopieert, en Notarialyk in ons Nederduitsch, en daar en boven ook in 't Fransch vertaalt, hebbe agter aan geschikt.

Ik

Ik zal, Wel-Edele Groot-Agbaere Heer, hier niet by voegen, een Lofreeden die zeer wel zou paßen te geven aan een Burger-Vader, wiens Afkomſt zoo Illuſter is, als der zelver Deugden en Merites groot zyn; alleenlyk zal ik my beroepen op 't algemeen Gejuygh en de groote Agting, welke men voor deszelfs Perzoon is hebbende,

de, en met alle respect blyven,

WEL-EDELE GROOT-AGTBAERE HEER

UWE WEL-EDELHEIDS

Onderdaenige Dienaer

MELCHIOR DE RUUSSCHER.

NATUERLYKE HISTORIE VAN DE COUCHENILLE,

Beweezen met

Authentique Documenten.

HISTOIRE NATURELLE DE LA COCHENILLE,

Justifiée par des

Documens Authentiques.

NATUERLYKE HISTORIE

Van de

COUCHENILLE,

Beweezen met

Authentique Documenten.

DE Voornaamste Autheuren, die over de COUCHENILLE geschreven hebben, als onder anderen de vermaarde Heer *Nicolaas Hartsoeker* in zyne Proeve der Deurzigtkunde, XLIV. Lid, benevens den Geleerden Heer *N. Lemery*, in zyne *Dictionaire des Drogues*, by het woord *Cochinilla*, hebben eenpaariglyk getuigt, dat het Beestjes zyn. Daarenboven heb ik, vermits ik veele Jaaren in *Spanjen* gewoont heb, geleegentheid gehad, om my daar van te informeeren by Spanjaarts, die zelfs in *America* geweest waren ter plaatse daar de *Fyne Couchenille* word aangequeekt. Deze Persoonen, onder welke van de voornaamste Naviganten waaren, hebben my allen eenstemmiglyk verzekert, dat het Beestjes zyn, en dat zy zelf wel die hadden helpen inzamelen en bereyden. Na zulke kragtige Getuigenissen heb ik niet konnen twyffelen aan de Waarheid van deeze zaak: Hierom hield ik ook sedert by alle geleegentheid, dat over deeze stoffe is gesprooken, dit sentiment voor een Waar-heyd

HISTOIRE NATURELLE
DE LA
COCHENILLE,

Justifiée par des

Documens Authentiques.

P*Lusieurs bons Autheurs, qui ont traité de la* COCHENILLE, *entre autres le célèbre* Nicolas Hartsoeker *dans ses* Essais de Dioptrique, *Partie XLIV.* & *le savant* N. Lemery *dans son* Dictionaire des Drogues *au Mot* Cochinilla, *conviennent tous que ce sont de petits Animaux;* & *moi, comme j'ai demeuré plusieurs années en* Espagne, *j'ai eu occasion de m'en informer à des* Espagnols, *qui avoient été dans le Païs de* l'Amerique, *où la fine* Cochenille *est cultivée. Ces Personnes, parmi lesquelles il y avoit de grands Navigateurs, m'ont tous constamment assûré, que c'étoit de petits Animaux, que même ils avoient aidé à les assembler* & *préparer. Après de tels témoignages, je ne pouvois douter de la vérité de la chose: Aussi depuis ce tems-là aïant adopté leur sentiment, je l'ai*

heyd ſtaande. Dit wierd egter door allen niet aangenoomen; maar ik heb ook eenigen ontmoet, die van een contrary Begrip waren, meenende dat het een Gewas of Grein van eenige Plant is: waar door ik ook in ernſtig Diſpuit geraakt ben met een Vriend, die van dit laatſte gevoelen was.

Om dan deezen Vriend, en allen die van zyn ſentiment mogten weezen, van de Waarheid, dat de *Couchenilles* leevendige Beeſtjes zyn, kragtig te overtuygen, zo heb ik ten dien eynde na *Spanjen* geſchreeven aan *Don Pedro Xriſtoffal de Reynoſſo y Mendoza*, Ridder van de Ordre van *St. Jacob*, tot *Puerto de Sta. Maria*, myn goede Vriend en Correſpondent; met verzoek, dat hy, ter occaſie dat zyn Zoon *Don Martin de Reynoſſo* met de Vloot na *Nova Spanja* ſtond te vertrekken, hem beliefde te beveelen, van aldaar de noodige *Atteſtatien* te laaten beleggen, of de *Couchenilles* Leevendige Beeſtjes zyn, dan of het een Gewas van een Plant of Boom is, zoo als hier te lande van ſommigen wierd geſuſtineert. Waarop dan deeze Jonge Heer *Don Martin* uyt *Mexico*, terwyl hy aldaar was, over deeze zaak gecorreſpondeert heeft gehad met Oude Kenniſſen en Vrienden van zyn Vader tot *Antiquera*, Hoofdſtad van 't Bisdom van *Oaxaca*, geleegen in 't Koninkryk van *Nova Spanja*, alwaar de Stapel van Negotie en voornaamſte aanqueeking van de *Couchenille* is: door welk middel hy daar van bekomen heeft ample en omſtandige *Documenten*, welke hy gezonden heeft aan zyn

Va-

soûtenu dans toutes les occasions. Cependant j'ai trouvé des Gens d'un avis contraire, & qui croyoient que c'étoit le Fruit, ou la Graine de quelque Plante. Ce fut avec une telle Personne, qui étoit mon Ami, que j'eus à ce sujet une grande Dispute.

Pour entrainer cet Ami dans mon sentiment, aussi bien que ceux qui pouvoient être de son opinion, & les gagner par des preuves sans replique, j'ai écrit à Puerto de Sta. Maria, *à* Don Pedro Xristoffal de Reynosso y Mendoza, *Chevalier de l'Ordre de St. Jaques, mon Ami & mon Correspondant. Je l'ai prié, que comme son Fils* Don Martin de Reynosso *alloit partir avec la Flotte pour la* Nouvelle Espagne, *il voulut avoir la bonté de prendre, lorsqu'il y seroit arrivé, les* Attestations *nécessaires pour sçavoir si la* Cochenille *étoit un petit Animal vivant, ou bien la Graine ou le Fruit de quelque Plante, comme bien de Personnes le croient en Europe.* Don Martin, *arrivé à* Mexique, *ne manqua pas d'écrire plusieurs fois sur ce sujet aux Amis que son Pere avoit à* Antiquera, *Capitale de l'Evêché d'*Oaxaca *dans la* Nouvelle Espagne, *où se fait le plus grand Négoce de la* Cochenille, *où on l'éleve & la cultive le plus. Aïant donc enfin obtenu des Ecrits amples & circonstanciez, il les a envoïez à son Pere,*

Vader, die dezelven wederom tot *Cadix* heeft ter hand gestelt aan myne Correspondenten, de Heeren *Morrogh Crew & Comp.* welke van daar my dezelve overgezonden hebben met het Schip de *St. Pedro*, Capitein *Albert Stadema*, dat in de Herfst van 't Jaar 1726, hier te Lande gearriveert is.

Deze overgezondene *Authentique Documenten*, weegens de *Couchenille*, gemaakt en beleyd in Octob. 1725, voor 't Gerecht van de Stad *Antiquera*, in de Valleye van *Oaxaca* (een Landstreek, zo men my berigt, van omtrent 150 Spa. Mylen in den omtrek, gelegen tussen *Mexico* en *Guatimalo*) in de Spaansche West-Indiën, bestaan in de volgende Leeden.

I. Een *Request* van *Dr. Joseph Montero y Priego*, Procureur aldaar.

II. Presentatie van 't zelve *Request* voor den Heer *Don Matheo de Aguero y Mier*, Ordinaris *Alcalde*, en van de Heylige Broederschap van de Eerste Stem in de voorz. Stad, van wegen zyn *Mayesteyt*.

III. *Apointement* daar op verleent.

Waar op volgen, vooreerst Agt byzondere *Informatien* en *Attestatien* of Getuigenissen, allen onder solemnele Eeden, in maniere van Regten in *Spanje* gebruyklyk, afgenomen door den voorn. Ordinaris *Alcalde*, voor den Notaris *Joseph Manuel Aluarez de Aragon*, gedaan door de genen, die verscheydene jaaren de Aanqueeking, Voortteeling en Behandeling van de

Cou-

qui les a fait tenir à Cadix *à mes Correspondans les Sieurs* Morrogh Crew & Comp., *&* *ceux-ci me les ont envoïez par le Vaisseau* St. Pedro, *Capitaine* Albert Stadema, *arrivé dans ce Païs en Automne de l'An* 1726.

Ces Pieces ou Actes authentiques, levez au sujet de la Cochenille, *ont été faits en Octobre* 1725. *par devant la Justice de la Ville* d'Antiquera *dans la Vallée* d'Oaxaca, *qu'on m'a assûré être un Païs d'environ* 150. *Milles d'Espagne de circuit, & situé entre* Mexique *&* Guatimala. *Voici ces Pieces.*

I. Une Requête *de* Don Joseph Montero y Priego, *Procureur du lieu.*

II. Présentation *de cette Requête à* Don Matheo de Aguero y Mier, Alcalde *Ordinaire, & de la Ste. Confraternité, aïant dans la susdite Ville la premiere voix de la part de Sa Majesté Cathol.*

III. Apointement *accordé là-dessus.*

Ces Pieces sont suivies de Huit Informations *&* Atteſtations *ou Témoignages, tous confirmez solemnellement selon le Droit usité en* Espagne *par serment, levé par le susdit* Alcalde *Ordinaire, en présence du Notaire* Joseph Manuel Aluarez de Aragon, *& prêté par des Personnes, qui pendant plusieurs années ont vû & même*

Couchenille hebben gezien of daar in zig beezig gehouden.

De Eerste *Attestatie* is van eenen *Don Roque de la Torre*, oud omtrent 40 jaaren, die ruym 8 jaaren lang zig geëxerceert heeft gehad in de Queeking van de *Fyne Couchenille.*

De Tweede *Attestatie* is van eenen *Don Francisco Guazo y Theran*, oud 39 jaaren, die 21 jaaren lang zig beezig had gehouden met de Trafyk en Negotie van de *Couchenille.*

De Derde *Attestatie* is van *Don Joseph de Zozaya*, oud omtrent 50 jaaren, die 't Emplooy van *Alcalde Mayor*, in de Provincie van *Nejapa*, onder 't zelve Bisdom van *Antiquera*, bedient heeft, en aldaar 5 jaaren lang de *Fyne Couchenille* behandelt, en daar in omgegaan heeft.

De Vierde *Attestatie* is van *Don Christoual Muñoz Cano*, oud omtrent 32 jaaren, die *Luytenant Generaal* van den *Alcalde Mayor* geweest is in de Vier Vlekken, in de Contreye en Marquisaatschap van de Valleye van 't Bisdom van *Antiquera*, en in eenige Vlekken van de voorsz. *Jurisdictie* de gantsche Aanqueekery, Voortteeling, en Behandeling van dito *Couchenille* gezien heeft.

De Vyfde *Attestatie* is van *Don Francisco Lopez de Yrriguera*, oud omtrent 40 jaren, die 10 jaaren lang *Luytenant* van den *Alcalde Mayor* geweest is, als 5 jaaren in 't *Partido de Papalo*, en 5 jaren in dat van *Zimatlan y Real de Minas de Chichicapa*, in 't Bisdom van *Antiquera*, en aldaar in beyde *Jurisdictien* de Behan-

même élevé, cultivé & amassé la Cochenille.

La I. Atteſtation *eſt d'un certain* Don Roque de la Torre, *âgé d'environ* 40. *ans, qui a fait plus de* 8. *ans le metier de cultiver & d'élever la* fine Cochenille.

La II. Atteſtation *eſt d'un certain* Don Franciſco Guazo y Theran, *âgé de* 39. *ans, qui a fait plus de* 21. *ans le Trafic de la* Cochenille.

La III. Atteſtation *eſt de* Don Joſeph de Zozaya, *âgé d'environ* 50. *ans, qui a eu l'Emploi d'*Alcalde Mayor *dans la Province de* Nejapa, *ſous le même Evêché d'*Antiquera, *& qui s'eſt occupé pendant* 5. *ans à élever & amaſſer la* fine Cochenille.

La IV. Atteſtation *eſt de* Don Chriſtoual Muñoz Cano, *d'environ* 32. *ans, qui a été* Lieutenant General *de l'*Alcalde Mayor *dans les Quatre Bourgs, dans la Contrée & Marquiſat de la Vallée de l'Evêché d'*Antiquera, *& qui a vû dans quelques Bourgs de la dite Jurisdiction, tous les ſoins qu'on ſe donnoit pour élever & faire provigner la* fine Cochenille.

La V. Atteſtation *eſt de* Don Franciſco Lopez de Yrriguera, *de l'âge d'environ* 40. *ans, qui a été* 10. *ans de ſuite Lieutenant de l'*Alcalde Mayor, *ſçavoir* 5. *ans dans le* Partido de Papalo, *&* 5. *autres ans dans celui de* Zimatlan y Real de Minas de Chichicapa *de l'Evêché d'*Antiquera, *& qui a obſervé dans ces deux Juris-*

handeling der *Couchenille* geobſerveert heeft.

De Zesde *Atteſtatie* is van *Don Domingo Marquez*, oud omtrent 57. jaren, die *Luytenant* van den *Alcalde Mayor* is geweeſt aan de Kuſt van *Xamiltepeque*, in 't Bisdom van *Antiquera*, en niet alleen de Behandeling van de *Couchenille* gezien, maar ook zelf veel geld voor de Aanqueekſels beſteed heeft.

De Zeevende *Atteſtatie* is van eenen *Don Antonio Llaguno Sta. Cruz*, oud omtrent 55 jaren, die, ſeedert een tyd van ruym 22 jaaren, niet alleen de Voortqueeking van de *Fyne Couchenille* gezien, maar ook zelfs die voortgequeekt heeft.

De Agtſte *Atteſtatie* is van eenen *Don Franciſco Ximenes de Velaſco*, Indiaanſch *Caſique* of Regent van 't Hoofdvlek *St. Thomas Yxtla*, onder de *Jurisdictie* van *Antiquera*, oud omtrent 45 jaaren, geboortig van een Vlek, alwaar voornaamlyk de Ingezeetenen zig geneeren met de Voortqueeking van de *Couchenille*, en wiens Ouders zulks zelfs ook byderhand hebben gehad; zo dat hem die gantſche Handel volkomen bekent was, van 't begin der Voortteeling af, tot dat ze in ſtaat is om in de *Suroenen* gepakt te worden.

Hierop volgen drie *Certificatien.*

De Eerſte *Certificatie* is van den Heer *Don Juan Bauptiſta Fortuno*, *Correxidor*, en Luytenant van den *Capiteyn Generaal*, Regter over

risdictions la maniere de traiter la Cochenille.

La VI. Atteſtation *eſt de* Don Domingo Marquez, *âgé d'environ 56. ans, qui a été Lieutenant de l'*Alcalde Mayor *à la Côte de* Xamiltepeque, *dans l'Evêché d'*Antiquera, *qui non ſeulement a vû la maniere d'avoir ſoin de la* Cochenille, *mais qui a auſſi emploïé beaucoup d'argent pour l'élever & la faire multiplier.*

La VII. Atteſtation *eſt d'un* Don Antonio Llaguno Sta. Cruz, *âgé d'environ 55. ans, qui pendant plus de 22. ans a auſſi vû élé-ver la* Fine Cochenille, *& même y a donné tous ſes ſoins.*

La VIII. Atteſtation *eſt de* Don Franciſco Ximenes de Velaſco, Cacique *Indien ou Regent du premier Bourg de* St. Thomas Yxtla, *ſous la Juriſdiction d'*Antiquera, *de l'âge d'environ 45. ans, natif d'un Bourg où les Habitans gagnent principalement leur vie à élever & amaſſer la* Cochenille, *& à quoi ſes Parens s'étoient auſſi occupez; de ſorte qu'il ſçavoit parfaitement tout ce qui regardoit le gouvernement de ces petits Animaux, depuis leur commencement, juſqu'à ce qu'ils fuſſent en état d'être empaquetez dans les* Surons, *ou Paillaſſons.*

Après cela ſuivent trois Certificats.

Le I. Certificat *eſt de* Don Juan Bauptiſta Fortuno, Correxidor *& Lieutenant du* Capitaine General, *Juge des Regîtres lézez,* *des*

over de Beleedigde Registers, Appellatien, en andere Commissien over *Antiquera*, en derzelver *Jurisdictie* van wegen zyn *Mayesteyt*, die van de Voortqueeking der *Couchenille* spreekt als een Ervarene en Ooggetuyge, en als van een Zaak, die men daaglyks daar kan komen te zien.

De Tweede *Certificatie* is van den Heer *Don Pedro Silvestre Gonzales*, *Alcalde Ordinaris*, en van de Heylige Broederschap te *Antiquera*, van wegen zyn *Mayesteyt*, die, als Ooggetuyge, zyne verzeekering geeft van een voorval, dat hem zelf met de *Couchenille* gebeurt is.

De Derde *Certificatie* is van voorn. Heer *Don Matheo de Aguero y Mier*, *Alcalde Ordinaris*, voor wien deze *Affaires* beleyt zyn geweest, die *Certificatie* geeft van 't gene hy seedert veele jaaren met opmerkentheid in de Voortqueeking der *Couchenille* ondervonden en gezien had.

Deze 3 aanzienlyke *Certificatien* worden weder gevolgt van Vier Verklaaringen van *Notarissen*, waar van 3 als Ooggetuigen, en 1 als van een Algemeen Zeggen, getuygenisse doen.

De Eerste Verklaaring is van *Joseph de Arauxo*, *Not. Publ & Real* van *Antiquera*, als Ooggetuige en experientie hebbende seedert een tyd van vyf en twintig jaaren.

De Tweede Verklaaring is van *Manuel de Figueroa*, *Not. Publ. & Real*, van den Raad, gede-

des Appellations, & *autres Commissions qui regardent* Antiquera, & *sa Jurisdiction, de la part de Sa Majesté Cathol:. Il y parle de la* Cochenille, *comme témoin oculaire de tout ce qui la concerne*, & *comme d'une chose qu'on peut voir tous les jours sur les lieux.*

Le II. Certificat *est de* Don Pedro Silvestre Gonzales, Alcalde *Ordinaire*, & *de la Sainte Confraternité à* Antiquera, *de la part de Sa Majesté, qui comme témoin oculaire rapporte un Cas, qui lui étoit arrivé avec la* Cochenille.

Le III. Certificat *est du sus-mentionné* Don Matheo de Aguero y Mier, Alcalde Ordinaire, *devant qui tous ces Ecrits ont été passez. Il y rend témoignage de ce qu'il a vû* & *experimenté pendant plusieurs années au sujet de la nourriture* & *gouvernement de la* Cochenille.

Ces Trois Certificats *remarquables sont encore suivis de Quatre* Déclarations *de Notaires, dont trois ont été Témoins oculaires*, & *l'autre atteste une chose que tout le monde reconnoît véritable.*

La I. Declaration *est de* Joseph de Arauxo, *Notaire Public & Royal à* Antiquera, *comme Témoin oculaire* & *en aïant eu une experience de 25. ans.*

La II. Déclaration *est de* Manuel de Figueroa, *Not. Publ.* & *Royal du Conseil,*

Dé-

gedeputeert wegens de *Minas* en Registratien der Stad *Antiquera*, als zelfs zynde Aanqueeker van de *Couchenille* op zyne Landhoeven.

De Derde Verklaaring is van *Phelipe de Gamboa*, Schryver van zyn *Mayesteyt* en *Not. Publ.*, als Ooggetuyge, en een, die zo veele Experientie in de Aanqueeking van de *Couchenille* heeft, als ymand die daar van Professie maakt.

De Vierde Verklaaring is van *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, *Not. Publ. & Real*, als getuygende het gene hy in 't algemeen daar van heeft hooren zeggen.

Wyders worden deeze voorige Stukken en Proceduren op de Spaansche Wyze geauthentiseert, onderteekent, en gecomprobeert door de 3 Notarissen, *Phelipe de Gamboa*, *Joseph de Arauxo*, en *Nicolas Albarez*, verklaarende dat de voorn. *Don Matheo de Aguero y Mier*, actuelyk *Ordinaris Alcalde &c.* is, en dat *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, voor wien deeze Getuygenissen, Certificatien, en Verklaaringen gepasseert zyn, aldaar *Not. Publ. & Real*, opregt en getrouw is, en dat zyne Actens en Geschriften volkomen geloof en Credit worden gegeven zo in als buyten Regten.

Zoo dat'er nogte Wettiger, nogte Aanzienlyker Getuygenissen, Certificatien, en Verklaaringen, over deeze Materie, met eenigen schyn van Reeden te desidereeren zyn. Ook is het Getal der Getuygenissen zo overvloedig, dat minder

Député pour les Minas & *Euregîtremens de la Ville d'*Antiquera, *comme aïant lui-même élevé & cultivé sur ses Terres la* Cochenille.

La III. Déclaration *est de* Phelipe de Gamboa, *Ecrivain de Sa Majesté & Not. Publ., aussi Témoin oculaire, & qui a autant d'experience de la* Cochenille, *que ceux qui en font leur unique occupation.*

La IV. Déclaration *est de* Joseph Manuel Aluares de Aragon, *Not. Publ. & Royal, qui rend témoignage de ce qu'il en a entendu dire par tout.*

De plus, toutes ces susdites Pieces & Actes sont authentiquez à la maniere des Espagnols, signez & approuvez par les trois Notaires, Phelipe de Gamboa, Joseph de Arauxo, & Nicolas Albarez, *qui déclarent, que le susdit* Don Matheo de Aguero y Mier *est actuellement* Alcalde *Ordinaire &c. & que* Joseph Manuel Aluares de Aragon, *par devant qui ces Attestations, Certificats, & Déclarations ont été passées, y est Notaire Public & Royal, homme de probité & fidele, & aux Actes & Ecrits duquel on doit prêter foi en & hors Justice.*

Ainsi l'on ne sçauroit demander sur cette Matiere des Attestations, Certificats & Déclarations plus legitimes, ni de plus de poids, que celles là le sont. Outre cela, il y a plus de Témoignages qu'il ne seroit nécessaire, car

minder dan de derde part, meer dan voltallig en voldoende in Regten zou geschat worden. Ondertusschen verstrekt hare meenigte tot zeer veel Luyster en Licht aan deeze Zaak; dewyl de Getuygen, in 't gene ter materie vereyscht word, elkander nergens in contrarieeren; en dewyl daarenboven door sommigen deeze, door anderen wederom andere manieren van Behandelingen verhaalt worden, die, byeengevoegt zynde, de gantsche Behandeling en Historie van de *Couchenille* naakter in den dag zetten; gelyk 't ook niet ongewoon en niet oneigen is, dat, by verscheidenheid van Land- en Lucht-gesteltenissen, de behandelingen van Natuurlyke zaaken wel eenigsints verschillig genoomen worden, voornaamlyk in eene *Jurisdictie* van omtrent 150 Spaansche Mylen in den Omtrek, alwaar, gelyk in alle Bergagtige Landstreeken, hier koelder, daar warmer Contreyen moeten vallen.

Ten opzigte van de Couchenille *zelf word getuygt en verklaart*,

In alle de 8 *Attest:* en al de 3 *Certif:* en in 3 Verklaaringen.

I. *Dat dezelve leevendige Beestjes zyn.*
II. *Dat ze voortgaan, klimmen, en Voedsel zoeken.*

En

car le tiers seroit plus que suffisant pour satisfaire devant tout Tribunal. Cependant leur nombre donne un grand jour à la matiere en question, parce que les Témoins ne se contrarient en rien, & que d'ailleurs les uns rapportent certaines circonstances & manieres de traiter la Cochenille, *les autres en marquent d'autres : Tout cela joint ensemble, nous donne une connoissance plus étenduë & une Histoire plus complete de ces petits Animaux. Outre cela, selon la difference du Climat & de l'Air, la maniere de gouverner les Productions de la Nature varie aussi quelquefois ; ce qui peut bien arriver dans une Contrée d'environ* 150. *Milles d'Espagne de circuit, & où, comme dans tous les Païs montagneux, il y a des endroits les uns plus chauds ou plus froids que les autres.*

A l'égard de la *Cochenille*- même, l'on assûre & déclare,

Dans toutes les 8. Attest. *dans tous les* 3. Certific. & *dans* 3. Déclarations ;

I. Que ce sont de petits Animaux vivans.
II. Qu'ils marchent, montent & cherchent leur pâture.

Dans

En in alle de 8 *Atteſt:* alle de *Certif:* en in de 2e, 3e, en 4e, Verklaar:

III. *Dat ze Jongen baaren, zo klein als Neeten, of als Jongtjes van Myten, of als ſpeldepunten.*

En in de 1e, en 3e, *Certif:*

IV. *Dat ze Oogen, Mond, Pooten, en Klaauwen hebben.*

En in de 1e, *Certific:*

V. *Dat ze niet van ſpecie veranderen, gelyk wel de Zywurmen, &c; maar haars gelyken baaren.*

En in de 8e, *Atteſt.* en 3e, *Certif:*

VI. *Dat ze, volwaſſen zynde, van grootte en figuur, veel gelyken aan de Hondsluyzen:* zynde deezen een ſoort van grootte dikke eyvormige Beeſtjes, van grootte omtrent als eene kleine Ert, welke by ſommigen onder den naam van TEKE en KOELUYS (in het Latyn *Ricinus, canes, bovesque infeſtans, ſanguine plenus*, in 't Franſch *Ticque*, (in 't Engelſch) *Tyke*) bekent ſtaan, en alzoo in Woordenboeken gevonden worden, en welken aan de ooren of aan de huyd van de Honden en Oſſen &c, zig aanzuygen, en met hare klaauwtjes zig vaſt houden, zuygende 't bloed uit tot haar voedſel.

VII. Ten

Dans toutes les 8. Atteſt. *les* 3. Certif. & *dans la* 2. 3. & 4. Déclaration;

III. Qu'ils font des Petits, pas plus gros que des Lentes, ou comme les Petits des Mites, ou comme la pointe d'une épingle.

Dans le 1. & 3. Certificat;

IV. Qu'ils ont des Yeux, un Bec, des Pattes, des Griffes.

Dans le 1. Certificat;

V. Qu'ils ne changent point d'Eſpece, comme font les Vers-à-ſoye, &c. mais qu'ils engendrent leurs ſemblables.

Dans la 8. Atteſt. & *le* 3. Certificat;

VI. Qu'aïant crû juſqu'à leur perfection, ils reſſemblent fort en figure & en groſſeur aux Poux des Chiens. *Ces Poux ſont de petits Animaux de figure ovale, gros environ comme un petit pois, appellez en Hollandois* Teke & Koe-luys, *en Latin* Ricinus, canes bovesque infeſtans, ſanguine plenus, *en François* Ticque, *en Anglois* Tyke; *comme on peut le voir dans les Dictonaires; & qui s'attachent aux oreilles ou à la peau des Chiens, des Bœufs &c. & en ſuccent le ſang pour leur nourriture.*

 VII. Pour

VII. Ten opzigte van de *Generatie* word in de 1e. *Certific:* van den Heer *Correxidor* vermeld, *dat hy heeft hooren verhalen van Luiden die daar in omgaan, dat 'er, wanneer de* Couchenille *dik word, over de zelve heen wandelt een klein Viltje, dat aan de* Nopaelplanten *geboren word; werdende gesustineert, dat de* Couchenille *daar door bevrugt word.* Hoewel deze Heer andersints, als een Ooggetuige, posityf spreekt wegens de Zekerheid van het Leven, Voortgaan, Jonge baaren, en Sterven der *Couchenilles*, zo spreekt hy hier nu, ten blyke dat hy een voorzigtig en zeer geloofwaardig Heer is, alleenlyk als van hooren verhalen. Mooglyk is dit point van de *Generatie* wegens de *Couchenille* aldaar nog zo min bekent als hier wegens de *Byen*, en eenige andere *Insecten*; niettegenstaande men de aanqueeking van de Byen zo veele Eeuwen al gecultiveert heeft gehad.

Uyt al het vorenstaande blykt onwederspreekelyk, *dat de Couchenille geen Vrugtgewas is*; gelyk zulks ook ten overvloed in de 2e, 3e, 4e, 5e, 6e, 7e, en 8e, *Attest:* en 3e, Verklaar: bevestigt en geinsereert is. En alhoewel somtyds in de Spaansche Taal, gelyk ook in deeze Spaansche *Documenten*, de *Couchenille* met den naam van *Grana* benoemt word, zo zoude men gantschelyk dwaalen, indien men daar uit vermoeden of besluit nam, dat ze een Greyngewas ware, dewyl men een Greyn in 't Spaansch noemt *Grano*, dog de *Couchenille* niet *Grano* maar *Grana*,

ge-

VII. Pour ce qui regarde leur Generation ; *il est dit dans le* 1. Certificat *du* Correxidor, qu'il a entendu dire par ceux qui cultivent la *Cochenille*, que lorsqu'elle devient grosse, il passe & repasse par dessus elle un petit Papillon, qui naît sur le *Nopal*, & qu'on croit que la *Cochenille* conçoit par lui. *Quoique d'ailleurs ce Monsieur, comme témoin oculaire, parle fort positivement de la vie de la* Cochenille, *de son marcher, de la naissance de ses Petits, & de sa mort; cependant il ne parle du present Article que par oüi-dire; preuve qu'il est un Homme prudent & digne de foi. Peut-être ce Point de la* Generation *de la* Cochenille *est-il là aussi peu connu qu'ici celui des* Abeilles *& de quelques autres* Insectes ; *quoique la maniere d'élever & de gouverner les* Abeilles *ait été pratiquée depuis tant de siecles.*

De tout cela il faut nécessairement conclure, que la Cochenille n'est pas un Fruit ou Graine de quelque Plante, *comme cela paroît évidemment & est confirmé par la* 2. 3. 4. 5. 6. 7. *&* 8. Attest. *& par la* 3. Déclarat. *Et quoique la* Cochenille *soit quelque fois nommée en Espagnol* Grana, *comme aussi dans ces Pieces Originales, l'on auroit tort d'en conclure que ce seroit une Graine de Plante; parce qu'en Espagnol une Graine se dit* Grano, *& que la* Cochenille *est apellée* Grana, *non pas* Grano ; *comme on peut le voir dans le Dictionaire Hollandois & Espagnol*

 d'Ar-

gelyk men zulks zien kan in de *Dictionaris* van de Duytſche en Spaanſche Taal, door *Arnoldus de la Porte*, A°. 1659 tot Antwerpen gedrukt, en gelyk zulks beveſtigt word in deeze Spaanſche *Documenten*, daar men dikwyls aan de *Couchenille*, welke men daar zo ernſtig verklaart Leevendige Beeſtjes te zyn en geen Vrugtgewas, den naam geeft van *Grana*, dog niet van *Grano*.

Ten opzigte van de Voortqueeking, Grootwording, en Naaukeurige Bezorging der Fyne Couchenille, *is te zien:*

I. *Dat ter bequaamer tyd* [naamlyk als 't Winterſaiſoen over is, en deeze Beeſtjes in 't opene veld mogen blyven] *die* Couchenilles, *die in huys bewaart waren, en, volkomen groot en dik geworden zynde, in ſtaat geagt worden om draa te zullen baaren, als dan gezet worden in eenige* Paſtles, (12 *of* 14 *ſtuks by-een in yder* Paſtle), *'t welk toebereyde Neſtjes zyn, omtrent als Voogel-neſtjes, door de Indianen gemaakt van een fyn zagt hooy of ſtroo, of zekere fyne Moſt of ruigte van Boomen, of een fyne ruygte van Cocosnooten:* [Zie en vergelyk de 1e, 2e, 3e, 4e, 5e, 6e, 7e, en 8e, *Atteſt*: en 1, en 2e, *Certif*:]

II. *Dat deze* Paſtles *of Neſtjes, met de Diertjes daar in, dan in 't openveld geſchikt en gezet worden aan eenige* Nopaal-planten, *die ten dien eynde gezaayt, gecultiveert en gebenificeert of naaukeurig bezorgt worden;* Zie

en

d'Arnold de la Porte, *imprimé à Anvers en 1659. & comme cela est confirmé par nos Documens Espagnols, où declarant que les* Cochenilles *sont de petits Animaux vivans & non pas un Fruit ou Graine, on leur donne souvent le nom de* Grana, *mais jamais celui de* Grano.

A l'égard de la Méthode d'élever, nourrir & bien gouverner la Fine *Cochenille*, on y apprend:

I. Que dans le tems propre, (*sçavoir apèrs l'Hyver, quand ces petits Animaux peuvent souffrir le grand air*) lorsque ces *Cochenilles*, qu'on avoit gardées dans la maison, ont assez grandi & grossi pour pouvoir bientôt faire des Petits, on en met 12. ou 14. ensemble dans un *Pastle*. Ces *Pastles* sont de petits Nids, comme ceux des petits Oiseaux, & faits exprès par les Indiens, d'une paille ou foin fin & doux, ou d'une mousse d'arbres, ou bien de la bourre la plus tendre qui envelope les Noix de Cocos. *Voyez & comparez toutes les* 8. Attest. & *le* 1. & 2. Certificat.

II. Que ces *Pastles* ou petits Nids sont alors mis avec leurs Bestioles sur des Plantes de *Nopal*, qu'on a eu soin à cette fin de semer & de bien cultiver. *Voyez & comparez toutes les* 8. Attest. & *le* 1. Certif. *Le* Nopal *est*

en vergelyk de 1e, 2e, 3e, 4e, 5e, 6e, 7e, 8e, *Attest*: en 1e, *Certif*: zynde deze *Nopalen* een soort van dikke, zeer sappige, en stekelagtige Indiaansche Vyg-planten, welker bladvormige Plant-deelingen of Leden *Pencas* genoemt worden.

III. *Dat binnen 2, 3, à 4 dagen de voorsz: Couchenille-beestjes ontallyk veele Jongen in die Nestjes koomen te baaren.* [Zie en vergelyk de 1e, 3e, 4e, 5e, 6e, 7e, *Attest*: en 3e. *Certif*:]

IV. *Dat daarop niet lang naa 't baaren, die Moeren dan koomen te sterven.* [Zie en vergelyk de 1e, 2e, 3e, 4e, 7e, *Attest*: en 1e, 2e, en 3e, Verklaar:]

V. *Dat ondertussen de Kleintjes uyt de Nestjes kruypende, en opklimmende aan de* Nopaalen, *aldaar zig vastbegten, en 't sap uyt die Planten, 't welk haar eenigste Voedsel is, uytzuygen, dog de Plant niet opeeten.* [Zie en vergelyk de 1e, 2e, 3e, 4e, 5e, 6e, 7e, 8e, *Attest*: en 3e, *Certif*:]

VI. *Dat deeze Diertjes altyd zoeken na de fleurigste en sappigste plaatsen aan die Planten, om 't meeste en beste Voedsel*; [Zie en vergelyk de 1e, 2e. 3e, 7e, *Attest*: en 2e, en 3e, Verkl:] *en teevens ook na de luuwste plaatsen om 't quaade weer te schuuwen*: [Zie de 3e, *Attest*: en 1e, *Certif*:]

VII. *Dat deeze Beestjes, onder 't Groeyen en*

groot

une espece de Figuier des Indes, dont les feuilles sont épaisses, pleines de suc & un peu épineuses. Les divisions de cette Plante, qui ont la forme de feuilles, se nomment Pencas.

III. Que dans l'espace de 2. 3. ou 4. jours ces petits Animaux font une infinité de Petits dans leurs *Pastles* ou Nids. *Voyez & comparez la* 1. 3. 4. 5. 6. & 7. Attest. & *le* 3. Certificat.

IV. Que peu de tems après les Meres viennent à mourir. *Voyez & comparez les* 1. 2. 3. 4. & 7. Attest. & *les* 3. *premieres* Déclarat.

V. Que cependant les Petits, sortant de leurs Nids, montent le long du *Nopal*, s'y attachent & en succent le suc, qui est leur unique nourriture, & néanmoins ne mangent pas la Plante. *Voyez & comparez toutes les* 8. Attest. & *le* 3. Certif.

VI. Que ces petits Animaux cherchent toûjours les endroits de la Plante les plus verds & qui ont le plus de suc, pour y trouver une nourriture plus abondante & meilleure; (*Voyez & comparez la* 1. 2. 3. & 7. Attest. & *la* 2. & 3. Déclarat.) & se mettent aussi aux endroits les plus à l'abri du vent pour se garentir du mauvais tems. *Voyez la* 3. Attest. & *le* 1. Certif.

VII. Que, pendant que ces Bestioles deviennent

groot en dik worden, naaukeurig moeten opgepast worden, om niet van eenig ander Ongedierte beleedigt of gedood te worden, [volgens de 5e, 6e, en 8e, *Atteſt*: en 1e, *Certific*:], *dat ze ook zuyver en ſchoon moeten gehouden worden van wegen een zeeker ſpinſel dat als een Spinrach aan de* Nopaal-*planten groeit*, [volgens de 8e, *Atteſt*:], *en dat ze zorgvuldig teegen te groote koude en hitte en ſchadelyke reegen en wind moeten beſchermt worden; dewyl deeze Fyne* Couchenilles *zeer teeder daar van zyn, en anderſints ligtelyk daar van koomen te ſterven; hoewel de Wilde* Couchenille *of* Silvestre, *die in 't wilde zig zelf aan wilde* Nopaalen *opqueekt, zulks moet uytſtaan, en ook daarom, na dat ze gedood is, zo ſlegt, ondeugend, klonterig, en van quaade reuk valt, dat ze niet onder de Fyne mag vermengt worden.* [Zie en vergelyk de 2e, 7e, en 8e, *Atteſt*: en 1e, en 3e, *Certific*:]

Ten opzigte van de Inzameling of Inoogſting der Couchenille:

I. *Dat de Eerſte Inzameling is van de Moeren, die, naa 't baaren van Jongen, in de Neſtjes geſtorven waren*, [volgens de 4e, en 5e, *Atteſt*:]

II. *Dat, na omtrent 3 à 4 maanden, al na 't Climaat en weeder is, deze eerſte Jongen, wanneer zy ook groot en dik zyn geworden, en reeds bequaam geagt worden om andere Jon-*

nent grandes & grossissent, il en faut avoir un très-grand soin, pour empêcher qu'aucune Vermine ne les incommode ou ne les tuë; (*selon la* 5. 6. & 8. Attest. & *le* 1. Certif.) qu'il faut les tenir nettes & les débarrasser de certains fils, qui, comme des toiles d'araignées, croissent sur le *Nopal*; (*selon la* 8. Attest.) & qu'on doit les défendre avec grand soin du trop grand froid ou chaud, de la pluie & du vent; parce que les Fines *Cochenilles*, étant fort délicates, en pourroient mourir: Cependant la *Cochenille Sylvestre* ou sauvage, qui multiplie d'elle-même sur les *Nopals* crûs sans culture, doit essuier toutes ces incommoditez; aussi celle-ci étant tuée, est si peu de chose, de si peu de valeur, si grumuleuse & d'une si mauvaise odeur, qu'on ne doit pas la mêler avec la Fine *Cochenille*. *Voyez & comparez la* 2. 7. & 8. Attest. & *le* 1. & 3. Certif.

A l'égard de l'Assemblage ou Recolte de la *Cochenille*:

I. Que la Premiere Recolte se fait des Meres, qui après avoir fait leurs Petits, étoient mortes dans les Nids. *Selon la* 4. & 5. Attest.

II. Qu'environ 3. ou 4. Mois après, selon que le Climat ou la disposition de l'air le permet, lorsque les premiers Petits sont devenus assez grands & gros, & en état de faire des Pe-

Jongen te baaren, en ook al eenigen daar van gebaart hebben, als dan voorzigtelyk van de Nopaal-*planten door de Indianen worden afgeligt, met een ſtokje, daaraan eenig haar is, op de wyze van een pinceel; en dat, deze dus afgenoomen en ingezamelt, en met heet Water of met Vuer gedood zynde, zulks den 2^en^ Oogſt uytmaakt, of anders den Eerſten Oogſt van de Jongen, die in 't open-veld zyn aangequeekt.* [Zie en vergelyk al de 8 *Atteſt*: en de 1e, en 2e, Verklaar:]

III. *Dat wederom na 3 à 4 maanden de Tweede Teelt van Jongen, welke op de* Nopaal-*planten gebooren zyn, na dat ze mede van 't Sap der* Nopalen *gevoed, groot en dik zyn geworden, en ook eenigen wederom Jongen gebaart hebben, insgelyks ingeoogſt en ingezamelt worden als de Vorigen, mits met dit onderſcheyd, dat dan wel de Moeren en veele Jongtjes te gelyk van de* Nopaal-*planten worden afgeſchraapt, (waar uyt dan die ſoort van* Couchenille *komt, die men* Granilla *noemt, om dat 'er zo veele kleyntjes onder zyn), wordende ondertuſſen eenige Jongen overgelaten, om zig op afgeſnedene of uit de grond genoomene* Nopaal-*planten, geduurende den Reegentyd te onderhouden, en in huys bewaart te worden,* [volgens de 1e, 3e, 4e, 5e, en 8e, *Atteſt*: en 3e, *Certif*:] Zynde deeze *Nopaalen* of Indiaanſche Vyg-planten van dien aard, als de *Aloë*, en meer andere

zeer

Petits à leur tour, & même en ont déja fait quelques uns, alors les Indiens les enlevent de dessus les *Nopals* avec beaucoup de précaution, par le moïen d'un petit bâton, auquel ils ont attaché un peu de poil, & qui est fait en guise de Pinceau. Ces Bestioles étant assemblées de cette maniere, & puis tuées avec de l'Eau chaude ou avec le Feu, cela s'apelle la Seconde Recolte, ou bien la Premiere des Petits, qui ont été nourris & élevez dans le grand air. *Voyez & comparez les* 8. Attest. *& la* 1. *&* 2. Déclarat.

III. Que 3. ou 4. Mois encore après, on enleve & assemble, comme on a fait des précedens, la Seconde Couvée ou Generation des Petits qui sont nez sur le *Nopal*, & qui y étant devenus grands & gros y ont aussi fait quelques Petits : Mais avec cette difference, qu'alors on enleve souvent de dessus la Plante beaucoup de Petits avec leurs Meres ; ce qui fait que cette sorte de *Cochenille* est nommée *Granilla*, parce qu'il s'y trouve tant de Petits. Cependant on garde en vie un nombre de ces Jeunes, qu'on laisse sur des *Nopals* coupez ou tirez de terre & serrez dans la maison pour nourrir ces Bestioles pendant la Saison des pluies. (*Selon la* 1. 3. 4. 5. *&* 8. Attest. *& le* 3. Certif.) *Ces* Nopals *ou Figuiers des Indes, sont de la nature de l'*Aloé *& de certaines autres Plantes de ces Contrées-là ; qui étant fort humi-*

zeer vogtige Indiaansche Planten, die Jaar en Dag buiten den grond, en zelfs afgesneeden zynde, zonder verrotting, vermits teerende op haar rykelyke vogt, konnen blyven duuren; gelyk men ook daaglyks kan koomen te zien, wanneer de Scheepen uyt *Spanjen* of *Portugal* zyn overgekoomen, dat de Schippers eenige *Aloë*-planten, zonder aarde daar aan, 't onderste booven aan den Zolder hangende, gezond en gaaf overbrengen, en alzoo langen tyd bewaaren konnen. En zo men verder bescheid en zekerheyd daar van zoekt, behoeft men daar over slegts de *Botanici* naa te zien, en onder anderen het *Botanick Essais* van *Patrick Blair*, tot Londen gedrukt A°. 1720, in 8°, of anders de *Tweederhande Natuurkundige Beschouwingen omtrent den Groey, Bloey, 't Onderhoud, en de Vrugtmaking der Plantgewassen*, pag. 41, &c., alhier te Amsterdam A°. 1727, in 8°. gedrukt by *B. Lakeman*.

IV. *Dat eyndeling de overbleevene Jongen van de voorige Inzaameling, die in huys op de* Nopaalen *bewaart zyn, wanneer die ook weder groot en dik zyn geworden en in staat geraakt om in 't korte andere Jongtjes te baaren* (ten eynde namelyk van het Reegensaisoen), *als dan in de Voornoemde* Pastles *of Nestjes*, 12 *à* 14 *stuks in yder Nestje, gezet worden, om alzoo buyten in 't veld weder aan de* Nopaalen *haare Jongtjes te werpen, waar naa zy dan komen te sterven*;

humides peuvent, quoique déracinées, durer longtems ſans ſe pourrir ou ſecher, leur ſuc abondant ſervant à les entretenir fraîches. Auſſi les Capitaines des Vaiſſeaux, qui viennent d'Eſpagne & de Portugal, nous apportent-ils ſouvent des Aloës *ſains, frais & bien conſervez, quoiqu'ils ſoient déracinez & pendus renverſez dans le Vaiſſeau. En veut-on d'autres Preuves? L'on n'a qu'à conſulter les Botaniſtes, entre autres le Livre Anglois* Botanick Eſſais *de* Patrick Blair, *imprimé à Londres en* 1720. *in* 8°. *ou bien celui qui a pour titre en Hollandois*: De Tweederhande Natuurkundige Beſchouwingen omtrent den Groey, Bloey, 't Onderhoud, en de Vrugtmaking der Plantgewaſſen. *pag.* 41. *&c. imprimé ici à Amſterdam chez* B. Lakeman *en* 1727. *in* 8°.

IV. Qu'enfin les Petits qui ſont reſtez de la précedente Recolte, & qu'on garde dans la maiſon ſur des Plantes de *Nopal*, étant auſſi devenus aſſez grands & gros pour être bientôt en état de faire des Petits à leur tour, (*ſçavoir à la fin de la Saiſon des pluies*), alors on en met 12. à 14. enſemble dans chaque *Paſtle* ou petit Nid, qu'on place ſur les *Nopals* qui ſont en terre, & où ces Beſtioles meurent après avoir fait leurs Petits: Après quoi l'on fait la Premiere Recolte de cette Sai-

ven ; en waar uyt dan weder de Eerste Inzameling van dat Saisoen ontstaat ; even als hier voor in 't eerste *Artikel* van hare Voortqueeking aangetoont is. Zo dat 'er meestendeels jaarlyks Drie Oogsten geschieden, gelyk ook in de 5e, *Attest:* vermeld word.

Ten opzigte van het Dooden der Couchenilles *word verhaalt* ;

I. *Dat zulks voornaamelyk geschied op twee wyzen, te weeten, of in heet water, of in* Temascales *(of toebereyde Oventjes) tot dat ze door de hitte van 't vuur komen te sterven ; hoewel ook by sommigen een derde manier gebruykt word, naamelyk, dat ze gedood en geroost werden op heete* Comales, *zynde koekplaten, daar vuur onder is, en daar de Indiaanse Vrouwen andersints haare Koeken, of Brood van* Maiz *op bakken.* Als mede, *Dat van deeze driederhande byzondere wyzen van Dooden, ook driederhande byzondere koleur van* Couchenille *ontstaet: De eerste soort, naamelyk in heet waater gedood, word Bruyn-ros, en verliest in 't waater het buytenste wit, waar mede de Leevendige* Couchenille *als overgroeit is geweest : De tweede soort, welke in* Temascales *gedood is, word Aschagtig en gesprenkelt of Gejaspeert van koleur, eensdeels van 't natuurlyk overgroeide wit, en anderdeels van de natuurlyke doorschynende bloed-*

Saiſon ; *de la même maniere qu'on l'a rapporté dans le premier Article de la Méthode de les bien élever &c. De ſorte que le plus ſouvent il ſe fait Trois Recoltes par an, comme cela eſt marqué dans la 5.* Atteſtation.

A l'égard de la Maniere de tuer les Cochenilles, *nous apprenons :*

I. Que cela ſe fait ordinairement en deux Manieres, ſçavoir ou dans l'Eau chaude, ou dans des *Tamaſcales*, pétits Fours, faits exprès pous les y faire mourir par la chaleur. Il y a pourtant des Perſonnes qui font encore autrement : Ils les font mourir en les rôtiſſant ſur des *Comàles*, qui ſont des Poëles plates, ſous leſquelles ils mettent du feu, & dont les Femmes des Indiens ſe ſervent pour cuire leur Pain ou Gateaux de *Maiz*. Que ces trois differentes Manieres de les tüer donnent auſſi à la *Cochenille* trois differentes Couleurs : La Premiere ſorte, qui ſe fait par le moïen de l'Eau chaude, la rend d'un Brun roux & lui fait perdre dans l'Eau le blanc exterieur dont la *Cochenille* vivante eſt comme couverte : La Seconde ſorte qu'on a fait mourir dans des *Tamaſcales*, devient de couleur cendrée & marbrée, ou jaſpée, tant à cauſe du blanc naturel dont elle étoit couverte étant en vie, qu'à cauſe de la couleur rouge &

 trans-

bloedkoleur van de Couchenille *zelf: En de derde soort, welke op* Comales, *of Koekplaaten gedood en geroost is, word zwart, even ofze gebrand ware geweest.* [Zie en Vergelyk de 1e, 2e, 3e, 4e, 5e, en 6e, *Attest:* en 1e, en 3e, *Certific:* en 3e, Verklaring.]

II. *Dat van de Gestorvene Moeren, die door 't baaren dor zyn geworden, van 4 pond maar 1 pond, of van 1 pond maar 4 oncen gedroogt komt; dog dat 3 pond Leevendigen, na datze van de* Nopaalen *voorzigtig zyn afgenoomen en wel gedood en gedroogt zyn, een Pond uitleveren.* [Zie de 1e, 2e, 3e, 4e, 5e, en 6e, *Attestatie*].

Weegens andere Omstandigheden refereere ik my verder aan de *Documenten* zelf.

Zie daar een ampel en zeer *Authenticq* berigt van de Natuurlyke Historie der *Couchenille.* En overmits dezelve zeer veel Nieuws en zeer veele Omstandigheden behelst, daar van men tot nog toe geheel onkundig zo hier als elders is geweest, zo hebben eenige Vrienden my verzogt deeze *Documenten* in het Licht te geeven; waar toe ik dan ook niet agterlyk heb mogen weezen; als agtende zelfs, dat het niet als zeer aangenaam kan zyn voor alle Liefhebbers van Waarheyd en Onderzoek, dat ze behoorlyk verzeekert werden in een Zaak, die zo veele jaaren lang niet alleen by veelen als in 't on-

transparente de la *Cochenille* même : Et la Troisiéme sorte, qu'on a fait rôtir sur des *Comales*, devient noire comme si elle eut été brûlée. *Voyez & comparez les 6. premieres* Attest. *le* 1. & 3. Certif. & *la* 3. Declarat.

II. Que des Meres mortes d'elles-mêmes après avoir fait leurs Petits & qui par là sont devenuës maigres, 4. livres n'en font qu'une, étant sechées, ou bien 1. livre se reduit à 4. onces : Mais que 3. livres des Vivans qui ont été ôtez avec précaution de dessus les *Nopals*, aïant été tuez & sechez, en rendent 1. livre. *Voyez les 6. premieres* Attest.

Pour ce qui regarde les autres Circonstances, je renvoie le Lecteur aux Pieces Authentiques *elles-mêmes.*

Voilà un Recit ample & fidele qui concerne l'Histoire Naturelle de la COCHENILLE. *Comme il renferme un grand nombre de Circonstances ignorées jusqu'à present dans ce Païs & ailleurs, quelques uns de mes Amis m'ont fort prié d'en publier les Pieces justificatives. J'ai crû devoir ceder à leurs instances ; d'autant plus que je ne doutois pas de faire plaisir aux Amateurs de la Vérité & des Recherches curieuses, en leur fournissant le moïen de s'assurer d'une chose, qui non seulement avoit été fort incertaine pendant tant d'années, mais*

onzeeker gestaan heeft, maar ook zelfs niet als rouwlyk en zeer gebrekkig begreepen wierd van die genen, die reeds de Waarheyd, van dat de *Couchenilles* Beestjes zyn, omhelst hadden. Daarenboven, gis ik, zoude elk het my voor onverantwoordelyk toereekenen, dat ik dit alles alleenlyk voor eenigen myner Vrienden hield, en ondertusschen het Gemeen in 't onzeeker en onkundig liet, of die Verwstoffe, welke in zo groote abundantie, zoo met de Vlooten uyt *Nova Spania*, als met de Engelsche Scheepen van 't *Assiento*, in *Europa* word overgebracht, en daar door een Hoofd-negotie geworden is, voortquam van een Beestje of van een Gewasch. Hierom dan heb ik deeze *Documenten* laten drukken in de Spaansche taal, zo als ze my zyn ter hand gekoomen, en hebbe daar by gevoegt het *Notariale Translaat* in ons Nederduitsch, waar in men in allen deele getragt heeft de kragt van de Woorden uyt te drukken, en de Waarheyd te toonen; waarom men zig ook niet heeft te stooten aan eenige stramheyd of onaangenaamheyd van Styl. Daarenboven is ook deze Natuurlyke Historie, te gelyk met hare Authentique Documenten, in het Fransch overgezet, om voor allerhande Buitenlanders te konnen dienstig zyn.

En, of wel ymand, by gebrek van rype overweeging, of anders met opzet, hier teegen zou willen inwerpen, dat hy alle Verklaaringen en *Attestatien* van de Inwooners van 't Land, daar

qui même n'avoit été connuë que fort superficiellement à ceux qui avoient déja embrassé l'opinion que les Cochenilles *étoient véritablement de petits Animaux. L'on auroit eu d'ailleurs sujet de me blâmer, si ne gardant ces Pieces que pour les communiquer à quelques uns de mes Amis, je laissois le Public dans l'ignorance & dans l'incertitude de sçavoir au juste si cette belle Teinture, qui nous vient en quantité avec les Flottes de la* Nouvelle Espagne, *& avec les Vaisseaux Anglois de* l'Assiento, *& qui fait aujourd'hui un riche Commerce, de sçavoir, dis-je, si cette Teinture est tirée immediatement d'une Plante ou de petits Animaux: Ces considerations m'ont donc porté à faire imprimer les susdites Pieces en la Langue Espagnole, dans laquelle elles me sont parvenuës. J'ai fait y joindre une Traduction Notariale en Hollandois, dans laquelle en s'attachant à la lettre, on a tâché d'exprimer la force des termes des Originaux pour en mieux faire voir la fidelité. Ainsi on prie le Lecteur d'en excuser la dureté du style. Outre cela l'on a traduit en François tant cette Histoire Naturelle, que ces mêmes Documens Authentiques, pour que l'un & l'autre puisse servir à un plus grand nombre d'Etrangers.*

Je ne crois pas qu'il se trouve Personne qui voulut, sans examen ou par entêtement, rejetter ces Preuves, & objecter que toutes ces Déclarations & Attestations, etant faites

 par

daar de *Couchenille* valt, voor suspect hield, even als of die allen zouden tragten de andere Natiën te abusceeren, op dat niet zulk een Zaak in andere Landen zoude overgebracht werden, en zy daar door van haaren schoonen Handel veel verliezen zouden; zo zal men ligtelyk konnen bevatten, dat deeze niet wel bedachte inwerping gantsch geen goeden grond nog schyn van redelykheyd heeft: Want zo eene Waarheyd van twee of drie behoorlyke Getuygen voor geloofwaardig moet gelden, hoe veel te meer behoort men overtuygt te zyn van een Zaak, die niet alleen door agt Persoonen met solemneele Eeden gestaaft is, maar ook daarenbooven nog van zes Persoonen (waar van drie Regt en *Justitie* moeten oeffenen, en drie *Publ. Notarissen* zyn) bevestigt word, terwyl men aan de *Actens* van een alleen, in Rechten en daar buyten, zelf in de gewigtigste Zaaken en van 't importantste belang, volkoomen Geloof moet geeven. Zou wel ymand van een gezond Verstand konnen oordeelen, dat men zo diverse Menschen een valschen Eed zoude opleggen? en dat niet slegts over eenige Zegswoorden, of over iets voorgevallene, waar van zy alleenig en niemand anders konden getuygen, en daar in men haar meyneedigheid, zo ze 'er plaats had, niet zoude konnen aantoonen; maar, dat men zulks doen zou durven, in Zaken van de Natuur, gelyk hier, die altyd eeveneens zyn, en daar men gevolglyk altyd, en ook elk, haar van Valsheyd, zo ze 'er plaats had, zou kon-

nen

par les Habitans du Païs, où la Cochenille *se recueillit, doivent passer pour suspectes, comme si ces Gens-là se fussent proposez de tromper les autres Nations, pour empêcher que cette Teinture ne fut cultivée dans d'autres Païs, & que par là leur Commerce n'en souffrit beaucoup. Cette Objection, si on s'avise de la faire, tombe d'elle-même, faute de fondement & de raison : Car si un Fait soûtenu par deux ou trois Témoins, doit passer pour véritable, à plus forte raison doit-on être convaincu de la certitude d'une Chose, quand elle se trouve affirmée avec serment solemnel par huit Personnes, & confirmée encore par six autres, dont trois doivent exercer la Justice & les trois autres sont des Notaires Publics ; pendant qu'en bonne Justice on doit prêter foi entiere aux Actes d'une seule Personne, même dans des choses de la derniere importance. Quiconque a le Sens commun pourroit-il se figurer, qu'on auroit pû obliger tant de diferentes Personnes à faire un faux serment? Il ne s'agit pas ici de quelques oüi-dire, ni de quelque chose qui se seroit passée seulement en leur presence, dont il n'y auroit qu'eux qui en pourroient rendre témoignage, & sur laquelle on ne pourroit pas les convaincre de parjure, en cas qu'ils en eussent commis un. Il s'agit ici des choses de la Nature, qui étant constamment les mêmes, l'on pourroit en tout tems convaincre de fausseté ceux*

nen overtuygen: Is'er ook wel de minste schyn van eenige reede en bevattelykheyd over, dat Luyden van 't Eerste Fatsoen zulke *Certificatien* zouden geven als ze valsch waren, of dat zy zelf voor haar notoire valsche Eeden zouden laten beleggen? Zekerlyk, een voorgewende of gewaande opvatting van 't Gemeene Intrest van 't Land kon haar daar toe in 't minste niet aandringen, dewyl ze ganschelyk niet tot de Getuygenissen en *Certificatien* verpligt waren; en gemaklyk de Weereld in dezelfde Onzekerheyd konden gelaaten hebben, daar in ze tot dus verre gebleeven was geweest. Te twyffelen derhalven aan de Wettigheyd en Validiteyt van deeze Getuygenissen is, dunkt my, eeven zo ongerymt, als nergens aan te willen gelooven.

Uit overweeginge van al het voorenstaande over de ontwyffelbare Wettigheid deezer Getuygenissen, is het ook niet te verwonderen, dat de Vier *Arbiters* of Goede Mannen, welken myn Vriend en ik, elk twee van zyn kant, (hy naamlyk de Heeren *Pieter Schout Muilman*, en *F. H de Roy*; ik de Heeren *Juan de Mortier*, en *Lambert ten Kate Hermansz:*) tot Scheidslieden en Oordeelaars over ons *Dispuet* gekoozen hadden, volkomen tot myn Sentiment geconcurreert hebben. Deeze Heeren (welker eene, namelyk Heer *F. H. de Roy*, ons berigt heeft van zelf eenigen tyd in *Mexico* verkeert te hebben, en waar van een ander, namelyk Heer *Juan de Mortier*, veele jaaren

tot

qui auroient osé déposer contre la vérité. D'ailleurs y a-t-il la moindre apparence, que des Personnes du premier ordre & de façon voulussent donner de tels Certificats, les écrire, signer & confirmer par de faux sermens? Certainement le prétendu Intérêt Public de leur Païs ne les obligeoit pas à faire de telles dépositions. Ils n'étoient en aucune maniere forcez à rendre de faux Témoignages, & ils pouvoient continuer de laisser le monde dans la même incertitude sur cet Article. Ainsi douter de la sincerité & de la validité de ces Actes, ce seroit aussi absurde que de ne vouloir pas prêter foi à aucune chose du monde, même à la plus évidente.

Il n'est donc pas étonnant, qu'après avoir bien fait réflexion sur tout ce que nous venons de dire, & sur la validité de tous ces Témoignages, les quatre Arbitres, que mon Ami & moi avions choisi pour décider nôtre Dispute, m'aient donné pleinement gain de cause. Les Arbitres de mon Ami ont été Mess. Pierre Schout Muilman & F. H. de Roy, *les miens Mess.* Juan de Mortier & Lambert ten Kate Hermansz. *Comme un de ces Arbitres, sçavoir Mr.* F. H. de Roy, *avoit été lui-même quelque tems à* Mexique, *& que Mr.* Juan de Mortier *avoit demeuré*

 plu-

tot *Cadix* in *Spanjen* woonagtig was geweest, zo dat ze beiden, indien over 't *Notariale Translaat* eenige twyffel was ontstaan, van de Spaansche *Documenten*, zelf zouden hebben konnen oordeelen) *hebben, na 't aanhooren en zien van wederzydse Productien en Bewyzen, en na 't rypelyk en naaukeurig examineren van de Zaake zelf*, (als hebbende met *Microscopia* beschouwt, niet alleen 't Gewasje en Ruigte, 't gene myn Vriend tot sustenue van zyn zaak produceerde, maar ook eenige *Couchenilles*, welke zeekeren tyd in Azyn hadden te weeken gestaan), *eenpaariglyk geoordeelt, en schriftelyk verklaart, overtuygt te zyn, dat de Fyne Couchenilles Leevendige Beestjes zyn geweest.* En aangezien onder ons *Dispuet* ook Weddenschap was vermengt geweest, zo hebben gemelde Heeren, om onder Partyen geen Vriendschap te breeken, maar te cultiveren, agter haar schriftelyk Oordeel mede laten invloeyen, *Dat zy haare Verklaring alleen betrokken tot de Zake zelf, welke in Dispuit of Geschil was genomen, dog niet over de Weddenschap of het Geld van die, alzoo zy daar in zig geensints meleerden, gelyk zy ook by de eerste Byeenkomst, of Comparitie, eenpaariglyk aan Partyen hadden verklaart te begeeren, dat ze de Weddenschap als Weddenschap zouden gelieven te reekenen als vernietigt, gelyk Partyen* [zeggen haar EE: verder, als hebbende het zelve uit onzer beider Antwoorden zoo begrepen,] *zulks ook mondeling toegestaan hebben.*

Ein-

plusieurs années à Cadix , *ils pouvoient juger par eux-mêmes des Pieces écrites en Espagnol, s'il y eut eu quelque doute sur la fidelité de la Traduction Notariale qui en a été faite ici. Ces Messieurs donc*, après avoir entendu les raisons de part & d'autre , & vû nos Productions & nos Preuves , ont pesé murement la Chose, & *même ont examiné avec de bons Microscopes, non seulement le petit Fruit ou Graine avec ce qu'elle avoit de cotonneux autour & que mon Ami produisoit pour soûtenir sa cause , mais aussi quelques* Cochenilles *qu'ils avoient mises tremper quelque tems dans du Vinaigre. Après quoi ils* ont tous décidé *en ma faveur*, & déclaré *par Ecrit*, être convaincus que les fines Couchenilles avoient été de petits Animaux vivans. *Comme il y avoit eu une Gageure avec notre Dispute , ces Messieurs , voulant cultiver l'amitié entre les Parties & prévenir tout sujet de rupture , ont inseré cette Clause dans leur Ecrit* : Que leur Déclaration ne regardoit que la Chose même sur laquelle étoit la Contestation, mais nullement la Gageure ou l'Argent , dont ils ne vouloient point se mêler , & qu'ainsi ils avoient tous déclaré aux Parties à la premiere Comparution , souhaitter qu'ils voulussent regarder la Gageure entant que Gageure , comme nulle : *Après quoi aïant entendu la réponse de mon Ami & la mienne , ils y ont ajouté* , Comme aussi les Parties y ont consenti de bouche.

Pour

Eindeling, en ten besluyte van deeze Verhandeling, zal ik hier nog byvoegen, dat my door ymand, die, meer dan ik, gewoon was met Vergrootglazen om te gaan, eenige *Couchenilles*, welke in Azyn waren uytgeweekt, en daar naa door verzwakt Sterkwater bleekrood waren gemaakt, vertoont zyn, en dat ik aan eenigen van die nog wel Een, aan anderen Twee, en aan een ook wel Drie kleine teedere Pootjes, en een met den Nagel daar aan, ontwyffelbaar klaar met een Vergrootglas heb gezien, en dat 'er ook de plaatsen wel te kennen waren, alwaar weleer andere Pootjes gezeeten hadden; zynde uit het fatsoen van 't Beestje ligtelyk te begrypen, dat van meest allen, de Pootjes om haare Teederheyd, onder en naa het droogen, pakken, en verhandelen, noodsaaklyk van 't Lyf moeten afraaken. Kort voor de voorste Pootjes, onder voor aan 't Lyf, zag men ook aan eenigen een kleyn Zuyg-snuytje, dat by anderen als ingetrokken zig vertoonde: Alles eenstemmig en overeenkomstig, met den Inhoud onzer gemelde *Documenten*; zo dat ook de Heer *Correxidor* in zyne I. *Certificatie* wel te regte gezegt heeft, *Dat men de Waarheyd van dat de Couchenille de form van een Leevendig Beestje heeft, wel met een Microscopium kan te zien komen in de gedoodde Couchenilles, die in Europa zyn overgebracht*: Gelyk dan ook de Heer *Nikolaes Hartzoeker*, in zyne *Proeve der Doorzigtkunde*, alhier A°. 1699. by Jan ten Hoorn gedrukt, f°. 52, het zelve *Cou-*

Pour finir cette petite Dissertation, j'ajouterai encore, qu'une Personne, qui se servoit de Microscopes plus que moi, m'a fait voir quelques Cochenilles, *qui après avoir été mises à tremper dans du Vinaigre, étoient devenuës d'un rouge pâle par le moïen de l'Eau-forte temperée. A la faveur du Microscope j'ai decouvert distinctement aux unes une petite patte, à d'autres deux & même trois, & à une patte l'onglet ou petite griffe. J'y ai aussi vû les endroits où avoient été les autres pattes: Car à considerer la petitesse de ces Bestioles, il est aisé de comprendre que leurs pattes, étant si petites & si délicates, doivent presque toutes se separer du corps en les sechant, maniant & empaquetant. Immediatement devant les premieres pattes, je voïois à quelques unes, sous la partie anterieure du corps, une espece de petite languette, comme une petite trompe, leur servant à succer, mais à quelques autres elle paroissoit retirée. Tout cela est conforme à nos susdites Preuves & Attestations: De sorte que Mr. le* Correxidor *dit fort à propos dans le* I. Certificat, *qu'*on peut se convaincre en Europe, en regardant par un Microscope les Cochenilles mortes qu'on y apporte, que c'est un petit Animal qui a eu vie. *Aussi le celebre* Nicolas Hartzoeker *dans son* Essai de Dioptrique, *imprimé à Paris, l'an MDCXCIV. dit-il à la pag. 52. avoir fait tremper & gonfler ce petit Animal de* Cochenille,

Couchenille-beestje, uytgeweekt, en door hem, met een Vergrootglas, van onderen gezien, in Houtsneê heeft vertoont, even zo als het ook

hier neevens in Houtsneê uytgebeeld staat. Immers ik, dit nu gezien hebbende, durf voor my, zelfs zonder aanmerking van deeze bevestiging van myne gemelde *Documenten*, wel volmondig verzeekeren, dat 'er nooyt geene *Attestatien* of Verklaaringen zullen vertoont worden, die getuygen, dat de *Couchenille* een Gewasch en geen Beestje is, zonder onwettig of ontrouw of verdicht te zyn; om dat ik de onwaarheid met de uytgeweekte *Couchenilles* zelfs zou konnen bewyzen. En tot slot en volmaking van deeze Natuurlyke Historie der *Couchenille*, heb ik eenigen van die genen, die my met het Vergrootglas vertoont zyn geweest, in Afteekening en hier in Print laten brengen.

Melchior De Ruusscher.

1.
Grandeur de la Cochenille, gonflée, & vuë sans Microscope.

1.

1.
Grootte van de Couchenille, uitgeweekt zynde, en zonder Vergrootglas gezien.

2.
Cochenille gonflée, & vuë par un Microscope, sous le Ventre, avec les moignons des Pattes emportées, & avec une Patte entiere.

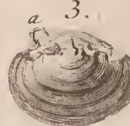
2.

2.
Uitgeweekte Couchenille, met een Vergrootglas gezien, onder aan den Buik, met de knoetsjes van afgebrokene Pootjes, en nog een geheel Pootje.

3.
Cochenille gonflée, vuë par un Microscope, par devant vers la tête, avec une de ses Pattes (a).

3.

3.
Uitgeweekte Couchenille, met een Vergrootglas gezien, van voren tegen het hoofddeel aan met het eene Pootje (a) overeinde.

4.
Cette Patte avec son Onglet ou petite griffe, & avec ses jointures, vuë plus distinctement par le Microscope.

4.

4.
Het eene Pootje met zyn Nagel daar aan, en met zyne leden nog onderscheidentlyker met een Vergrootglas gezien.

5.
Cochenille gonflée, vuë sur le dos, par le Microscope.

5.

5.
Uitgeweekte Couchenille, boven op den rug bezien, met een Vergrootglas.

Dessiné par J. Wandelaar, en présence de Mr. G. Rőell, Prof: en Anatom: & du Sr. L. ten Kate Hermansz.

Uitgeteekent door J. Wandelaar, in presentie van den Heere G. Rőell, Profess: Anatom: en van Sr. L. ten Kate Hermansz.

nille, & *que l'aïant bien consideré sous le corps avec un Microscope, il l'avoit fait graver sur une Planche, comme il est representé ici à côté. Ainsi après une*

telle Preuve & de telles Experiences, je puis être certain, même sans avoir égard aux susdites Pieces authentiques; qui confirment si bien la vérité du Fait, que jamais on ne produira aucune Attestation, sans être fausse & supposée, qui déclare que la fine Cochenille *est un Fruit ou Graine, & non pas une petite Bête; car je pourrois tous les jours faire voir le contraire par le Microscope, de la maniere que je l'ai dit auparavant.*

Enfin pour donner quelque merite de plus à cette Histoire Naturelle de la Cochenille, *j'ai fait graver quelques uns de ces petits Animaux, tels qu'ils m'ont paru par le Microscope.*

Melchior de Ruusscher.

A U-

AUTHENTIQUE DOCUMENTEN.

DOCUMENS AUTHENTIQUES.

Request.

D^o. *Joseph Montero y Priego*, Procureur van 't getal van 't Geregt of ordinaire Verhoorplaats dezer Stad *Antiquera*, in de Valleye van *Oaxaca*, zoo als best voeglyk is in Regten, en met de vereyschte solemniteyten, verschyn voor UEd: en zegge, gelyk het is, dat de principale Trafyk en Negotie van deze voorn. Stad en 't Bisdom bestaat in de *Fyne Couchenille*, in welke de Naturelle Indianen dezer Landstreken haar exerceren, buyten en behalven vele Spanjaerts, die zig tot het voortqueeken van de voorz: *Couchenille*, wegens hare noble qualiteyt mede appliceren, gelyk dit publicq en notoir is; mitsgaders, dat dit soort van Voortteelsel aangequeekt, geboren, en geproduceert word aan de *Nopalen*, welke tot dien einde gezaayt, geculti veert, en gebeneficeert worden; en dat het zelve, wanneer het in staat is, gezet word in eenige zeer zagte Stroo-korfjes op de manier als Vogelnestjes, welke by de Indianen *Pastles* genaamt worden, binnen welke de voorz: *Couchenille* levendig word ingezet, en, als zodanig,

Petision.

DON *Joseph Montero y Priego*, Procurador de los de el numero de la Audiencia ordinaria de esta Cuidad de *Antiquera*, Valle de *Oaxaca*, como mas bien proceda, de Derecho y premissas sus Solemnidades, ante VM: paresco, y digo que ziendo como es el Principal Tratto, y Comercio de esta dicha Cuidad, y su Obispado la *Grana Fina Cochenilla*, y en que

Requête.

DOn Joseph Montero y Priego, *Procureur du nombre de l'Audience ordinaire de cette Ville* d'Antiquera, *dans la Vallée* d'Oaxaca, *en suivant les Procedures établies dans la Justice & les Solemnitez requises, comparois devant Votre Seigneurie, & dis, comme c'est en effet, que le principal Trafic & Commerce de ladite Ville & de son Evêché, consiste dans la* Fine Cochenille, *en quoi les Indiens naturels de ces Quartiers s'exercent, comme aussi beaucoup d'Espagnols, qui s'appliquent de même à cultiver ladite* Cochenille, *à cause de ses excellentes qualitez, comme cela est public & notoire; outre cela qu'elle se cultive, naît & se multiplie sur les* Nopals, *qui à cette fin sont semez, cultivez & entretenus; & que lorsqu'elle est en état, on la met dans de petites Corbeilles de paille fort douce, faites comme de petits Nids d'oiseaux, & que les Indiens appellent* Pastles, *dans lesquelles on met ladite* Cochenille *en vie, & y fait des Petits;*

D 2

que los Indios Naturales de los Pueblos que lo componen se exercitan, sin otras muchas Persones Españolas, que se an aplicado â azemillar dicha Grana por lo noble de su Qualidad, como es publico y notorio, y juntamente que esta especie de Zemilla se cria, naze, y produze en los *Nopales* que â este efecto se siembran, cultivan, y benefician, y teniendo estado la ponen en unas Pajitas muy suabes, â modo de nidos de Pajaros; que llaman los Indios *Pastles*, y en su Oquedad ponen dicha *Grana* Viva, y como tal alli pare, y los

danig, aldaar baart; en dat de Jongen, de welke op de manier als *Querezas* (of Mytjes) zyn, daar uyt klimmende, zig verspreiden op de *Pencas*, (zoo als de Plant-deelingen of Plant-leeden der *Nopaelen* genaamt worden,) uyt welker sap zy zig voeden en opgroeyen, tot dat yder als een dik grein wordt; en dat deze, na dat zy mede gebaart hebben, dan worden afgeligt door een Instrument op de manier van een Pinceel, en dan gedood worden, op eenige Plaatsen met Water, en op andere in *Temascales*, de welke in forme van kleene Oventjes zyn; wordende het zelve ook alzoo gedaan met den tweeden Inzaam der Jongen, (welke geboren waaren van de vorige reeds gedoodde *Couchenilles*,) zo draa ze tot hare vereyschte grootheyd zyn gekomen; 't welk gereguleert word op een tyd van drie Maenden, min of meer, al na dat het Climaat, daar ze worden voortgequeekt, koud of warm is: En alhoewel het voorverhaalde zeker, waaragtig, en publicq is in deze voorz: Stad en het geheele Bisdom, en ook UEd: beneffens de verdere Heeren Regters dezer Stede consteert; egter zo vereyscht het tot myn regt, en tot het eyn-

y los hijuelos que son â el modo de *Querezas*, se ban introduciendo, subiendo, y esparciendo por las Ojas, ô *Pencas*, que assi se nominan las de dhos *Nopales*, y con su Jugo se alimentan, y crian, hasta ponerse en un Grano Gordo Cada uno, y haviendo parido, la depegan con un Instrumento, en forma de Pinzel, y la mattan, en unas partes, con Agua caliente, y en otras, en *Tesmascales*, que son en la forma de unos hornos pequeños, y lo mismo se executa en la Segunda Cosecha, que produce los Hijos nacidos de la primera

tits, qui sont comme des Querezas, *ou Mites, en sortent, se dispersent sur les divisions du* Nopal, *appellées* Pencas, *se nourrissent du suc & croissent, jusqu'à ce que chacun soit venu à la grosseur d'un gros Grain; que, lorsque ceux-ci ont aussi fait des Petits, on les enleve avec un instrument fait en guise de Pinceau, & puis on les tuë, en certains endroits dans de l'eau chaude, en d'autres dans des* Temascales, *qui ont la forme de petits Fours; & l'on fait de même à la seconde Recolte des Petits (nez de la précedente* Cochenille *déja tuée) dès qu'ils ont acquis la grosseur requise, ce qu'on fixe à un espace de trois mois, plus ou moins, selon que le Climat, où ils sont provignez, est froid ou chaud. Et quoique le susdit Narré soit certain, véritable, & public dans ladite Ville & dans tout l'Evêché, & connu à Vôtre Seigneurie aussi bien qu'aux autres Messieurs les Juges de cette Ville, cependant il est nécessaire pour mon droit & pour la fin qu'il m'im-*

ra Grana muerta, quando llegan â en grosar â el Estado que se necezita, y regulado por su tiempo, que es el de tres mezes, poco mas ô menos, y segun el temperamento, frio ô caliente donde se azemilla, y sin embargo de que lo referido es cierto, verdadero, y publico en esta dicha Cuidad, y su Obispado, y constante â VM:, y de mas Señores Jueses de esta Cuidad, combiene â mi derecho, y por lo que pueda importar justificar, el que dicha Zemilla de *Grana fina Co-*

eynde, daar ik het toe noodig hebbe, te juſtificeeren, dat de voorz: *Fyne Couchenille*, (mitsgagaeders de *Silveſtre* of Wilde, die niet gebeneficeert word,) levendig is, en, als zodanig, wordt voortgequeekt, baart, en voortteelt aan de voorz: *Nopael*-planten, en dat het geen *Frutilla* of Vrugt-gewas is, gegroeyt aan eenige Plant, gelyk in *Europa* gepreſumeert word, maar wel een levendig Beeſt, want anderſints zoude het niet konnen voortgaan, nog baaren; gelyk ook dat zelfde de *Silveſtre* of *Zimarrona* doet, want deeze verſcheelt alleen daar in van de Fyne, datze zig zelven voortqueekt aan de *Wilde Nopalen*, zonder beneficie in de Bergen: Waarom derhalven UEd: my dienſt zal doen met te bevelen, dat Informatie werde genomen van 't geexpreſſeerde; en dat de Getuygen, die door my zullen werden gepreſenteert, geexamineert werden naar den inhoud van dit myn Geſchrift; en in de vereyſchte forme gebragt zynde, my het Origineel in een of meer Verklaringen, na 't van nooden is, werde overgegeven, door den tegenwoordigen Notaris geauthentiſeert in publique form en maniere, als tot beveſtiginge van waarheid

Cochenilla, (y la *Silveſtre*, que no ſe benificia) es Viviente y como tal ſe cria, pare, y produze en las dhas Plantas de *Nopales*, y que no es *Frutilla* nazida de ninguna Planta, como ſe preſume en la *Europa*, ſino un Animal Viviente porque menos como va dho, no anduviera ni pariera, y lo miſmo haze la *Silveſtre* ô *Zimarrona*, porque ſolo ſe Diferenſia eſta de la fina, en que ſe cria en los *Nopales Silveſtres*, y ſin beneficio, en los montes; Para lo qual VM: ha do

m'importe, de justifier, que ladite Fine Co-chenille (*de même que la* Silvestre *ou Sau-vage dont on n'a aucun soin) est vivante, & comme telle croît, engendre, procrée sur les Plantes du* Nopal ; *& qu'elle n'est pas un* Frutilla *ou Fruit, crû sur quelque Plante, comme on le présume en Europe, mais un A-nimal qui a vie, sans quoi il ne pourroit marcher ni engendrer ; qu'il en est de même de la* Silvestre *ou* Zimarrona, *celle-ci ne dif-ferant de la* Fine *qu'en ce qu'elle se procrée d'elle-même sur les* Nopals *sauvages des mon-tagnes, sans qu'on en ait aucun soin. Ainsi Votre Seigneurie me rendra service en ordon-nant de prendre Information de ce ci-dessus exprimé, que les Témoins que je présenterai, soient examinez selon la teneur de mon pre-sent Ecrit, & que, les Informations étant faites dans la forme requise, l'Original m'en soit remis en une ou plus de Déclarations, se-lon qu'il sera nécessaire, authentiqué en publi-que forme & maniere par le present Notaire, pour qu'on y prête foi; de plus Votre Seigneurie me ren-*

de ser mui servido demandar se mereciba Informacion de lo Expressado, y que los Testigos que por mi fueren presentados se examinen, â el thenor de este mi Escripto, y dada en la parte que baste, se me entregue Original, con uno ô mas testimonios, los que necezitare, por el presente Escrivane authorizado en publica forma, y manera que haga Fee, y assi mismo se hade servir VM: de certificar dada que sea dicha

heid noodig is; en verder zal UEd: my dienſt doen, als 't UEd: zal believen, na dat deze Infortie zal zyn gedaan, zelve te certificeeren, 't gene UEd: van deze materie weet en conſteert, ook met verzoek en bevel, dat het mede gedaan werde door den WelEd: Heer *Corrigidor* dezer Stede, en den Heer *Dn. Pedro Silveſtre Gonzales*, *Ordinaris Alcalde* der zelver, daar by latende voegen, tot grooter overtuyginge, dat de Notariſſen Getuygeniſſe en Certificatie geven van 't gene zy van deze zaak of materie weten; en dat, dit gedaan zynde gelyk verzogt, de gemelde Origineele Geſchriften en Verklaringen my werden overgegeven. Ik verzoek UEd. gelieve daar in te voorzien, en 't zelve te volbrengen, als gezegt; waar in my dienſt, vriendſchap en Regt zal geſchieden. Ik zweere voor God Onzen Heere en het Heylige Kruys, in behoorlyke forme als naar Regten, dat dit myn verzoek opregt en niet malitieus is, en dat my in dezen geadmitteert werde Papier van 't vierde Zegel, om dat 'er van 't derde niet en is in deze Stad, zonder prejudicie van de Koninglyke Inkomſte, en 't noodige, &c. *Dn. Joſeph Montero y Priego.*

Pre-

dicha Informacion, lo que ſobre eſta materia le conſtare, y de ruego y encargo lo haga el Señor *Corrixidor* de eſta dicha Cuidad, y el Señor *Don Pedro Silveſtre Gonzales*, *Alcalde ordinario* de ella, y juntamente, y a mayor abundamiento, certifiquen los Eſcrivanos, lo que ſupieren en eſta materia, y fecha como llevo pedido, ſe me entrieguen las Deligencias Originales y Teſtimonios expreſados. a VM: pido y ſuplico ſe ſirva de mandar hazer, proveer, y determinar,

como

rendra ſervice, s'il lui plaît de certifier, après que cette Information aura été faite, ce qu'elle ſçait & lui eſt connu ſur cette Matiere, avec priere & ordre que la même choſe ſoit faite par Monſieur le Corrigidor *de cette Ville & par le Sr.* Don Pedro Silveſtre Gonzales, Alcalde Ordinaire *de ladite Ville, en y faiſant ajoûter, pour plus grande conviction, que les Notaires certifient ce qu'ils ſçavent ſur cette Matiere; & que, cela étant fait ſelon la petition, leſdits Ecrits originaux & les Atteſtations m'en ſoient remis. Je ſupplie donc Votre Seigneurie d'y pourvoir, & de l'effectuer ſelon ma demande; en quoi faiſant vous me rendrez ſervice, & me ferez plaiſir & droit. Je jure devant Dieu notre Seigneur & devant la Sainte Croix ſelon la forme requiſe & ſelon le droit, que cette mienne petition eſt droite & non malicieuſe, & que je ſois admis par ce Papier du quatriéme Seau, parce qu'il n'y en a point du troiſiéme dans cette Ville, ſans préjudice des Revenus Royaux & du néceſſaire &c.* Don Joſeph Montero y Priego.

como refiero en que recibire bien, y Merced, en Juſticia, Juro por Dios nueſtro Señor, y la Santa Cruz, en devida forma de Derecho, ſer cierto no de malicia, eſte mi pidimiento y que ſe me admita en eſte Papel de el Sello quarto, por no haverlo de el tercero en eſta Cuidad, ſin Perxuizio de el Real haver, y en lo neſezario &c. *Don Joſeph Montero y Priego.*

Presentatie.

In de Stad van *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, op den twaelfden Dag van October van den jaare 1725, voor den Heer *Don Matheo de Aguero y Mier*, *Ordinaris Alcalde*, en van de Heylige Broederschap van d'Eerste Stem in de zelve, van wegens zyne Majesteyt, is dit Request, dat ik presenteer, en den inhoud des zelfs gelezen.

Presentazⁿ.

En la Cuidad de *Antequera* Valle de *Oaxaca* a doze Dias del Mes de Octubre de mil setezientos y veinte y cinco años; Ante el Señor *Don Matheo de Aguero y Mier*, *Alcalde ordinario*

Apointement.

Dit door zyn Ed: gezien zynde, heeft hy het gehouden voor gepresenteert, en admitteert in dit Papier van 't vierde Zegel, ten dienste van 't gene voorgestelt werd, *salvo prejudicio* van de Koninglyke Inkomste; en beveelt, dat men van den Suppliant aanneme d'Informatie die hy presenteert, en dat de Getuygen, die hy tot dien eynde zal voorbrengen, geexamineert werden, naar den Inhoud van dit Geschrift, en na vereisch van 't gene daar in werd ter nedergesteld, mits-

Auto.

Y Vista por su Merced la huvo por presentada que admite en este Papel de el Sello quarto, por lo que se representa *sin Perjuicio* de el Real haver, y dijo que al Suplicante se le

Préfentation.

Dans la Ville d'Antiquera, *Vallée* d'Oaxaca, *au douziéme jour d'Octobre de l'An* 1725. *par devant le Sr.* Don Matheo de Aguero y Mier, Alcalde Ordinaire, & *de la Sainte Confraternité de la prémiere Voix en icelle, de la part de ſa Majeſté, cette Requête, que je préſente, a été luë avec ſon contenu.*

nario. y de la Santa Hermandad de primero Voto en ella, por ſu Mageſtad, ſe leyo eſta Petizion que preſento el Contenido â ella.

Apointement.

Ce qui aïant été vû par ſa Seigneurie, elle l'a tenu comme préſenté, & admet dans ce Papier du quatriéme Seau aux fins propoſées, ſans préjudice des Revenus Royaux, & ordonne qu'on accepte du Suppliant l'Information qu'il préſente; & que les Témoins qu'il produira à cette fin, ſoient examinez, conformement à la teneur de cet Ecrit, & ſelon l'exigence de ce qui y eſt couché; en outre

le reciva la Informacion que ofrece, y los Teſtigos que para ella preſentare ſe examinen al tenor de eſte Eſcripto, y en razon de lo que en el ſe enunzia, y aſſi meſmo ſe ruegue y en-

mitsgaders werd verzogt en bevolen aan de Heeren *Corrigidor*, en *Ordinaris Alcalde*, *Dn. Juan Pauptª. Fortuno*, en *Dn. Pedro Silvestre Gonzales*, datze gelieven te certificeeren, 't gene hare Edn: consteert en bekent is van 't gene dit voorn: Geschrift behelst, gelyk voor Hem-zelfs zyn Edt: het ook doen zal, om de kennisse die hy heeft gekregen in de Jurisdictie van *Miaguatlan*, alwaar hy heeft bekleed het Emplooy van *Alcalde Mayor*, en die hem alhier ter Stede assisteert; mitsgaders, dat de Notarissen der zelver certificeeren of verklaeren, 't gene dat zy daar van weten, en haar consteert; als mede dat, het zelve verrigt zynde, aan den Suppliant werden overgegeven, de Origineele Instrumenten, ten fine als 't vereyscht werd, en dat de tegenwoordige Notaris hem zal verleenen de Verklaringe die hy zoude begeeren, geauthentiseert in behoorlyke en publique forme, in maniere, dat het geloof meriteere, tot welken eynde zyn WelEd: van nu af aan zyn Gezag interponeert, en zyn geregtig Decreet, ten eynde het in regten werde gelooft, en aangenomen; en in dier voege heeft hy het verleent, geordonneert, en geteekent, *Don Matheo de Aguero y Mier*; voor my,

y encargue a los Señores *Corixidor*, y *Alcalde ordinario*, *Dn: Juan. Bauptª Fortuño*, y *Don Pedro Silvestre Gonzales*, certifiquen, lo que â sus Mercèdes constare en orden a lo que Ministra dho Escripto, que por lo que haze â su Merced lo hara por el Conosimiento que tubo en la Jurisdicion de *Miaguatlan*, donde obtubo el Empleo de *Alcalde Mayor*, y en el que le asiste en esta Cuidad; y los Escrivanos de ella certifiquen, lo que supieren, y assi mismo les constare; y se-

outre on exige & charge les Srs. Corrigidor & Alcalde Ordinaire Don Juan Bauptª. Fortuno, & Don Pedro Silvestre Gonzales, *de certifier ce qui leur est connu du Sujet contenu dans ledit Ecrit, comme sa Seigneurie le fera aussi pour elle-même, par la connoissance qu'elle en a acquise dans la Jurisdiction de* Miaguatlan, *y aïant revêtu l'Emploi d'*Alcalde Major, *& qui l'assiste dans cette Ville; en outre que les Notaires de ladite Ville certifient ce qui leur en est connu; & que, cela étant fait, on donne au Suppliant les Instrumens originaux, aux fins qu'il est requis; & que le présent Notaire lui accordera les Témoignages qu'il pourroit désirer, authorisez en publique forme, de maniere qu'ils méritent foi; à laquelle fin sa Seigneurie interpose dès à présent son authorité & son Decret judiciaire pour y prêter foi selon le Droit; & aussi l'accorde, l'ordonne & le signe.* Don Matheo de Aguero y Mier; *moi présent*

fecho, se de bueluan las Deligencias Originales â esta parte, para los efectos que le conuengan, y el presente Escrivano, le de los testimonios que pidiere, authorizados en publica forma, y manera que haga fee, y para ello desde Luego interpone su Merced, su Autoridad y Decreto Judicial, y haga la fee que cupiere en Derecho, y assi lo proveio, mando, y fimo. *Dn: Matheo de Aguero Y Mier.* Ante mi, *Joseph Manuel Albares de Aragon Escno: Publico, y Real.*

I. In-

my, *Joseph Manuel Albarez de Aragon*, Koninglyke en Publique Notaris.

I. *Informatie*, Getuyge *Dn*. *Roque de la Torre*, oud omtrent 40 jaaren.

In de Stad van *Antequera*, in de Valleye van *Oaxaca*, op den dertienden dag van October van den Jaare 1725, *Dn*. *Joseph Montero y Priego*, Procureur van 't getal der ordinaris Audientie van deze Stad voornoemt, tot d'Informatie die hy heeft gepresenteert, en bevolen is aan te nemen, brenge voor als Getuyge voor den Heer *Don Matheo de Aguero y Mier*, *Ordinaris Alcalde*, en van de Heylige Broederschap dezer Stad, *Dn*. *Roque de la Torre*, Burger alhier, by my wel bekent, van den welken Zyn Ed: voor my Notaris heeft afgenomen, den Eedt, den welken hy heeft gedaan in maniere van regten voor God Onzen Heere en het teeken van 't Heylige Kruys, onder peene van 't welke hy belooft heeft de waarheyt te zullen zeggen, voor zoo veel hem daar van bekent is: En zynde gevraagt op den Teneur van 't Geschrift door den voorn: Procureur gepresenteert, zo zeide hy, dat,

I. *Informazn*: Testio: Don *Roque de la Torre*, de 40 años.

En la Cuidad de *Antequera*, Valle de *Oaxaca*, a treze dias del mes de Octubre de mil setezientos y veinte cinco años, *Don Joseph Montero y Priego*, Procurador de los del numero de la Audiencia ordinaria de esta dicha Cuidad para la Informazion que tiene ofrecida, y se le esta mandada recevir, presento ante el Señor *Don Matheo de Aguero y Mier*, *Alcal-*

ſent Joſeph Manuel Albarez de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

I. Information. *Témoin* Don Roque de la Torre, *âgé de 40. ans.*

*Dans la Ville d'*Antequera, *Vallée d'*Oaxaca, *le treiziéme jour d'Octobre de l'Année* 1725. Don Joſeph Montero y Priego, *Procureur du nombre de l'Audience ordinaire de ladite Ville, pour l'Information qu'il a préſentée & a eu ordre de recevoir, préſente pour Témoin devant le Sr.* Don Matheo de Aguero y Mier, Alcalde Ordinaire, & *de la Sainte Confraternité de cette Ville,* Don Roque de la Torre, *Bourgeois de ladite Ville, à moi connu, de qui ſa Seigneurie a pris, devant moi Notaire, le Serment qu'il a fait ſelon les formes du Droit, devant Dieu notre Seigneur & le Signe de la Sainte Croix, ſous la peine duquel il a promis de dire la vérité, pour autant qu'il en a connoiſſance. Et étant interrogé ſur la teneur de l'Ecrit préſenté par le ſuſdit Procureur, il a*

Alcalde ordinario, y de la Santa Hermandad en eſta dicha Cuidad, por Teſtigo a *Dn: Roque de la Torre*, Vezino de ella, â quien doy fee conozco, de el qual ſu Merced, por ante mi el Eſcribano recivio Juramento que hizo en forma de Derecho, a Dios nueſtro Señor y la Señal de la Santa Cruz, ſo cuo cargo ofrecio dezir Verdad, en lo que ſupiere. Y ſiendo preguntado al thenor de el Eſcripto por dho Procurador Pre-

dat hy, ter gelegentheid van gewoont te hebben in de Provincie van *Xamiltepeque* van dit Bisdom, ruim acht jaaren lang, (sedert dat hy uyt de Koningryken van *Castilla* was gekomen, daar hy van daan is,) zig geëxerceert heeft in de Queeking van de *Fyne Couchenille*, de welke hy zette en gezet heeft in eenige *Pastles* of Nestjes, welke de Indianen van een zeer zagt Stroo gewoon zyn te maken, doende in yder van de zelve twaelf of veertien stuks, en in dier voegen in de groenste en fleurigste *Nopalen*, dewelke ten dien einde gezaait en gecultiveert worden; en dat zy, naar verloop van vier of vyf dagen in de voorz: Nestjes baren, en dat de Jongen, (zo als hy Getuyge gezien heeft met speciale studie en oplettentheid,) als Neten zyn; en datze als levendige Beestjes op de voorn: *Nopalen* klimmen, en zig verspreyden over de *Pencas*, zo lang tot datze tusschen de Stekels van dezelve plaats vinden, daar ze haar konnen vasthegten, en zig onderhouden met het Sap van die *Pencas*; wordende daar gevoed en dick, tot datze weer Jongen baren; en wanneer zy zulks gedaan hebben, dan worden deze tweede Moeren, (terwyl de kleintjes, zo als de eersten, blyven groeyen,) van

Presentado, dijo que lo que sabe, y puedo dezir, es que con ocasion de haver vivido en la Provincia de *Xamiltepeque* de este Obispado mas tiempo de ocho Años, despues que vino de los Reinos de *Castilla*, donde es nacional, se ha exercitado en azemillar *Grana fina Cochenilla*, la qual pone, y ha puesto en unos *Pastles*, ô Nidos, que de un Sacatillo mui suave hazen los Indios, hechando en cada uno doze, ô catorze Granos, y en esta forma, en los *Nopales* verdes, y frondosos, que para este efecto siembran, y cultivan

il a dit, que ce qu'il ſçait & peut dire eſt, qu'aïant eu occaſion de demeurer dans la Province de Xamiltepeque *de cet Evêché, plus de huit ans, (depuis qu'il étoit ſorti des Royaumes de* Caſtille, *d'où il eſt natif) il s'y eſt exercé à nourrir & élever la* Fine Cochenille, *qu'il mettoit & avoit mis dans quelques* Paſtles *ou petits Nids, que les Indiens ont coûtume de faire d'une paille fort douce; qu'il mettoit dans chacun de ces Nids douze ou quatorze* Cochenilles; *que de cette maniere il les plaçoit ſur les* Nopals *les plus verds & les plus nourris, leſquels on ſeme & entretient bien à cette fin; qu'après quatre ou cinq jours ces Animaux font des Petits dans ces Nids; que ces Petits (comme lui Témoin l'a remarqué avec une attention toute particuliere) ſont comme des Lentes; qu'ils montent comme de petites bêtes vivantes ſur les* Nopals *& ſe rependent ſur les* Pencas *juſqu'à ce qu'ils ſe trouvent entre les piquans, où ils s'arrêtent, s'y entretiennent du ſuc de la Plante, & y groſſiſſent juſqu'à ce qu'ils faſſent eux-mêmes des Petits; que lorſqu'ils en ont fait, on ôte de deſſus les* Nopals *ces ſecondes Meres, pendant qu'on y laiſſe*

van, y â los quatro ô cinco dias, para dentro de dichos Nidos, y los hijos que ſon (y ha viſto con eſpecial eſtudio y cuidado) como Liendres, y eſtos como Animales Vivientes ſuben por dicha *Nopalera*, y en ſus *Pencas* ſe eſparçen, haſta que hallan entre ſus eſpinas lugar, en donde aſirſe, y mantenerſe con el Jugo de el que ſe alimentan, y ban criando haſta engordar, y bolver a parir dichos hijos, y haviendolo hecho, ſe quitan eſtas ſegundas madres, de

van de voorz: *Nopalen* afgeligt, 't welk de voorn: Indianen, (zo als de Getuyge gezien heeft, met de genen, die hem bedienden in zyne *Nopael-plantagien*,) met dunne rietjes verrigten, daar aan eenige haaren zyn, van een Ree of eenig ander Dier, op de manier van een pinceel; welke voorz: Moeren by een gezamelt, gedood, en gedroogt worden in eenige *Temascales*, zynde een soort van Oventjens; vallende deze dan aschagtig van Couleur, dog die in heet waater gedood worden, zwartagtigh; wordende daar toe de voorn: *Couchenille* levendig gedaan in eenige *Tenates* of Bennetjes, en alzo gestoken in heet water, en daar in zo lang gehouden, tot dat men verneemt, datze dood zyn; dan wordenze verspreyd op *Petates* of Matten, en eenige dagen in de hitte der Zon geleyt: Getuygende verder, dat d'eerste Moeren, die in de voorz: Nestjes gezet zyn geweest, komen te sterven, zo ras zy gebaart hebben, en de Jongen ook naar boven aan de *Nopalen* geklommen zyn; gelykerwys ook (zo als de Getuyge zelfs mede gezien heeft,) omtrent de *Wilde Couchenille* of *Silvestre* bevonden word, dat het een Levendig Beest is; verschillende daar

de dichos *Nopales*, quedandoze las pequeñitas, criando como las primeras, lo qual executan dichos Indios, como lo â visto el Testigo con los que le han servido en sus *Nopaleras*, con unas Cañitas delgadas, que en la punta le ponen unos Pelos de Venado, ô otro Animal, en forma de Pinzel, y juntas dichas Madres las secan, y matan en unos *Temascales*, â modo de hornitos, y en esta sale sinisienta, y la que en agua caliente renegrida; paro lo qual meten dicha

laisse croître leurs Petits comme les premiers, ce que les Indiens executent (comme le Témoin l'a vû, avec ceux qui le servoient dans ses Plantations des Nopals) *par le moïen de petits Roseaux, auxquels on a attaché du poil d'une Biche ou de quelque autre Animal, en façon de Pinceau; qu'on assemble de cette maniere cesdites Meres, on les fait mourir & secher dans des* Temascales, *qui sont des especes de petits Fours, ce qui rend cette* Cochenille *de couleur cendrée, au lieu que celle qu'on tuë dans de l'eau chaude, devient noirâtre, ce qui se fait en la mettant en vie dans des* Tenates *ou petites Corbeilles, & la plongeant ainsi dans l'eau chaude, & l'y tenant jusqu'à ce qu'on voie qu'elle est morte, après quoi on la met sur des* Petates *ou Nattes, & on l'expose quelques jours au soleil: Témoigne de plus, que les premieres Meres, qui avoient été mises dans les petits Nids, viennent à mourir dès qu'elles ont fait des Petits, & que ces Petits sont montez sur les* Nopals *; ce qui, comme l'a vû le même Témoin, s'experimente aussi dans la* Cochenille Silvestre *ou Sauvage, qui est de même un Ani-*

dicha *Grana* viva en unos *Tenates*, y estos los embocan en el aqua caliente hasta que reconozen haver muerto; y despues la tienden en unos *Petates*, ô esteras, y la asolean algunos dias: y que las primeras madres, que ponen en dichos nidos, luego que pare, y los hijos suben a los *Nopales*, muere; y que tambien, como lo â visto el Testigo, se experimenta en la *Grana* Silvestre, porque es Animal, vi-

daar in alleen met de *Fyne Couchenille*, datze voortteelt, en geboren word op de wilde en bergagtige *Nopalen*, welke niet gecultiveert nog gebenificeert werden, zo als d'andren, gevende ook zo wel de eene *Couchenille* als d'andere een tweede Oogſt, na drie maanden in warme Contreyen, en in de kouder wat meerder tyd; zynde dit voorverhaalde 't gene hy weet, en gezien heeft en hem conſteert, en de waarheyd door hem getuygt, onder de penaliteyt van zyn gedaenen Eed; welke hy affirmeert en ratificeert, verklaarende, dat hem 't Generaele van de Wet niet en raakt, en dat zyn ouderdom is, omtrent veertig Jaaren; en heeft hy het geteekent met zyn Edt:, tot getuygeniſſe der waarheyd: *Don Matheo de Aguero y Mier*; *Roque de la Torre*; voor my, *Joſeph Manuel Alvarez de Aragon*, Notaris Real en Publicq.

II. *In-*

viviente, y ſolo ſe diferiencia, de la *fina Cochenilla* en que ſe cria y nace en los *Nopales* Montuoſos y Silveſtres, que no ſe cultivan ni benifician como los otros, y una y otra Zemilla da ſegunda coſecha, en la primera tres meſes, ſiendo tierra caliente, y en la fria mas tiempo; y que eſto es lo que ſave, ha viſto, y le conſta, y la verdad para el juramento

Animal vivant ; avec cette ſeule difference de la Fine Cochenille, *que la* Silveſtre *ſe procrée & naît ſur les* Nopals *ſauvages des montagnes qu'on ne cultive point, au contraire des autres ; qu'on a de l'une & de l'autre* Cochenille *deux Recoltes , en trois mois dans les Contrées chaudes , & en un peu plus de tems dans les plus froides : Que tout ce ci-deſſus eſt ce qu'il ſçait, ce qu'il a vû , lui eſt connu , & eſt la vérité ſous le Serment qu'il a fait, lequel il affirme & ratifie , déclarant que le général de la Loi ne le touche pas , & que ſon âge eſt d'environ quarente ans , en foi dequoi il a ſigné avec ſa Seigneurie.* Don Matheo de Aguero y Mier. Roque de la Torre. *Par devant moi ;* Joſeph Manuel Alvarez de Aragon , *Notaire Public & Royal.*

 II. In-

mento quelleva fecho, en que ſe afirmo y ratifico , declaro no tocarle las Generales de la Ley, y ſer de quarenta años de edad, poco mas , ô menos , y lo firmo con ſu merced, de que doy fee. *Don Matheo de Aguero y Mier. Roque de la Torre.* Ante mi, *Joſeph Manuel Alvares de Aragon*, Eſcrivano Publico y Real.

II. *In-*

II. *Informatie*, Getuyge *Dn. Franco. Guazo y Theran*, oud 39 jaaren.

Op den voorz: dag, maend, en jaar, heeft de voorz: Procureur tot de voorz: Informatie, gepresenteert als Getuyge voor den voorn: Heer *Alcalde Ordinaris*, *Dn. Franco. Guazo y Theran*, geboren in de Koningryken van *Castilla*, en Inwoonder dezer Stad, Makelaar ter Beurse, by my Notaris bekent, van den welken zyn Ed: voor my Notaris heeft afgenomen den Eed, welken hy gedaan heeft voor Godt Onzen Heere, en het teeken van 't Heylige Kruys, in maniere van Regten, onder welker peene hy beloofde de waarheyd te zullen zeggen, voor zo verre hem zoude bekent zyn; en zynde gevraagt op den Inhoud van 't meer genoemde Geschrift, zeyde hy, dat hy kan zeggen, dat, zedert een en twintig jaaren, dat hy gekomen is uyt de bergen van *Burgos* en Valleye van *Toranzo*, hy zig heeft bezig gehouden met de trafyck en negotie der *Couchenille*, zynde de nobelste waare van deze Stad en 't Bisdom; en dat

II. *Information*, Testigo *Dn. Francisco Guazo y Theran*, de 39 años.

En dicho dia, mes, y año dichos el dicho Procurador para dicha Informacion prezento por Testigo ante dicho Señor *Alcalde Ordinario*, â Don *Francisco Guazo y Theran*, Natural de los Reinos de *Castilla* y Vezino de esta Cuidad, y en ella Corredor de Lonxa; a quien yo el Escrivano doy fee conosco, y de quien su Merced por ante mi recivio juramento

II. Information. *Témoin* Dn. Francisco Guazo y Theran, *âgé de* 39. *ans.*

Audit Jour, Mois & An, ledit Procureur pour ladite Information, a présenté pour Témoin, devant ledit Sr. Alcalde Ordinaire, Dn. Francisco Guazo y Theran, *natif des Royaumes de* Castille, *habitant de cette Ville, & Courtier en Bourse, à moi Notaire connu, de qui sa Seigneurie a devant moi Notaire pris le Serment qu'il a fait devant Dieu nôtre Seigneur & le signe de la Sainte Croix, selon la forme du droit, sous la peine duquel il a promis de dire la vérité, pour autant que ce lui seroit connu; & étant interrogé sur la teneur du susdit Ecrit, a dit pouvoir assurer, que depuis vingt-un ans qu'il est venu des Montagnes de* Burgos *& Vallée de* Toranzo, *il s'est occupé au trafic & commerce de la* Cochenille, *qui est la plus précieuse marchandise de cette Ville & Evêché; que lui*

mento que hizo por Dios nuestro Señor, y la señal de la Santa Cruz, en forma de derecho, so cargo de el qual prometio dezir verdad en lo que supiere, y siendo preguntado, al thenor de dicho Escripto dijo que lo que passa, y puede decir es, ques que de de veinte y un años a esta parte que vino de las Montañas de Burgos, & Valle de Toranzo, se ha ocupado en el Trato, y Comercio de Grana, por ser el genero mas noble

dat hy Getuyge, perſonelyk geweeſt is, in vele vlecken en gehugten, daar principael de *Couchenille* word voortgeteel, en gezien heeft, dat de Indianen de zelve levendig doen in eenige Nestjes, welke gemaakt zyn van zeer fyn ſtroo of hooy, op de manier van Vogel-nestjes, zettende die dan tuſſchen de tronken van de *Nopalen*, die zy daar toe zaayen en beneficeeren; En wanneer zy gebaart hebben, naar verloop van drie of vier dagen, gelyk hy Getuyge verklaart zulks gezien te hebben, zo ſterven ze; en haare Jongen, die zo kleyn zyn als zeer kleene Vlootjes, klimmen na boven aan de voorz: *Nopalen*, tot dat zy de ſappigſte plaatſen bekomen, en zig dus verſpreid en vaſt gezogen hebbende aan de *Pencas* of Plantdeelingen, zo groeyen zy daar van, en worden dik; En in koele Climaeten, ten eynde zy door de koude niet zouden komen te ſterven, zo is 't, dat de Indianen, ter plaatſe daar ze gevoed worden, haar berooken met *Sacate Seco Ocharamuſcas*, waar door zy warmte en kragt krygen; en naar dat de zelve Jongen zyn groot en dik geworden, en ook wel gebaart hebben, worden ze voorzigtiglyk door de Indianen met een pinceel-

noble en eſta Cuidad y Obiſpado, y ha eſtado, en muchos de ſus pueblos y lugares, y principalmente, donde la azemillan, y ha viſto, que los Indios la hechan viva en unos Tenatillos que hazen de Pajas delgadas en forma de nidos, y la ponen entre los troncos de los Nopales, que ſiembran, y benifician; y haviendo parido, como lo ha viſto el Teſtigo, al cabo de tres, ô quatro dias, muere; y ſus hijuelos, que ſon como unas pulguitas muy pequeñas, ban ſubiendo por

lui Témoin a été dans plusieurs Villages & Hameaux, où l'on cultive principalement les Cochenilles, *qu'il a vû que les Indiens les mettent vivantes dans de petits Nids, faits de foin ou de paille très-fine, en façon de Nids d'oiseaux, lesquels ils posent entre les troncs des* Nopals, *semez & cultivez à cette fin; que lorsqu'elles ont fait des Petits, elles meurent trois ou quatre jours après, comme lui témoin assure l'avoir vû; que ces Petits, qui ne sont pas plus gros que de petites Puces, montent sur les* Nopals, *& aïant trouvé les endroits les plus remplis de suc, ils s'attachent aux* Pencas *ou divisions de la Plante, y croissent & deviennent gros; que dans les Climats plus froids, pour empêcher que le froid ne les fasse mourir, les Indiens ont coûtume de les enfumer, dans les lieux où on les nourrit, avec du* Sacate Seco Ocharamuscas, *ce qui leur donne de la chaleur & de la force; qu'après que ces Petits sont devenus grands & gros, & ont aussi fait des Petits, les Indiens les enlevent avec beaucoup de précaution quatre mois*

por dichos Nopales, hasta que hallan el Lugar mas Jugosso; y esparcidos y pegados en las pencas ô ojas se crian, y engordan; y en tierra fria, porque no se mueran con la frialdad, lo que hazen los Indios es, darle con Sacate seco ô-charamuscas humaso paraque se caliente y crie fuerza, el lugar ô sitio donde se estan criando; y despues de haver engordado, y parido dichos hixos, con mucho cuidado y un Pin-

ceeltje afgeligt, naar verloop van vier maenden, min of meer, en worden gedaan in eenige *Temascales*, op de manier van Oventjes, waar in ze, wanneer de zelven heet zyn, komen te ſterven; dog in warme Contreyen, wordenze gedood in heet water; en word vereyſcht, dat men de voorz: *Couchenille*, ten tyde dat ze word voortgequeekt, wel beſcherme voor d'eerſte zwaare regens, want zo die by eenig toeval in de Nestjes komen te vallen, zoo raakenze daar van dood, en zou dan noodig zyn, die weer op nieuws aan te queeken met levendige *Couchenille*, derhalven omze voor de regenbuyen te preſerveren; zyn de Indianen gewoon de *Noplaen*, en daar door ook de Nestjes met eenige *Petates*, als een ſoort van Matten, te bedekken; wetende de Getuyge, als zulks gezien hebbende, dat de voorz: Moeren, welke levendig van de voorz: *Nopalen* afgenomen zyn geweeſt, uytleveren, van drie ponden een pond droog, wel verſtaande die genen, die op de *Nopalen* van haar Sap gevoed zyn geweeſt, want van die genen die in de Nestjes, of *Paſtles* ſterven, komt van vier ponden, maar een pond; en weet de voorz: Getuyge, als zulk gezien heb-

Pinzelito la quitan los Indios alcavo de quatro meſes, poco mas ô menos, y la meten en unos *Temaſcales*, en forma de hornillos, y eſtando ya calientes, la matan en ellos; y en tierra caliente lo hazen en agua caliente, y es neſeſario al tiempo de que ſe azemilla dicha Grana guardarla, de los primeros aguazeros, perque ſi alguno por accidento les cai eſtando en dichos nidos, la mata, y es neſezario bolver â azemillar, con Grana viva, y para preſerbarla de dicha agua

mois après plus ou moins, avec un Pinceau, & les mettent dans des Temaſcales *en forme de petits Fours, qui étant échauffez, les font mourir; mais que dans les Contrées plus chaudes on les tuë dans l'eau chaude; qu'il eſt néceſſaire de bien garentir la* Cochenille, *dans le tems qu'on la provigne, des prémieres pluies, car ſi par quelque accident la pluie entroit dans les Nids, elle en mourroit, & il faudroit alors recommencer avec de nouvelles* Cochenilles *vivantes; qu'ainſi pour la préſerver des pluies, les Indiens ont coûtume de couvrir de* Petates, *(ſorte de Nattes,) les* Nopals *& les Nids: Ledit Témoin ſçait, comme l'aïant vû, que trois livres de ces Meres qu'on a enlevé vivantes de deſſus les* Nopals, *ſe reduiſent à une livre étant ſeches, s'entend de celles qui ſe ſont nourries du ſuc de la Plante; car de celles qui meurent dans les Nids ou* Paſtles, *de quatre livres il n'en revient qu'une livre: Ledit Témoin ſçait encore, comme l'aïant vû, que la* Cochenille

agua coxen los Indios unos *Petates*, que ſon como eſteras, y cubren con ellos los *Nopales*, paraque tapen dichos nidos; y ſabe, y ha viſto, que dichas Madres, que vivas quitan de dichos *Nopales*, produzen, ô ſalen de tres libras una ſeca, eſto ſe entiende de la, que ſe cria en los *Nopales* con ſu jugo, pero la que muere en los nidos, ô Paſtles, ſale de quatro libras una; y ſave por averlo viſto el Teſtigo, que

hebbende, dat de *Couchenille Silvestre*, alzo genaemt, om datze in de *wilde Berg-Nopalen* voortteelt, een Levendig Beestje is, om dat het baart, als de *Fyne Couchenille*, en in 't gemeen gedood word in heet water, en dat zo by accident eenigen niet geheel dood zyn, die weder levendig te voorschyn komen, zelfs na datze al in de zacken gedaan zyn, eenigermate op de manier als by den Zyworm, en dat nog de een nog d'andre soort een *Frutilla* of Korrel-Vrugt of Gewas is, zo als men in Europa voorgeeft; en dat dit gezegde is het gene hy weet, en de waarheid is, ingevolge van zyn gedanen Eed, daar in hy zig affirmeert en ratificeert, en verklaert hy te wezen omtrent negen en dertig jaaren, en dat alzo de Generalen van de Wet hem niet en raaken; en heeft hy het geteekent met zyn Wel-Ed: tot getuygenisse der waarheyd: *Dn. Matheo de Aguero y Mier*; *Franco. Guazo y Theran*; voor my, *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

III. *In-*

que la Grana Silvestre, que lo es por criarse en los Montes, y Nopaleras Silvestres, es tambien animal viviente, porque pare segun la *fina Cochenilla*, y la matan comunmente con agua caliente, y la que por accidente no muere totalmente, suele revevir, aun despues de encostalada, al modo que lo haze el Guzano de zeda, y que ni una ni otra es *Frutilla*, como suelen dezir en la *Europa*: y que esto es lo que

chenille Silveſtre, *ainſi nommée, parce qu'elle ſe provigne d'elle-même ſur les* Nopals *ſauvages des Montagnes, eſt auſſi un Animal vivant, parce qu'elle engendre comme la* Fine Cochenille, *& qu'ordinairement on la fait mourir dans l'eau chaude; & que ſi par hazard quelques-unes n'en meurent pas tout à fait, elles reparoiſſent en vie, même après avoir été miſes dans les ſacs, comme il arrive quelquefois aux Vers-à-Soye; qu'ainſi ni l'une ni l'autre ſorte n'eſt pas un Fruit ou Graine, comme on le prétend en Europe; & que tout ce ci-deſſus eſt ce que ledit Témoin ſçait & eſt la vérité, ſelon ſon Serment qu'il confirme & ratifie; déclarant être âgé d'environ trente-neuf ans, & qu'ainſi le général de la Loi ne le touche pas; en foi dequoi il a ſigné avec ſa Seigneurie.* Don Matheo de Aguero y Mier. Franco. Guazo y Theran. *Par devant moi,* Joſeph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

III. In-

que ſave, y la verdad, para el Juramento fecho, en que ſe afirmo, y ratifico, declaro ſer de treinta y nuebe años de edad, poco mas, ô menos, y que las Generales de la Lei no le tocan, y lo firmo, con ſu Merced, de que doy fee. *Don Matheo de Aguero y Mier. Franco. Guazo y Theran.* Ante mi, *Joſeph Manuel Alvares de Aragon*, Eſcrivano Publico y Real.

III. *In-*

III. *Informatie*, Getuyge *Dn. Joseph Zozaya*, oud 50 jaaren.

En aanstonds daar aan tot de voorgemelde Informatie heeft de voorz: Procureur voor den voorz: Hr. *Dn. Matheo de Aguero y Mier*, *ordinaris Alcalde*, tot Getuyge gepresenteert, *Dn Joseph Zozaya*, uyt de Koninkryken van *Castilla*, en alhier woonagtig, my Notaris wel bekent, van den welken zyn Ed: voor my Notaris den Eed heeft afgenomen, den welken hy gedaan heeft voor Godt Onzen Heere en het teeken van 't Heylige Kruys, in maniere van regten, onder welker peene hy belooft heeft de waarheyd te zullen zeggen, voor zo verre hy daar van weet; en zynde gevraagt op den Teneur van 't Geschrift in 't begin dezes, zoo zeyde hy, dat hebbende verkregen het Employ van *Alcalde Mayor* in de Provintie van *Nejapa* dezes Bisdoms, hy den tyd van vyf jaaren behandelt en gepractiseert heeft de *Fyne Couchenille*, waar in aldaar en in alle de vlekken van die Jurisdictie de voornaamste handel der naturel-

III. *Informazn*. Testigo, *Don Joseph Zozaya*, de 50 años.

Y luego incontinenti para dicha Informazion el dicho Procurador presento por Testigo ante dicho Señor *Dn. Matheo de Aguero y Mier*, *Alcalde Ordinario*, a *Don Joseph Zozaya*, natural de los Reinos de *Castilla*, y Vecino de esta Cuidad, â quien doi fee conozco, del qual su Merced por ante mi el Escrivano, recivio Juramento, que hizo a Dios nuestro Se-

III. Information. *Témoin* Don Joseph Zozaya, *âgé de* 50. *ans.*

Et incontinent après pour la susdite Information, ledit Procureur a produit pour Témoin devant ledit Sr. Don Matheo de Aguero y Mier, Alcalde Ordinaire, Don Joseph Zozaya, *natif des Royaumes de* Castille, *demeurant ici & à moi Notaire connu, duquel sa Seigneurie a devant moi Notaire pris le serment qu'il a fait devant Dieu notre Seigneur & le Signe de la Sainte Croix, selon la forme du droit, sous la peine duquel il a promis de dire la vérité, pour autant que ce lui est connu: Et étant interrogé sur la Teneur de l'Ecrit à la tête du présent, a dit, qu'aïant obtenu l'Emploi d'*Alcalde Major *dans la Province de* Nejapa *de cet Evêché, il avoit pendant cinq ans pratiqué & manié la* Fine Cochenille, *en quoi consiste le principal commerce des Indiens naturels de tous les lieux de cette Jurisdiction, & qui la cultivent; que la curiosité l'a porté*

Señor, y la señal de la Santa Cruz, en forma de Derecho, so cargo de el qual prometio dezir verdad, en lo que supiere; y siendo preguntado â el thenor de el Escripto, que ba por principio de estas deligencias dixo, que aviendo obtenido el Empleo de *Alcalde mayor* en la Provincia de *Nejapa*, de este Obispado, tiempo de cinco años practico y pulzo la *Grana fina Cochenilla*, que es el jenero en que alli se comercia, y en todos los Pueblos de la Jurisdizion, azimillan los Indios natu-

turelle Indianen bestaat om de zelve voort te queeken; en dat ook de Curieusheyt hem bewoogen heeft, om te gaan by veele *Nopales*, ('t welk Planten zyn, die een soort van zeer kleene stekelagtige *Tunillas* voortbrengen) welke gezaait worden om daar op de *Couchenille* aan te queeken; en dat hy gezien heeft, dat de voorz: Indianen dezelve in eenige *Pastles* (of Nestjes) doen, en alzo voegen tusschen yder tronk van de *Nopalen*, in yder Doorn-tak een of twee, al na de Stronk van de *Nopael* is, en dat na de tweede of derde dagh yder levendig Beestje in de voorz: Nestjes een zeer groot getal van Jongtjes, als Neeten, koomt te baren, welke opwaarts klimmen, en zig verspreyden over de blaederen of tronk-deelingen der *Nopalen*, terwyl de Moeren in de Nestjes gestorven zynde, door de Indianen daar uytgenomen en gedroogt worden; wanneer dan van een pond maar vier oncen behouden word, ter oorzake, dat zy van haar substantie door 't baaren verloren hebben, zynde 't overgelatene slegts als doppen; en dat de voorz: Jongen, gealimenteert zynde met het sap van de *Nopales*, opgroeyen, en dick worden; en dat op haar tydt de India-

naturales de ellos; y la curiosidad de veer como se dava, y que espezie era, le hizo ir â muchas *Nopaleras*, que son unas Plantas que dan unas *Tunillas* muy pequeñas y espinosas, que siembran al proposito para el efecto de azimillar dicha *Grana*; y vio que en unos *Pastles*, ô nidos, la echan dichos Indios, y los ponen entre tronco y tronco de los *Nopales*, en cada mata uno, ô dos segun es el pie de el *Nopael*, y al segundo ô tercero dia pare en dichos nidos hechando

té à aller voir un grand nombre de Nopals, *qui sont des Plantes qui produisent une sorte de fort petites* Tunillas *épineuses; qu'on seme ces* Nopals *pour y provigner & nourrir la* Cochenille; *qu'il a vû que les Indiens la mettent dans des* Pastles *ou petits Nids qu'ils plàcent entre les troncs des* Nopals, *mettant entre chaque branche un ou deux de ces Nids, selon qu'est la Plante; que deux ou trois jours après, chaque Bestiole fait dans les Nids une très-grande quantité de Petits, comme des Lendes, qui montent & se dispersent sur les feuilles ou divisions des* Nopals, *pendant que les Meres, étant mortes dans les Nids, en sont tirées & sechées par les Indiens, & desquelles une livre n'en fait que quatre onces, parce qu'aïant perdu de leur substance en faisant des Petits, ce qui en reste n'est que comme des coques; que les Petits se nourrissant du suc des* Nopals, *croissent & grossissent; que dans leur tems les Indiens les ôtent de dessus la*

do cada Grano vivo, numero cresido de hijitos â el modo de Liendres, que ban subiendo, y estendiendose por las oxas ô pencas de la *Nopalera*, haviendo quedado la madre muerta en el nido, la que quitan dichos Indios; y secan sacando de cada libra quatro onzas, respecto â que con el parir quedan sin substanzia, y quasi hecha cascara; y dichos hijos, alimentados con el jugo de los *Nopales*, crezen y engordan; y â su tiempo, solo la paziencia de los Indios, por ser muy cosijosso,

dianen met groote patientie en omzigtigheyd de zelven daar van af doen, ſtuk voor ſtuk, door een rietje by manier van een Pinceel; wordende dan deze verzamelde Moeren in eenige *Temaſcales*, zynde een ſoort van oventjes, gedaan, alwaar zy op *Petates* of Matten zynde verſpreyd, komen te ſterven door de hitte van 't vuur, 't welke in de voorz: *Temaſcales* geſtelt was; overblyvende, na dat zy dood en gedroogt zyn, van drie ponden levendige *Couchenilte* een pond; en dat de Jongtjes, die van deze Moeren op de voorn: *Nopalen* zyn gebleven, groeyen, en groot en dik werden; van welke dan de tweede Oogſt of Inzameling beſtaat, zoo als hy Getuyge zulks gezien, en behandelt heeft: En om de voorz: Beestjes in 't leven te bewaren, en datze niet zouden ſterven door de continuatie van den Regen, dewelke in de voorz: Provintie op haar tyd ondervonden word, zo werden de *Pencas* of Tronkdeelingen van de voorz: *Nopalen* afgeſneden, laatende de *Couchenilles* daar aan, ten eynde die van 't Sap zig onderhouden, tot de vereiſchte tyd toe, datze weer werden voortgequeekt, en verzameld; werdende dus om dezelve voor 't quaade weer te bewaren,

joſſo, la ban dismintiendo, con una Cañita en forma de Pinzel, quitando Grano por Grano, y recoxidas eſtas madres la meten en unos *Tezmaſcales*, que ſon como hornillos, y alli tendidas en unos *Patates*, a modo de eſteras, las matan con el calor de el fuego, que para eſto han pueſto dentro de dichos *Temaſcales*; quedando deſpues de ſeca y muerta de trés libres de *Grana* viva, una; y los hijuelos, que de eſta quedaron en dichos *Nopales*, crezen, y engordan; y de ſi biene

la Plante l'un après l'autre avec beaucoup de patience & de précaution, avec un roseau fait en guise de pinceau; que ces Meres ainsi amassées sont alors mises dans des Temascales, *qui sont comme de petits Fours, dans lesquels étant étenduës sur des* Petates *ou Nattes, elles y meurent par la chaleur du feu, dont on avoit échauffé les* Temascales; *qu'étant ainsi tuées & sechées, de trois livres de* Cochenille *en vie il en revient une livre; que les Petits restez de ces Meres sur les* Nopals, *croissent & grossissent aussi, & que par ceux-là on fait la seconde Recolte, comme le Témoin l'a vû & pratiqué: Que pour conserver en vie ces petites Bestioles, & pour qu'elles ne meurent pas par les Pluies continuelles qui tombent en certain tems dans ladite Province, on coupe les* Pencas *ou divisions de la Plante du* Nopal, *en y laissant des* Cochenilles *attachées, afin qu'elles s'entrétiennent du suc jusqu'au tems destiné pour les cultiver & assembler de nouveau, & en*

biene segunda Cosecha, como lo vio y manejo el Testigo: y que para guardar dicha Zemilla viva, y que no muera, con la continuacion de aguas, que â sus tiempos se experimentan en dicha Provincia, cortan las *Pencas* de dichos *Nopales*, dejando alli pegada la *Grana*, paraque con su jugo se mantenga, el tiempo necesario, que tienen regulado para bolverla â azemillar; poniendola, para resguardarla del mal tiem-

ren, tégens de mueren van de wooningen der voorn: Indianen aangezet, omze te bevryden, en te verzekeren tegen den Regen; en dat hy, als Oog-getuyge, in de vyf jaaren van zyn Exercitie, weet en gezien heeft, dat de voorz: *Couchenille* een levendig Beestje is, dewyle zonder dat, het zelve niet zoude zig konnen beweegen, groot werden, nog baeren en voortteelen; ook heeft hy gezien, en ondervonden omtrent de *wilde Couchenille*, dat die zig zelf aanqueekt op de wilde *Nopalen*, welke geen andre beneficie genieten, als 't gene haar 't Saiſoen geeft op het gebergte, en dat die eveneens baert, voortteelt, en met heet water gedood word, zynde levendig gelyk als de andere; hebbende de Getuyge ook geexperimenteert met eenige ſtuks levendigen, die hy van de *Nopalen* had afgenomen, en tuſſchen de vingeren aan ſtucken gevreven, dat'er als bloed uyt voortquam, waardoor zyne vingeren incarnaet geverft wierden; 't welk niet zoude geſchied zyn, indien 't, gelyk men in *Europa* voorgeeft, een *Frutilla* of Korrelvrugt ware geweeſt, waar van in de voorn: Provincie groote abundantie is; want om dezelve te breken, wanneerze ryp van de plant,

tiempo, en la paredes de ſus viviendas dichos Indios, de manera que eſten ſeguras y libres de las Aguas; y que, como Teſtigo de viſta, en los cinco años de ſu exercicio conozio y vio, que dicha *Grana* es Animal viviente, que menos no podia moverſe, creſer, parir, y criar; y lo miſmo vio, y experimento en la *Zilveſtre*, que ſe cria en *Nopales*, que no han tenido mas cultivo, que el que participan del tiempo en los Montes, y en la miſma forme, pare, ſe cria, y la ma-

en mettant ces Pencas *contre les murailles des demeures des Indiens pour les garentir des pluies ; que lui comme Témoin oculaire, ſçait & a vû, pendant les cinq années de ſa Fonction, que ladite* Cochenille *eſt une Beſtiole vivante, ſans quoi elle ne pourroit pas ſe mouvoir, grandir, faire des Petits, ni ſe multiplier: Il a auſſi vû & experimenté que la* Cochenille Silveſtre *ſe multiplie & provigne d'elle même ſur les* Nopals *ſauvages, qui n'ont aucun autre avantage que ce que la Saiſon leur donne ſur les Montagnes, & que de même que l'autre, elle procrée, fait des Petits, eſt tuée dans l'eau chaude & a vie: Ledit Témoin a auſſi fait l'experience, qu'aïant pris de deſſus les* Nopals *quelques-unes de ces Beſtioles, & les aïant écraſées entre les doigts, il en ſortoit comme du ſang qui rougiſſoit ſes doigts ; ce qui ne ſeroit pas arrivé, ſi, comme on le prétend en* Europe, *ç'avoit été une* Frutilla *ou un fruit de Graine, dont il y en a une grande quantité dans ladite Province, & qui eſt ſi dure, quand on la cueillit mure de la Plante où elle*

matan en agua caliente y eſtando viva, como la otra; ha hecho e hizo la experiencia el Teſtigo de quitar algunos granos de las *Nopaleras*, y reventandola entre los dedos, deſpiden como ſangre que los deja teñidos de encarnado; y eſto no ſuccediera, ſi dichas zemillas fueran, como quieren en la *Europa*, *Frutilla*, porque de eſta eſpezie ai en dicha Provincia abundanzia, y es nezeſario, paraque ſe rompa, quitada de la planta donde ſe cria, eſtando ya deſazon darle con una

plant, daarze aanwaſcht, is afgeplukt, zo heeft men een ſteen of hamer van nooden, het welk met de *Couchenille* zo niet is, om dat die, als gezegt, een levendig Beestje is; zynde het wyders zodanig, gelyk ook de Getuyge gezien heeft, dat de Jongetjes, zo ras zy gebooren zyn, en zig verſpreid hebben over de bladen of *Pencas* der *Nopalen*, de Winden ſchuwen, en de plaats zoeken, daarze 't minſt komen te lyden; waar door de Getuyge, telkens als hy daar op agt gaf, God loofde over zyne wonderbaerlyke ſchikkingh omtrent deze Beestjes, verwonderende zig ook over de groote geduldigheyd der Indianen in 't voortqueeken van de voorz: *Couchenille*; zynde dit het gene hy daar van kan zeggen, weet, hem conſteert, en 't gene hy gezien heeft; en de waaarheyd omtrent zyn gedanen Eed, welken hy beveſtigt, en ratificeert, verklarende omtrent vyftig jaaren oud te zyn, en dat de Generalen van de Wet hem niet en raaken; en heeft hy het met Zyn Ed: geteekent, waarvan ik getuygeniſſe der waarheyd geve. *Dn. Mattheo de Aguero y Mier*; *Dn. Joſeph de Zozaya*; voor my, *Joſeph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

IV. *In-*

una piedra, ô martillo, lo que no ſucede con dicha *Grana*, por ſer como lleva dicho animal viviente; y es en tal manera, como lo â viſto el Teſtigo, que luego que los hijillos nazen, y ſe eſparzen por las ojas ô *Pencas* de los *Nopales* huien de los vientos, y ſolizitan para livertarſe la parte por donde no corre de que el Teſtigo daba, ſiempre que veia lo referido, gracias al Señor que auia criado eſtos animalitos, & la pazien-

cia

elle croît, que pour la casser on a besoin d'une pierre ou d'un marteau; ce qui n'est pas ainsi de la Cochenille, *parce qu'elle est, comme on l'a dit, un Animal vivant, en sorte que, comme l'a vû le Témoin, les Petits, dès qu'ils sont nez & se sont répandus sur les Feuilles ou* Pencas *des* Nopals, *évitent les vents & cherchent les endroits où ils sont le moins exposez; à cause dequoi ledit Témoin, aussi souvent qu'il y faisoit attention, louoit l'œconomie de Dieu à l'égard de ces petites Bestioles, & admiroit la patience des Indiens à les cultiver & à les amasser. Et c'est ce que ledit Témoin en peut dire, en sçait, dont il est certain, qu'il a vû, & qui est la vérité par le serment qu'il a fait, lequel il confirme & ratifie, déclarant être âgé d'environ cinquante ans, & que le général de la Loi ne le touche pas; ce qu'il a signé avec sa Seigneurie, & dont je donne témoignage de là vérité.* Don Matheo de Aguero y Mier. Don Joseph de Zozaya. *Par devant moi,* Joseph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

 IV. In-

cia en los Indios para azemillar dicha *Grana*; y que esto es lo que puede dezir, save, le consta, y vio, y la verdad para el Juramento fecho, en quese afirmo, y ratifico, declaro ser de cinquenta años de edad poco mas, ô menos, y que las generales no le tocan; y lo firmo con su merced, de que doy fee. *Dn. Matheo de Aguero y Mier*; *Don Joseph de Zozaya*; ante mi, *Joseph Manuel Alvares de Aragon*, Escrivano Publico y Real.

IV. *In-*

IV. *Informatie*, Getuyge *Dn. Christoual Muños Cano*, oud 32 jaaren.

In de Stad van *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, op den vyftienden dag van October van den jaare 1725, heeft de voorz: *Dn. Joseph Montero y Priego*, tot de Informatie die hy doende is, voor den Heer *Dn. Matheo de Aguero y Mier, Ordinaris Alcalde*; en van de Heylige Broederschap der eerste Stem in deze Stad van wegen zyn Mayesteyt, gepresenteert voor Getuyge, *Dn. Christoual Muños Cano*, Inwoonder en Koopman hier ter Stede, by my Notaris bekent, van den welken zyn Ed: voor my Notaris den Eed heeft afgenomen, den welken hy gedaan heeft, voor Godt Onzen Heere en 't Heylige Cruys., in maniere van regten, onder welker peene hy belooft heeft de waarheyd te zullen zeggen, voor zo verre hy daar van bewust zal wezen, en zynde gevraagt op den teneur van 't Geschrift, gepresenteert door *Dn. Joseph Montero*, zo zeyde hy, dat het gene hy weet en zeggen kan, is, dat hy hebbende geweest *Lieu-*

IV. *Informazion*, Testigo *Dn. Cristoval Muños Cano*, de 32 años.

En la Cuidad de *Antequera* Valle de *Oaxaca*, a quinze dias del mes de Octubre de mil siette cientos y veinte y cinco años, el dicho *Dn. Joseph Montero y Priego*, para la Informacion que esta dado, pressento ante el S. *Don Matheo de Aguero y Mier*, *Alcalde Ordinario*, y de la santa Hermandad del primero voto en esta dicha Cuidad, por su Mag. por Testigo,

IV. Information. *Témoin* Don Chriſtoval Muños Cano, *âgé de* 32. *ans.*

*Dans la Ville d'*Antiquera, *Vallée d'*Oaxaca, *le quinziéme d'Octobre de l'an* 1725. *le-dit* Don Joſeph Montero y Priego, *pour l'Information qu'il veut prendre, par devant le Sr.* Don Matheo de Aguero y Mier, Alcalde Ordinaire, *& de la Sainte Confraternité de la prémiere Voix dans cette Ville de la part de ſa Majeſté, a préſente pour Témoin* Don Chriſtoval Muños Cano, *habitant & Marchand de cette Ville, à moi Notaire connu, duquel ſa Seigneurie a devant moi Notaire pris le Serment, qu'il a fait devant Dieu notre Seigneur & la Sainte Croix, ſelon la forme du Droit, ſous la peine duquel il a promis de dire la vérité, pour autant que ce lui ſera connu: Et étant interrogé ſur la Teneur de l'Ecrit préſenté par* Don Joſeph Montero, *a dit, qu'aïant été* Lieute-

ſtigo, â *Don Criſtoval Muños Cano*, Vezino y de el Commercio de ella, a quien doi fee conoſco, de el qual ſu Merced por ante mi el Eſcrivano recivio Juramento, que hizo â Dios nueſtro Señor y la Santa Crúz, en forma de derecho, ſu cuio cargo ofrecio dezir verdad, en lo que ſupiere, y ſiendo preguntado â el thenor deel Eſcripto preſentado pôr dicho *Don Joſeph Montero*, dijo que lo que ſave, y puede dezir, es, que aviendoſe mantenido de *Theniente General* de *Al-*

Lieutenant General van den *Alcalde Mayor* in de vier Vlekken in de Contreye en Marquisaatschap van de Valleye dezes Bisdoms, ondervonden en gezien heeft, in eenige Vlekken van de voorz: Jurisdictie, hoe dat de Indianen de *Fyne Couchenille* voortqueecken, en datze tussen de Struyken van de *Nopalen*, (de welken zy tot dien eynde zaeyen, cultiveeren, en benificeeren) eenige dingen voegen als Nestjes, die zy maken van *Pastle*, of Most, dat aan de boomen wascht, even als de Eyken in Spanjen geven, in de welken aldus de levendige *Couchenille* Beestjes gedaan worden, die reets in staat zyn om te baaren; gelykze zulks ook doen na verloop van twee a drie dagen, barende menigvuldige Jongtjes, de welke haar opwaarts der *Nopalen* begeven, en zo uytnemend kleen zyn als kleene Luysneetjes, houdende zig vast op de *Pencas*, treckende uyt het sap haar voedsel, groeyende en dik en grof wordende, zo dat zy, na wat minder als vier maanden in warme Climaat, met veel voorzigtigheyd worden afgenomen, en dan gedood worden door de hitte van 't vuur in zekere Oventjes, welke de Indianen *Temascales* noemen; hebbende zy in kouder Climaat wat meer-

Alcalde mayor, en las quatro Villas de el Estado, y Marquezado, de el Valle en este Obispado, experimento y vio en algunos de los Pueblos de la Jurisdizion, azemillar à los Indios la *Grana fina Cochenilla*, poniendo en los troncos de los *Nopales*, que para esto siembran, cultivan, y benefician, unos como nidos que hazen del *Pastle* que sedan en los arboles al modo de Enoque en l8s de España sedan, y en esta forma ponen dentro de ellos la *Grana* viva, ya en esta-do

tenant General *de l'Alcalde Major dans les quatre Bourgs en la Contrée & Marquisat de la Vallée de cet Evêché, il a experimenté & vû dans quelques Bourgs de ladite Jurisdiction, comment les Indiens cultivoient la* Fine Cochenille, *en mettant entre les branches des* Nopals, (*qu'à cette fin on seme, entretient & soigne,*) *de certains petits Nids faits de* Paille *ou Mousse qui croît sur les arbres, comme on en voit en Espagne sur les Chênes, dans lesquels Nids on met les* Cochenilles *vivantes., qui sont en état d'avoir des Petits, aussi font-elles deux ou trois jours après une infinité de Jeunes, qui montent le long des* Nopals, *& qui sont aussi petits qus des Lendes; ils s'attachent aux* Pencas, *s'y nourrissent du suc, croissent & grossissent jusqu'à ce qu'en moins de quatre Mois, dans un Climat chaud, on les ôte avec grande précaution, & on les fait mourir par la chaleur du feu dans certains petits Fours, que les Indiens nomment* Temascales; *mais dans un Païs plus froid, ils ont besoin de plus de*

do de parir; como lo haze â los dos ô tres dias, pariendo infinidad de hijos, los que ban subiendo por dichos *Nopales*; tan inperseptibles que parecen Liendrecitas, y asidos en las *Pencas*, se alimentan con el jugo de ellas, se crian, y cojen cuerpo, de manera, que alcavo de quatro meses, con corta diferencia, si es tierra caliente, la quitan con mucho cuidado, y la matan â fuego, en unos como hornitos, que los Indios llaman *Tesmascales*; y en tierra fria necezitan de mas tiem-

meerder tyd van doen om te groeyen en bequaam te zyn om afgenomen te werden, tot dien eersten Oogst der levendigen; alhoewel die inzameling van de Moeren voor af was gegaan, die, na dat zy gebaart hadden, in de Nestjes waren gestorven, en welke Nestjes van de tronken waren afgenomen, op dat men die Moeren, die niet volkomen dood mogten zyn, en die door het werpen der Jongen dor zyn gebleven, verder in de voorz: Oventjes zou dooden, van de welken een pond maar vier oncen uytlevert; dog de anderen, die dik zynde van de *Nopalen* werden geligt, brengen op van drie ponden levendig een pond droog, zo als de Getuyge het gezien heeft; als ook, dat de voorz. Indianen zoo ingenieus zyn, datze van dezelve *Nopalen* weten te ligten de levendige *Couchenilles*, die zy bequaam agten om anderen te konnen baaren; en datze, doende den laesten Oogst van de Moeren en Jongen, de zelve afschrappen van de *Nopalen*, waarom dan in de zacken, daar de *Couchenille* ingedaan is, ook zeer kleene *Couchenilles*, op de manier als Meytjes, worden gevonden; en 't is zodanig, dat indienze niet wierden t'eenemaal gedroogt, en wel

tiempo para su crecimiento, y levantar la primera Cosecha; sin embargo de que antes la ay, de las madres, que, despues de haver parido, mueren dentro de los nidos, los quales, quitan de los troncos, para desmentir dichas madres muertas, quedando secas por haver despedido los hijos, y sin embargo tambien la acaban de matar en dichos Tezmascales, y de una libra salen quatro onzas; y de la, que quitan gorda

de temps pour croître & pour être en état d'être amassez, pour faire la prémiere Recolte des vivans, quoiqu'on ait fait déja auparavant l'assemblage des Meres, mortes dans les Nids, après avoir fait leurs Petits, & dont les Nids avoient été ôtez d'entre les branches, pour achever de tuer dans les petits Fours celles qui n'étoient pas tout-à-fait mortes & étoient devenuës seches après avoir fait leurs Petits, & desquelles Meres une livre n'en rend que quatre onces; mais les autres qui après être devenus gros, sont ôtez de dessus les Nopals, *trois livres de vivans en rendent une livre de secs, comme lui Témoin l'a vû; que les Indiens sont si ingenieux qu'ils sçavent enlever de dessus les* Nopals, *la* Cochenille *vivante qu'ils croient en état de faire d'autre Petits; que pour faire la derniere Recolte des Meres & des Petits, ils les raclent de dessus les* Nopals, *ce qui fait qu'on trouve dans les sacs, où on les met, de très-petites* Cochenilles, *comme des Mites; & la chose est telle, que si on ne les sechoit pas tout-à-fait, ou si l'on ne les tuoit pas bien,*

gorda de los *Nopales*, sacan de tres vivas una libra seca, como lo hâ visto el Testigo, y dichos Indios son tan ingeniosos que suelen de los mismos *Nopales* quitar la *Grana* viva que les parece, paraque en otros paran, y la ultima Cosecha la hazen de â quellas madres ê hijos raspando los *Nopales*; y por esso se ven aun despues de encostalada los hijillos pequeños, al modo de Queresas; y es en tal manera

wel gedood in de voorz: Oventjes, zy herleven zouden, gelyk men gewaar word omtrent de *Couchenille Silveſtre*, die in de wilde en bergagtige *Nopalen* voortkomt zonder beneficie, alzoo deze, alsze op eenige plaatſen in heet water gedaan worden, om die te doden, temet maar half dood raken, even als de Weegluyzen, welke ſchynen dood te weezen, en daarnae van 't bloed der Lighaamen komen te herleven, geſchiedende het zelve met de Zy-wormen; en de Depoſant weet ook, als zulxs gezien hebbende, dat de voorz: *Wilde Couchenille* een levendig Beestje is, 't welk baert, groeit, en groot wordt, want anders, zo 't een *Frutilla* of Vrugt was, zo zou 't niet baaren, nog groeyen: Verder zegt de Depoſant gezien te hebben, dat de Indianen de Beestjes conſerveren en levendig houden in de *Pencas* der *Nopalen*, zynde het ſap, datze daar uyt trekken, het eenigſte daar van zy konnen werden onderhouden tot de bequame tyd, ja zelfs wel 't geheele jaar door, na dat de geſteltheyd van 't weder is; en heeft hy verder gezien, dat uyt eenige Vlekken deze Beestjes naar de Stad gebragt, en gezet, en gequeekt worden in de *No-*

ra que ſi no la toſtaran en dichos Tezmaſcales, y no murieran bien, renaziera, como ſe ve en la *Grana Silveſtre* que ſeda en los *Nopales* agreſtes y montuoſos ſin beneficio, porque, en algunas partes que la matan en agua caliente, ſuelen quedar â medio morir, como ſuccede en las Chinches que al parezer eſtan muertas, y deſpues con la ſangre que comen de los cuerpos, reviven; y lo miſmo en el Guzano de zeda. Y ſave y â viſto el Teſtigo, que tambien dicha *Gra-na*

bien, dans les Temascales, *elles revivroient, comme cela se voit dans la* Couchenille Silvestre, *qui croît & se provigne sans culture & d'elle-même sur les* Nopals *sauvages des montagnes, parce qu'en certains lieux étant mise dans de l'eau chaude pour la tuer, elle n'en meurt quelque fois qu'à moitié, tout comme les Punaises, qui aïant paru mortes, revivent en suçant de nouveau le sang des corps; la même chose arrive dans les Vers-à-soye: Et ledit Témoin sçait aussi, l'aïant vû, que ladite* Cochenille Silvestre *est une Bestiole vivante, qui engendre, croît & grossit; car autrement si c'étoit une* Frutilla, *ou Fruit, il n'engendreroit pas, ni ne procréeroit: Le même Témoin a vû, que les Indiens conservent en vie ces petites Bestioles sur les* Pencas *des* Nopals, *le suc qu'elles en tirent étant la seule chose qui les entretient & les conserve en vie jusqu'au tems propre, même pendant toute l'année, selon qu'est la temperature de l'air: Il a vû de plus, que de quelques Bourgs on apportoit ces petites Bêtes dans la Ville, qu'on les mettoit*

na Silvestre es Animal viviente, que pare, se cria, y creze, porque menos, y si fuesse, que no lo es, Frutilla no pariera, ni criara; y assi mismo â visto, que la Zemilla la guardan los Indios en las *Pencas* de los *Nopales*, porque solo en ellas, y con su jugo pueden mantenerse viva, todo el tiempo necessario, y aun todo el año, conforme los temperamentos; y ha visto que de algunos Pueblos la traen viva â esta Cui-

Nopael-planten, welke eenige Curieuse Liefhebbers in 't ronde, en binnen dese Stad hebben gecultiveert; En is het zo public en notoir, dat de *Couchenille* een levendig Beest is, dat niemand alhier daar van ignorant is; zynde dit het geene hy daar van weet, en de waarheyd is, onder den Eed dien hy gedaan heeft, den welken hy affirmeert en ratificeert, verklarende hem niet te raaken de Generalen van de Wet, en te zyn van den Ouderdom van omtrent twee en dertig jaaren; hebbende hy nevens zyn Ed: deze Verklaring geteekent, voor my Notaris, daar van ik getuygenisse der waarheyd geve. *Dn. Mattheo de Aguero y Mier*; *Dn. Christoual Muños Cano*; voor my, *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

V. *In-*

Cuidad, y la azemillan, en las Plantas de *Nopales*, que muchos curiosos tienen cultibadas en los contornos de ella, y aun dentro de dicha Cuidad; y es tan publico y notorio, que dicha *Grana* es viviente, que ninguno lo ignora; y que esto es lo que passa, y la verdad, para el Juramento fecho, en que se afirmo, y ratifico, declaro no tocarle las Generales de

toit & entretenoit sur les Nopals ; *ce que plusieurs Curieux de cette Ville & des environs ont pratiqué : Et il est si notoire que la* Cochenille *est un Animal vivant, que personne ne l'ignore ici. Voilà ce que ledit Témoin en sçait & ce qui est la vérité, sous le Serment qu'il en a fait, lequel il confirme & ratifie ; déclarant que le général de la Loi ne le touche pas, & qu'il est âgé d'environ trente-deux ans, aïant signé cette Déclaration avec sa Seigneurie, par devant moi Notaire, & dont je rends témoignage de la vérité.* Don Matheo de Aguero y Mier. Don Christoval Muños Cano. *Par devant moi,* Joseph Manuel Alvares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

de la Ley, y ser de treinta y dos años de edad, poco mas, ò menos; y lo firmo con su Merced, por ante mi el Escribano, que doi fee. *Don Matheo de Aguero y Mier. Don Christoval Muños Cano.* Ante mi, *Joseph Manuel Alvares de Aragon*, Escribano Publico y Real.

V. *Informatie*, Getuyge *D^n. Fran^{co}. Lopez de Yrriguera*, oud 40 jaaren.

Op den voorz: Dag, Maend, en Jaar, heeft de voorn: Procureur, tot de meer gemelde Informatie voor den voorn: Heer *Ordinaris Alcalde*, gepresenteert voor Getuyge, *D^n. Fran^{co}. Lopez de Yrriguera*, geboortig uyt de Koninckryken van *Castilla*, Inwoonder en Koopman alhier, by my Notaris bekent, van den welken zyn Ed: den Eed heeft afgenomen, hebbende hy die gedaan voor Godt onzen Heere, en het Teeken van 't Heylige Kruys, in forme van Regten, onder welker peene, hy belooft de waarheyd te zullen verklaaren, voor zo verre hem zoude bewust zyn, op 't gene hem zoude werden gevraagt, 't welk gedaan is naar den Inhoud van 't Geschrift, dat in 't begin dezes staat; Waarop hy heeft verklaart, dat in den tyd van tien jaaren, dat hy is geweest *Luytenant Generaal* van den *Alcalde Mayor*, als vyf jaaren in 't Ambagt (of *Partido de*) *Papalo*, en andre vyf jaaren, in dat van *Zimatlan y Real de Minas de Chichicapa* in dit

V. *Informazion*, Testigo *D^n. Fran^{co}. Lopes de Yrriguera*, de 40 años.

En dicho dia, mes, y año dichos, el dicho Procurador para dicha Informacion prezento por Testigo ante dicho Señor *Alcalde Ordinario* â *Don Francisco Lopez de Yrriguera*, natural de los Reinos de *Castilla*, Vecino y de el Comercio de esta dicha Cuidad, aquien doy fee conosco, y de quien su merced recivio juramento, que hizo por Dios nuestro Señor, y la

V. Information. *Témoin* Don Fran^co^. Lopez de Yrriguera, *âgé de 40. ans.*

Audit Jour, Mois & An, ledit Procureur pour ladite Information, a présenté pour Témoin devant ledit Sr. Alcalde Ordinaire, Don Franc^o^. Lopez de Yrriguera, *natif des Royaumes* de Castille, *Habitant & Marchand de cette Ville, à moi Notaire connu, de qui sa Seigneurie a pris le Serment qu'il a fait devant Dieu notre Seigneur & le Signe de la Sainte Croix, selon la forme du Droit, sous la peine duquel il promet de dire la vérité, autant qu'il seroit instruit de ce sur quoi on l'interrogeroit, ce qui a été fait selon la teneur de l'Ecrit, qui est à la tête de ces Présentes: sur quoi il a déclaré, que dans l'espace de dix années, qu'il a été* Lieutenant général *de l'*Alcalde Major, *sçavoir cinq ans dans la Jurisdiction de* Papalo, *& autres cinq ans dans celle de* Zimatlan y Real de Minas de Chichicapa

la señal de la Santa Cruz, en forma de Derecho, so cuyo cargo prometio dezir verdad, en lo que supiere, y le fuese preguntado y siendolo al thenor de dicho Escripto que ha por prinzipio de estas Deligencias, dijo que con occacion de haver sido *Theniente General* de *Alcalde mayor*, tiempo de diez años, cinco en el Partido de *Papalo*, y cinco en el de *Zimatlan*, *y Real de minas de Chichicapa* en este Obispado de

dit Bisdom van *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, hy gezien heeft, dat de Indianen, zo wel van d'eene, als d'andre Jurisdictie, de *Couchenille*, waar in haar meeste Negotie bestaat, voortqueeken, en dat het levendige Beestjes zyn, nademaalze, gezet zynde (gelyk de Getuyge zulks gezien heeft) in eenige Nestjes van fyne ruigte (of *Sacatilla*) dat droog door de voorn: Indianen van de boomen afgedaan word, en alzoo gevoegt zynde aan de tronken der voorn: *Nopalen*, die tot dat eynde worden gezaait en gecultiveert (zynde in yder van die Nestjes omtrent twaalf stuks levendige Beestjes gedaan geweest) als dan binnen twee a vier dagen, al na de dispositie is, waar in zy zyn, aldaar ontelbaar vele Jongtjes komen te baaren zo uittermaten kleen als vlootjes of neeten, welke aan de blaederen of *Pencas* opwaarts klimmen, hegtende zig daar in vast, en zuigende derzelver sap, zo groeyen en voeden zy zig daar van tot datze in staat zyn om daar af genomen te werden; zo als de voorz: Indianen dat doen met eenige stokjes die zy daar toe maken, hegtende aan 't opperste eynde wat Haar van een Ree of ander Dier, zacht op de manier van een pinzeel; daarna, omze te dooden, wor-

de *Antequera*, Valle de *Oaxaca*, ha visto â los Indios, de una y ôtra Jurisdizion, por ser las de mas Comerssio de *Grana*, que la azemillan como animal que es Viviente, porque aviendola puesto, como la ponen, y veia el Testigo, en unos nidos de pajas, ô *sacatillos*, que secos quitan los dichos Indios de los Arboles, y arrimados â los troncos de dichos *Nopales*, que para el efecto referido han zembrado, y beneficiado, y aviendo hechado, en cada uno, como doze Granos

capa *dans cet Evêché* d'Antiquera , *Vallée* d'Oaxaca , *il a vû que les Indiens de l'une & de l'autre Jurisdiction cultivent* la Cochenille , *en quoi consiste leur principal Commerce , & que ce sont de petits Animaux en vie , parce qu'étant mis , comme lui Témoin l'a vû , *dans des Nids de mousse fine , ou* Sacatillo , *que les Indiens prennent seche de dessus les arbres , on les place sur les troncs, des* Nopals , *qui à cette fin sont semez & cultivez , après avoir mis dans chacun de ces Nids environ une douzaine de ces Bestioles vivantes ; qu'alors en deux à quatre jours, selon la disposition où elles sont , elles viennent à faire une infinité de Jeunes , si petits qu'à peine les apperçoit-on , & comme de petites Puces ou Lentes ; lesquels montent sur les feuilles ou* Pencas , *s'y attachent & en tirent le suc , qui les nourrit & les fait croître , jusqu'à ce qu'ils soient en état d'en être ôtez ; ce que les Indiens font avec de petits bâtons préparez à cette fin , au bout desquels ils attachent du poil doux de Biche ou de quelque autre Bête en façon de Pinceau ; qu'alors*

nos de dicha Zemilla viva, alli pare dentro de dos ô quatro dias, segun la disposicion que tiene, tanta multitud de hijillos que son incontables, y tan pequeñitos que solo se perciben ser al modo de Pulguitas, ô Lindres, las quales suben ala oxas ô *Pencas*, pegandose con ellas, y con el sumo, que chupan , se crian y alimentan, hasta ponerze en estado de quitarla ; como lo hazen dichos Indios con unos palitos, que labran al proposito, poniendo en la punta una colita de venado , ô pelos de otro Animal suabes en forma, de Pin-

wordenze gedaan in eenige zogenaamde *Temascales* of Ovens, en door de hitte van 't vuur, dat daar in gedaan is, ſtervenze; en verſpreyd zynde op Matten zo wordenze ook in de Zon gelegt op datze daar door dan verder zouden droogen, gelyk dit zo gepleegt word in eenige Vlekken, dog in andre wordenze gedood in heet water, waar door de voorn: *Couchenille* dan bruynrosagtig valt, dog die door 't vuur werd gedood aſchagtig van Couleur: En voor 't meeſten deel zyn 'er s' Jaars drie Oogſten of Inzamelingen, de laatſte is van de Moeren en Jongtjes, gelyk men kan zien, na datze gedroogt zyn, aan die gene die men noemt *Granilla*, die van de voorn: *Nopalen* afgeſchraapt werd, terwyl die genen, die tot de voortqueeking gereſerveert worden, op andre (*Nopalen*) blyven, en met dat ſap onderhouden en gevoed werden tot de bequame tyd om die weder voort te teelen. De eerſte Inzaam is van die Moeren, welke, na datze gebaart hebben, in de Nestjes dood blyven, en alzo door het baaren zo veel in ſubſtantie hebben verloren, dat 'er van een pond maar vier oncen overblyft; terwyl by de dikken, die men afligt, van drie ponden een komt, zo

Pinzel, y deſpues la meten para matarla, en unos que nominan *Temaſcales* ó hornos, y al fuego, que antes anpreſto, muere; y tendida en los petates, ó eſteras la ponen al ſol, paraque alli ſe acave de ſecar, eſto hazen en algunos Pueblos, y en otros la matan en agua caliente, y por eſto ſale renegrida, dicha Grana, y la que a fuego meure, queda ſinizieſta: y tienen por la major parte tres Coſechas, ſiendo la ultima de madres é hixos, y por eſto, aun deſpues de ſeca,

lors ils les mettent, pour les tuer, dans des Temascales *ou petits fours, où ils meurent par la chaleur du feu, qu'on y avoit mis; qu'après cela on les étend sur des Nattes, & on les expose au Soleil, pour achever de les secher, comme cela se pratique dans quelques Villages; mais qu'en d'autres endroits on les tuë dans l'eau chaude, ce qui rend cette* Cochenille *d'un brun roussâtre, mais celle qui est tuée par le feu est de couleur cendrée; que le plus souvent il s'en fait trois Recoltes par an, dont la derniere est de Meres & de Petits, comme on peut le voir, après avoir eté sechez, dans celle qu'on nomme* Granilla *qu'on a raclée de dessus les* Nopals, *pendant que ceux qu'on veut conserver pour les provigner, sont laissez sur d'autres* Nopals, *dont le suc les entretient & les nourrit jusqu'au tems propre pour les faire procréer de nouveau; que la premiere Recolte est de ces Meres, qui, après avoir fait leurs Petits, meurent dans les Nids, & qui par là ont tant perdu de leur substance, que d'une livre il n'en revient que quatre onces, pendant que des grosses, qu'on enleve de dessus la Plante, trois*

ca, se reconozen en la que llaman *Granilla*, que raspan de dichos *Nopales*, quedandoze en otros, la que rezerban, para zemilla y con el jugo se mantiene y alimenta, hasta el tiempo que regulan ser nezesaria para volver â zemillar; y la primera Cosecha es da aquillas Madres, que, despues de aver parido, queden en los nidos muertas, y, como estan, ya disvirtuadas con el parto, sale de una libra quatro oncas; y de la Gorda que quitan, de tres una, como

zo als de Depoſant zulks gezien en geexperimenteert heeft, gelyk hy ook daar en boven zelve in een andre der voorſchrevene Jurisdictien, alwaar *Luytenant Generaal* van den *Alcalde Mayor* was, de voorz: *Couchenille* heeft voortgequeekt, en by die occaſie gezien en gevoelt, dat het een levendige Beestje is, en, als zodanig, baert en groeit; 't welk ook zo gelegen is in 't Gebergte, met die gene, welke genaamt word *Silveſtre* of Wilde, om datze door de voorz: Indianen niet word bezorgt als de *Fyne Couchenille*; want ze komt voort en baart in de Bergen, en word gemeenlyk gedood in heet water; en zo wanneerze by geval niet geheel dood geraakt, zo herleeftze op de manier als de Zy-Worm, gelyk men gezien heeft in verſcheidene occaſien: Al het welke zo public en notoir is, dat 'er niemant der Ingezetenen dezer Stad en 't geheele Bisdom is, die dat niet weet, en met eene dat het geen *Frutilla* of Korrelvrugtgewaſch is, want dit groeyt aan de Planten, welke de aarde voortbrengt, en word als het ryp is door de Indianen verkoft om 'er Paternoſters van te maken, op de manier van *Coyole* dat zo verſchillende is van de voorz *Couchenille*

como lo vio y experimento el Teſtigo; y â de mas de lo referido en muchas occaciones azemillo diche *Grana*, en una y otra Jurisdiciones en que fue *Theniento General* de *Alcalde mayor*, y vio, y palpo, que es Animal viviente, y, que como tal pare, y creze; y lo miſmo ſuzede, en los Montes, que llaman *Silveſtre*, porque eſta no la benifician dichos Indios, como la *fina Cochenilla*, ſino que ſe cria, y pare en los montes, y regularmente la matan en aqua caliente; y ſi por acci-

trois livres en font une, comme le Témoin l'a vû & experimenté, aïant dans l'une & dans l'autre desdites Jurisdictions, où il a été Lieutenant Général *de l'*Alcalde Major, *cultivé lui-même la dite* Cochenille, *& vû & éprouvé que ce sont des Animaux vivans qui procréent & multiplient; ce qui est de même de la* Silvestre *ou Sauvage des Montagnes, qui n'est pas cultivée par les Indiens comme la* Fine Cochenille, *car elle croît & fait ses Petits sur les Montagnes, & on la tuë ordinairement dans l'eau chaude; que si par accident elle n'est pas tout-à-fait morte, elle revit comme le Ver-à-Soye, ce qu'on a vû dans plusieurs occasions: Que le tout ci-dessus est si public & notoire, qu'il n'y a aucun des Habitans de cette Ville & de tout l'Evêché, qui ne le sçache & qui ne dise que ce ne sont pas des* Frutilla, *ou Fruits & Graines de ces Plantes que la terre produit, & lesquelles étant mures sont venduës par les Indiens pour en faire des Chapelets, comme on en fait des* Coyoles, *qui sont aussi differentes de la* Cochenille

accidente no muere en el todo, revive al modo que el Guzano de la zeda, como se ha visto, en algunas occaciones: lo qual todo es publico y notorio, y no ay persona de esta Cuidad, y Obispado que lo ignore, y que no es *Frutilla*, porque esta seda en Plantas, que produze la tierra, y estando madura la venden los Indios, para hazer Rossarios, al modo deel Coyole, que es distintissima de dicha *Grana*, quan-

nille als een levendig Beeſt van een Vrugt van een Boom; ook zo heeft de *Couchenille* veel oppaſſens noodig, om datze wordt vervolgt van andre Beestjes, die haar, terwylze haar voedſel uyt de *Nopalen* trekken en dik worden, ſomtyds komen te dooden; waarom de Indianen met veel geduldigheyd daar op paſſen, zo by daeg als by nagt; tot datze na een oneindige moeite de Oogſten der voorz: *Couchenille* komen te verkrygen, gelyk het de Getuyge gezien heeft met de genen, die hy zelve heeft voortgequeekt; zynde dit het gene hem conſteert, en 't gene hy daar van weet, gezien, en geexperimenteert heeft, en de waarheyd is onder den Eed, dien hy heeft gedaan, welken hy affirmeert en ratificeert; verklarende, dat hy omtrent veertigh jaaren oudt is, en dat de Generalen van de Wet hem niet en raaken; en heeft hy nevens zyn Ed: dit geteekent voor my Notaris, daar van ik getuigeniſſe der waarheyd geve; *Dn. Matheo de Aguero y Mier*; *Juan Franco. Lopez Yrriguera*; Voor my, *Joſeph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

VI. *In-*

quanto ba de animal vivente â fruto de arbol; y en tal manera que es meneſter tener mucho cuidado con ella, por ſer perſeguida de otros Animalexos, que al tiempo de que ſe ba criando, y engordando en los *Nopales*, la ſuelen matar; motivo porque ſolo la paziencia de los Indios puede mantenerſe, de dia y de noche, en ſu guardia, y cuſtodia; y con ſumo trabajo venir a conſeguir las Coſechas de dicha *Grana*; como lo â viſto el Teſtigo, en la que aſſi azemillava; y que eſto es lo

nille *que l'eſt un Animal vivant d'un Fruit d'arbre ;* *que d'ailleurs la* Cochenille *demande de grands ſoins pour la garantir des autres petits Animaux qui la perſecutent pendant qu'elle ſe nourrit & groſſit ſur les* Nopals, *& la tuent ſouvent ; qu'à cauſe de cela les Indiens y prennent garde & jour & nuit avec beaucoup de patience, juſqu'à ce qu'après bien des peines ils parviennent aux Recoltes de la* Cochenille, *comme le Témoin l'a vû dans celle qu'il a lui-même cultivée : Que c'eſt ce qu'il en ſçait, qu'il en a vû & experimenté, & ce qui eſt la vérité ſous le Serment qu'il en a fait, lequel il confirme & ratifie ; déclarant qu'il eſt âgé d'environ quarente ans, & que le général de la Loi ne le touche pas ; ce qu'il a ſigné avec ſa Seigneurie, par devant moi Notaire & dont je rends témoignage de la vérité.* Don Matheo de Aguero y Mier. Juan Franco. Lopez Yrriguera. *Pardevant moi,* Joſeph Manuel Aluarez de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

VI. In-

lo que ſave, le conſta, vio, y experimento; y la verdad, para el juramento fecho, en que ſe afirmo, y ratifico; declaro ſer de quarenta años de edad, poco mas ò menos, y que las generales de la Ley no le tocan, y lo firmo con ſu merced por ante mi, de que doy fee. *Don Matheo de Aguero y Mier; Juan Franco. Lopez Yrreguera;* Ante mi, *Joſeph Manuel Alvares de Aragon*, Eſcrivano Publico y Real.

VI. *In-*

VI. *Informatie*, Getuyge *Dn*. *Domingo Marquez*, oud 57 jaaren.

Op den voorz: dag, maend, en jaar, heeft de voornoemde Procureur tot de gemelde Informatie voor den voorz: Heer *Ordinaris Alcalde* gepresenteert tot Getuyge *Dn*. *Domingo Marquez*, Spanjaart, geboortig uyt de Provintie van *Teposcolula* in dit Bisdom, Inwoonder dezer Stad, sedert den tyd van vier jaaren, by my Notaris bekent, van welken Zyn Ed: den Eed heeft afgenomen, die hy gedaan heeft voor Godt onzen Heere en het Teeken van 't Heylige Kruys, in maniere van Regten, onder welker peene hy belooft heeft de waarheyd te zullen verklaaren, voor zo verre hem zoude bewust zyn; En zynde hem gevraagt volgens den Inhoud van 't Geschrift door den voorz: Procureur gepresenteert, zo zeyde hy, dat ter gelegentheyd dat hy *Luytenant* van den *Alcalde Major* aan de kust van *Xamiltepeque*, in dit Bisdom gelegen; niet alleen gezien, maar ook voor veel geld gekoft heeft queeksels van *Couche-*

VI. *Informazion*, Testigo *Dn*. *Domingo Marquez*, de edad de 57 años.

En dicho dia, mes, y año dichos; el dicho Procurador para dicha Informacion prezento por Testigo ante dicho Señor *Alcalde ordinario*, â *Don Domingo Marquez*, Español natural de la Provincia de *Teposcolula* de este Obispado, y vezino de esta Cuidad, de quatro años, a esta parto, â quien doy fee

VI. Information. *Témoin* Don Domingo Marquez, *âgé de 57. ans.*

Audit Jour, Mois & An, ledit Procureur pour ladite Information; a présenté pour Témoin devant le Sr. Alcalde Ordinaire, Don Domingo Marquez, *Espagnol, natif de la Province de* Teposcolula *dans cet Evêché, habitant de cette Ville depuis quatre ans, à moi Notaire connu, de qui sa Seigneurie a pris le Serment, qu'il a fait devant Dieu notre Seigneur & le Signe de la Sainte Croix, selon la forme du Droit, sous la peine duquel il a promis de dire la vérité pour autant qu'il en auroit connoissance; & aïant été interrogé selon la Teneur de l'Ecrit présenté par ledit Procureur, il a dit, qu'aïant été* Lieutenant *de l'*Alcalde Major *sur la Côte de* Xamiltepeque, *située dans cet Evêché, il a non seulement vû, mais aussi acheté pour beaucoup d'argent de jeunes* Cochenilles,

see conosco; del qual su merced por ante mi recivio juramento, que hizo per Dios nuestro Señor, y la señal de la santa Cruz, en forma de Derecho, so cuio cargo ofrezio dezir verdad, en lo que supiere; y siendo preguntado al thenor deel Escripto prezentado por dicho Procurador, dijo, que con ocazion de haver sido *Theniente* de *Alcalde mayor* en la costa de *Xamiltepeque*, de este Obispado, vio, y repartio bastantes pes-

chenille, die de Indianen van die Jurisdictie verkoopen aan anderen, welke haar werk maken van de voorn: Aanqueekſels, welke levendige Diertjes zyn, te bewaaren en te onderhouden op de *Pencas* van de *Nopalen*; en heeft de Getuyge gezien, dat de zelve gezet worden in eenige Nesjes, die men maakt van 't ruygh dat aan de baſt van de Cokosnoten is, en *Paſtle* genaamt word. Zo draa de zelven in ſtaat zyn van te baaren, en gevoegt zynde aan de *Nopalen*, zo baaren zy na verloop van drie of vier dagen, al na 't Temperament is, werpende yder Moer ontallyk vele Jongtjes, welken hy Getuyge heeft zien opklimmen op de *Pencas*, en, zo draaze genoegzaam vogt vinden, houdenze zig vaſt om zig daar te voeden en te groeyen; paſſende ondertuſſen de Indianen naeuwkeurig op, om haar te beſchermen voor eenige Beestjes genaamt *Conchuelas*, welke de Jongen der voorz: *Couchenille* dooden; en wanneer de *Couchënilljes* in ſtaat zyn gekomen van intezamelen, 't welk ordinaris na verloop van omtrent drie maenden is, met weynig differentie, zo worden door de Indianen eenige Matten onder de *Nopalen* geſpreyd, waar op dan deze dicke of bequame

peſſos, para zemilla de *Grana*, que los Indios de aquella Jurisdizion compran â otros, que tienen por trato guardar y mantener dicha zemilla, que es Animal viviente en las *Pencas* de los *Nopales*; y ha viſto el Teſtigo azemillarla en unos nidos que hazen de Iſtle ô Caſcaras de Coco, que nominan *Paſtles*, eſtando ya para parir; y pueſtos en los *Nopaleras*, paren al cavo de tres ô quatro dias, ſegun es el temperamento, y cada Grano arroja infinidad de hijos, los que ha viſto

nilles, *que les Indiens de cette Jurisdiction vendent à ceux qui font leur metier d'élever ſur les* Pencas *des* Nopals *leſdites* Cochenilles, *qui ſont de petits Animaux en vie ; & le Témoin a vû, que dès qu'elles ſont en état de pouvoir procréer, on les met dans de certains petits Nids nommez* Paſtles, *faits de mouſſe ou de la partie veluë qui entoure les Noix de Cocos ; qu'aïant été alors poſées ſur les* Nopals, *elles y font des Petits trois ou quatre jours après, ſelon qu'eſt la temperature de l'air, chaque Mere faiſant une infinité de Petits, leſquels lui Témoin a vû grimper ſur les* Pencas; *& que lorſqu'ils y trouvent aſſez de ſuc, ils s'y arrêtent pour s'y nourrir & groſſir ; les Indiens aïant cependant grand ſoin de les défendre contre certaines petites Bêtes nommées* Conchuelas, *qui tuent les Petits de la* Cochenille; *que lorſqu'ils ſont en état d'être amaſſez, ce qui eſt ordinairement, à peu de diference près, environ dans trois mois, alors les Indiens étendent ſous les* Nopals *quelques Nattes ſur leſquelles ils mettent ces* Coche-

viſto el Teſtigo ſubir por las *Pencas*, y, luego que hallan baſtante humedad, ſe quedan alli para criarſe; y los Indios los eſtan guardando, cuydando, y mirando por unos animalitos, que llaman *Conchuelas*, que matan â los hijos de dicha *Grana*; y eſtando ya en eſtado de Coſecha que es â los tres meſes, con poca diferencia, tienden dichos Indios unos petates devajo de los *Nopales*, y en ellos ban echando dichos hijos

quame *Couchenilles* worden afgedaan, en daar na wordenze in de *Temascales* gedaan, en door het vuur gedood; krygende de *Couchenille*, die door het vuur gedood word, den naam van *Jaspeada*, terwyl die gene, de welke in heet water gedood word, den naam heeft van *Renegrida*, of bruin ros-agtig, naar de manier van de Silvestre (of Wilde); welke, gelyk de Getuyge het gezien heeft, ook een levendig Diertje is, verschillende alleen met de *Fyne Couchenille* daar in, dat de Wilde baert, groeit, en zig onderhoud op wilde *Nopalen*, die geen beneficie altoos genieten; zulks dat de *Couchenille* geen *Frutilla* of Korrel-vrugt is, nog kan wezen, want die koomt voort uyt de aarde, gelyk andere Vrugten die wasschen, en dient alleen tot fabryk van de Paternosters: De Getuyge verklaart ook, dat hy dagelyks beezig is in 't benificeeren van de voorn: *Nopalen* omze bequaam te maken voor den tegenwoordigen Maend van October en November; de Deposant weet ook by ervarentheyd uyt zyne behandeling, dat de eerste Moeren van de voorz: *Couchenille*, welke in de Nestjes sterven, zo weynig substantie behouden, datze van een pond

hijos gordos, y los pazan alos *Tesmascales*, y a fuego los matan y por esto llaman a la *Grana*, que con fuego muere, *Jaspeada*, y a la que matan en agua caliente se queda *Renegrida*, al modo de la *Silvestre*; y esta tambien, como lo â visto el Testigo es animal viviente, y solo se diferencia de la *fina Cochenilla*, en que pare, crese, y se cria en *Nopales* Silvestres, que no han recebido beneficio alguno; y que no es, ni puede ser *Frutilla*, porque este naze en la tierra, como los de

chenilles *devenuës de la grosseur qu'il faut, après quoi on les met dans des* Temascales, *pour les y tuer par le feu, & cette* Cochenille, *qui a été tuée de cette maniere, est nommée* Jaspeada, *ou jaspée; & celle qu'on a fait mourir dans l'eau chaude s'appelle* Renegrida *ou Brune-roussâtre, à la maniere de la* Silvestre *ou Sauvage, laquelle, comme le Témoin l'a vû, est aussi un petit Animal vivant, qui ne differe de la* Fine Cochenille *qu'en ce que la susdite fait ses petits, croît & se nourrit sur les* Nopals *sauvages, dont on n'a aucun soin; de sorte que la* Cochenille *n'est ni ne peut être une* Frutilla *ou fruit de graine, qui, comme les autres fruits, vient de la terre & croît, & ne sert qu'à faire des Chapelets. Le Témoin déclare encore qu'il est journellement occupé à entretenir des* Nopals *pour les rendre propres pour les presens Mois d'Octobre & de Novembre; qu'il sçait par sa propre experience que les premieres Meres de la* Cochenille, *qui meurent dans les Nids, perdent tant de leur substance, qu'une livre de celles-là, ne rend, étant sechées, que quatre onces, pendant*

H *que*

de mas frutos, que cria, y sol sirve para la fabrica de Rozarios; y que el Testigo actualmente esta entendiendo en el benificio de dichas *Nopales*, para azemillar las, por el presente mes de Octubre, y Noviembre; y tiene por experiencia como que lo esta manejando, que de las primeras madres de dicha *Grana* luego que muere en los nidos, por quedar sin substancia, sale despues de seca de una libra quatro on-

pond op vier oncen gedroogt, verminderen, terwyl haare Jongen, verzamelt zynde alsze tot bequame grootte en dikte gevoed zyn, van drie ponden levendige Beestjes een pond dood en gedroogt uytleveren; zynde alleen de patientie en uyterste zorge die de Indianen daar omtrent dragen, bequaam om de Inzamelinge te verkrygen: En dit is het gene daar in passeert, en hy zeggen kan in waarheyd gezien te hebben, onder penalityt van zyn Eed, den welken hy ratificeert en affirmeert, verklarende zyn ouderdom te wezen omtrent zeven en vyftigh jaaren; en dat de Generalen der Wet hem niet en raaken; en heeft hy dit nevens zyn Ed: geteekent voor my Notaris, daar van ik kennisse der waarheyd geve: *Don Matheo de Aguero y Mier*; *Dn. Domingo Marquez Altamirano*; voor my, *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Public en Real.

VII. *In-*

onças; y de la que ha producido sus hijos, coxiendolos ya gordos y criados, sacan de tres libras vivas una, quando la matan y secan; y solo la paziencia de los Indios puede conzeguir el que se Logre, por el sumo cuidado que tienen; y que esto lo que passa, puede dezir ha visto, por ser la verdad para el Juramento fecho, en que se afirmo, y ratifico, declaro

que de leurs Petits, après qu'ils ſont parvenus à la groſſeur requiſe, de trois livres de vivans il en révient une livre étant ſechez; que les Indiens n'en peuvent faire la Recolte qu'avec beaucoup de patience & de grands ſoins: C'eſt-là ce que le Témoin déclare qui ſe paſſe ſur ce ſujet & qu'il aſſure avoir vû, ſous la penalité de ſon Serment lequel il confirme & ratifie; déclarant qu'il eſt âgé d'environ cinquante-ſept ans, & que le général de la Loi ne le touche pas; & c'eſt ce qu'il a ſigné avec ſa Seigneurie par devant moi Notaire, dont je rends témoignage de la vérité. Don Matheo de Aguero y Mier. Don Domingo Marquez Altamirano. *Par devant moi,* Joſeph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

claro ſer de cinquenta y ſiete años de edad, poco mas ô menos, y que los generales de la Ley no le tocan, y lo firmo con ſu merced por ante mi el Eſcrivano, que doy fee. *Don Matheo de Aguero y Mier. Don Domingo Marcos Altamirano.* Ante mi, *Joſeph Manuel Alvares de Aragon*, Eſcrivano Publico y Real.

VII. *Informatie*, Getuyge *Dn. Antonio Llaguno Sta. Cruz*, oud 55 jaaren.

In de Stad van *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, op den zestienden October van den jaare 1725, heeft voor den voorz: Heer *Ordinaris Alcalde* de voornoemde *Dn. Joseph Montero*, tot de meergemelde Informatie, gepresenteert voor Getuyge *Dn. Antonio Llaguno Santa Cruz*, Inwoonder dezer Stad, by my wel bekent; van den welken zyn Ed: voor my Notaris heeft afgenomen den Eed, dien hy gedaan heeft voor Godt onzen Heere, en 't Heylige Kruys, in maniere van Regten, op peene van welken hy verklaart heeft de waarheyd te zullen zeggen, voor zo verre hy daar van weet; en zynde gevraagt op den teneur van 't Geschrift in 't begin dezes vermeld, zo heeft hy gezegt, dat sedert den tyd van ruim twee en twintig jaaren, welke hy verkeert heeft in 't Ambagt van *St. Michiel*, zynde het eenigste van de Jurisdictie van *Zimatlan*, mitsgaders in dat van *Xicayan*, beyde gelegen in dit Bisdom, in welke plaetsen veel

VII. *Informazion*, Testigo *Dn. Antonio Llaguno Sta. Cruz*, de 55 años.

En la Cuidad de *Antiquera* Valle de *Oaxaca*, a dies y seis dias del mes de Octubre de mil siete sientos y veinte y cinco años, ante dicho Señor *Alcalde Ordinario*, el dicho *Dn. Joseph Montero*, para dicha Informacion, prezento por Testigo â *Don Antonio Llagano Santa Cruz*, vezino de esta Cuidad, â quien doy fee conosco, del qual su merced por, ante mi el Escrivano reci-

VII. Information. *Témoin* Don Antonio Llaguno Sta. Cruz, *âgé de* 55. *ans.*

Dans la Ville d'Antiquera, *Vallée* d'Oaxaca, *le seiziéme Octobre de l'an* 1725. *ledit* Don Joseph Montero, *a présenté pour ladite Information devant ledit* Sr. Alcalde Ordinaire, *pour Témoin* Don Antonio Llaguno Santa Cruz, *habitant de cette Ville, à moi connu, duquel sa Seigneurie a pris par devant moi Notaire le Serment, qu'il a fait devant Dieu notre Seigneur, & la Sainte Croix, selon la forme du Droit, sous la peine duquel il a déclaré de dire la vérité, pour autant qu'il en auroit connoissance: Et étant interrogé sur la teneur de l'Ecrit qui est à la tête des présentes, il a dit que depuis plus de vingt-deux ans qu'il a passez dans le Quartier de* St. Michel, *le seul de la Jurisdiction de* Zimatlan, *& dans celui de* Xicayan, *l'un & l'autre de cet Evêché, dans lesquels on fait un*

recibio Juramento, que hizo por Dios nuestro Señor, y la Santa Cruz, en forma de derecho, so cuio cargo offrecio dezir verdad, en lo que supiere; y siendo preguntado al tenor de el Escritto que esta por principio de estas deligencias, dijo que habra mas tiempo de veinte y dos años, que assiste en el partido de *San Miguel*, sola dela Jurisdicion de *Zimatlan*, y en el de *Gicayan*, uno y ostro de este Obispado, en donde ay

veel *Couchenille* verhandelt word, hy niet alleen gezien heeft, hoe de *Couchenille* word voortgequeekt, maar ook zelve het gedaan heeft; wordende tot dien eynde *Nopael*-planten gezaayt, de welke twee of drie jaaren gecultiveert worden, waarna de Indianen de voorz: *Couchenilljes* in eenige *Tenatillos* doen, gemaakt op de manier van Nestjes, welke gevoegt zynde tussen de *Pencas*, zo baart, naar verloop van twee a drie dagen, yder *Couchenille* een groote menigte Jongen, van de kleynte als Neeten; welke kleynen de Getuyge heeft zien opklimmen op de voorn: *Nopalen*, en zig vasthouden op de blaederen of Plant-leden, en principael wel op de sappigsten, om daar uyt haar voedsel te trekken; zynde ook deze levendige Beestjes zo gestelt, dat groote koude, of zwaare hitte, haar doet sterven; om welke oorzaak de Indianen de Nestjes, die aan de *Nopalen* zyn, naaukeurig bedekken met Matten, tot dat de Jonge *Couchenilljes* dik zyn geworden; ondertusschen sterven de Moeren, naar datze geteelt hebben, in haare voorn: Nestjes; en de Indianen nemen op haar tyd de *Couchenilljes*, die zeer dik en bequaam zyn geworden,

ay mucho Comerzio de *Grana*, que ha visto azimillar, y ha azemillado el Testigo, sembrando para ello plantas de *Nopales*, que teniendo dos ô tres años decultibados, les eschan los Indios dicha *Grana* en unos *Tenatillos*, que fabrican al modo de nidos, y puestos entre las *Pencas*, pare, dentro de dos ô tres dias hechando cada *Grano* abundancia de hijos, al modo de Liendres: los que ha visto el Testigo subir por dichos *Nopales*

un grand Commerce de Cochenille, *il a non ſeulement vû comment on la provigne, mais auſſi il s'y eſt adonné lui-même; qu'à cette fin on ſeme les Plantes des* Nopals, *qu'on les cultive deux ou trois ans, après quoi les Indiens mettent les* Cochenilles *dans des* Tenatillos *faits comme de petits Nids, & les poſent entre les* Pencas; *que deux ou trois jours après chaque* Cochenille *fait une infinité de Petits comme des Lendes, leſquels le Témoin a vû monter ſur les* Nopals, *& s'attacher aux feuilles ou diviſions de la Plante, principalement à celles qui ont le plus de ſuc, pour en tirer leur nourriture; que ces petites Beſtioles étant de telle nature que le trop grand froid ou le trop grand chaud les fait mourir, les Indiens couvrent ſoigneuſement de Nattes les Nids qui ſont ſur les* Nopals, *juſqu'à ce que les Petits ſoient devenus aſſez gros; que cependant les Meres meurent dans les Nids après avoir fait leurs Petits; que les Indiens enlevent de deſſus la Plante, avec un grand ſoin, les* Cochenilles, *lorſqu'elles ſont parvenuës à la groſſeur requiſe, avec un*

pales y pegarſe en ſus Ojas principalmente en las mas jugozas, porque de eſto ſe alimentan; y es en tal modo Animal viviente, que el mucho frio ô extremado calor lo mata; para lo qual tienen los Indios ſu obſervanzia tapando los nidos por la parte de arriba de los *Nopales*, con petates, haſta que ban engordando; y las madres, luego que paren, ſe mueren en dichos tenatillos; y â ſu tiempo y con eſpezial cuidado ban

den, met een byzondere zorg of door een ſtokje op de manier van een Pinceel, en zetten de zelven dan in *Temaſcales*, alwaarze door de hitte van 't vuur komen te ſterven, alhoewel op andere plaatzen het dooden geſchied in heet water, tot welken eynde de levendige *Couchenilljes* gedaan werden in eenige Bennetjes, die in 't zelve water worden geſtoken, op dat zy daar komen te ſterven, zo als de Getuyge ook dat wel gezien heeft; gelyk ook 't zelfde gedaan word met de *Silveſtre* of *Wilde Couchenille*, welke gebooren word, groeyt en zig alimenteert op de zelfde manier als de *Fyne Couchenille*, dog op zulke *Nopalen*, die in 't minſte geen beneficie ontfangen, waar omze *Silveſter* genaamt worp; zulks dat het niet en is, nog wezen kan, een *Frutilla* of Korrel-vrugt, want die is een plantgewas, welke voornamelyk waſcht, alwaar het vogt genoeg heeft, even als eenig ander boomtje, 't gene de aarde voortbrengt, en welke alleen dient tot Paternoſters, op de manier van een andre Vrugt by de Indianen genaamt *Tepexilote*, welke waſcht in peuluwſchillen, als de Spaenſche Erten; 't gene by de *Couchenille* niet bevonden word; want om te

ban entreſacando con unos Pinzelitos los *Granos* mas gordos, y los meten en los *Temaſcales*, en donde â fuego, mueren; y en otras partes lo hazen en agua caliente, hechando dicha *Grana* viva en unos tenates, los quales (meten en dicha agua, para que alli muera, como lo ha viſto el Teſtigo; y lo miſmo ſe haze con la *Silveſtre*, que nace, ſe cria, y alimenta, como la *fina Cochenilla*, en los *Nopales*, que no reciven benefizio

un petit bâton fait en guiſe de Pinceau, & *les mettent dans des* Temaſcales, *où elles meurent par la chaleur du feu, quoi qu'en d'autres lieux on les tuë dans l'eau chaude, après les avoir miſes dans de petites corbeilles qu'on plonge dans cette eau pour les faire mourir, comme le Témoin l'a auſſi vû; la même choſe ſe fait avec la* Cochenille Silveſtre *ou Sauvage, qui naît, croît* & *ſe nourrit tout comme la* Fine Cochenille, *mais pourtant ſur des* Nopals, *qui ne reçoivent aucune culture, ce qui lui fait donner le nom de* Silveſtre; *de ſorte que ce n'eſt ni ne peut être une* Frutilla *ou Fruit de Graine de cette Plante qui croît dans les lieux humides, comme les autres Plantes que la terre produit, lequel Fruit ne ſert qu'à faire des Chapelets, à la maniere d'un autre Fruit nommé par les Indiens* Tepexilote, *qui croît dans des coſſes comme les Pois d'Eſpagne, ce qui n'eſt pas de même des* Cochenilles; *car il eſt évident*

fizio alguno, y por eſta la llamen *Silveſtre*; y no es, ni puede ſer *Frutilla*, porque eſta es una Planta que naze principalmente, donde ay humedad, como qualquier Arbolillo, producido de la tierra, que ſirve para hazer Roſarios, al modo de otra que nominan los Indios *Tepexilote*, la qual ſe queda en las baynillas donde ſe cria, como el Garbanzo; lo que no ſe experimenta en la *Grana*; porque paraque ſe conoſca lo vi-

te weeten dat de zelve levendig zyn, zo blykt zulks, gelyk de Deposant het gezien heeft, ook daar uyt, dat 'er van de genen, die men bewaart op de *Nopalen* om 'er zig op zyn tyd van te bedienen, somtyds eenige Jongtjes geboren worden, welken hy op den grond heeft zien voortgaan; en ingeval de voorz: *Couchenille* een zaed was, als de *Frutilla*, de Spaensche Erten, of de *Frixol*, of zo men die in Spanjen noemt de *Alverjas* (of Linzen,) zo zoude die al overgebragt zyn geweest in verscheydene *Europische* Gewesten; maar om datze levendig is, en om het perykel van te sterven, zo heeft men zulks niet konnen effectuëren; zynde dit het gene hy daar van kan zeggen, en de waarheyd, volgens den gedanen Eed, welken hy ratificeert, en confirmeert, verklarende zyn ouderdom te wezen om en by de 55 jaaren, en dat de Generalen van de Wet hem niet en raaken; en heeft hy deze verklaring nevens zyn Ed: geteekent voor my Notaris, gevende daar van kennisse der waarheyd. *Dn. Matheo de Aguero y Mier*; *Dn. Antonio de Llaguno Santa Cruz*; Voor my, *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

VIII. *In-*

viviente de ella, es en tal manera, que ha visto el Testigo, en los *Nopales* que guardan con la zemilla, para azemillarla à su tiempo, que alguna suele nazer, y los hijos aun por el suelo los ha visto andar, y si dicha *Grana* fuera zemilla, como la *Frutilla*, Garvanzo, ô *Frixol*, que en España llaman *Alverjas* ya la hubieran llevado a muchos lugares de la *Europa*; pero como es viviente y con los peligros que tiene de mo-

dent qu'elles ſont vivantes, comme le Témoin l'a vû, en ce que celles qu'on garde ſur les Nopals *pour s'en ſervir dans le tems, ſont quelque fois quelques Petits, qu'il a vû courir à terre; & ſi la* Cochenille *étoit une graine ou ſemence, comme la* Frutilla, *les Pois d'Eſpagne, ou le* Frixol *qu'on nomme en Eſpagne* Alverjas *ou Lentilles, il y a longtems qu'on en auroit apporté dans quelques Païs de l'*Europe; *mais parce que les* Cochenilles *ſont vivantes & riſquent de mourir, l'on n'a pû l'effectuer: Et c'eſt ce que le Témoin en peut dire & qui eſt ſelon la verité, par le Serment qu'il en a fait, lequel il confirme & ratifie; déclarant qu'il eſt âgé d'environ cinquante-cinq ans, & que le général de la Loi ne le touche pas; & il a ſigné cette Déclaration avec ſa Seigneurie, par devant moi Notaire, dont je rends témoignage de la vérité.* Don Matheo de Aguero y Mier. Don Antonio de Llaguno Santa Cruz. *Par devant moi,* Joſeph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

VIII. In-

morirſe, nolo han executado; y que eſto es lo que puede dezir, y la verdad, para el Juramento fecho, en que ſe afirmo, y ratifico, declaro ſer de cinquenta y cinco años de edad, poco mas ô menos, y que las generales no le tocan; y lo firmo con ſu merced, de que doy fee. *Don Matheo de Aguero y Mier. Antonio de Llaguno Santa Cruz.* Ante mi, *Joſeph Manuel Alvarez de Aragon,* Eſcrivano Publico y Real.

VIII. *In-*

VIII. *Informatie*, Getuyge *Dn. Francisco Ximenes de Velasco*, Casique, oud 45 jaaren.

Op den voorz: dag, maend, en jaar, heeft de voorz: Procureur, tot de voorn: Informatie, gepresenteert voor den *Ordinaris Alcalde* den Heer *Dn. Matheo de Aguero y Mier*, als Getuyge *Dn. Francisco Ximenes de Velasco*, Indiaens *Casique* (of Regent) van 't Hooft-Vleck *Sto. Thomas Yxtla*, onder de Jurisdictie van deze Stad, en Inwoonder der zelver, op zyn Spaens gekleed, dewelke geen Tolk noodig heeft; van den welken Zyn Ed: voor my Notaris heeft afgenomen den Eed, den welken hy gedaan heeft, in maniere van regten, voor Godt onzen Heere, en 't Heylige Kruys, onder peene van 't welk hy gepresenteert heeft de waarheyd te zullen zeggen, voor zo veel hem bekent zoude wezen; En zynde gevraegt op den teneur van 't Geschrift, door den voorz: Procureur gepresenteert, zo zeide hy, dat bekent is, dat de Bergh en 't Vleck daar van hy afkomstig is wel de voornaemste in de Provintie is, daar de Ingeze-

VIII. *Informazion*, Testigo, *Dn. Franco. Ximenez de Velasco*, Casique, de 45 años.

En dicho dia, mes, y año dichos, el dicho Procurador, para dicha Informacion, prezento por Testigo ante dicho Señor *Alcalde Ordinario*, *Don Matheo de Aguero y Mier*, â *Don Franco Ximenez de Velasco*, Indio *Casique* del Pueblo, y Cavezera de *Santo Thomas Yxtla*, de la Jurisdicion de esta Cuidad, vecino de ella, â que viste traxe de Español y no ne-

VIII. Information. *Témoin* Don Francisco Ximenes de Velasco, Cacique, *âgé de 45. ans.*

*Audit Jour, Mois, & An, ledit Procureur a présenté pour ladite Information devant l'Al*calde Ordinaire *le Sr.* Don Matheo de Aguero y Mier, *pour Témoin* Don Francisco Ximenes de Velasco, *Cacique Indien du Bourg* St. Thomas Yxtla, *sous la Jurisdiction de cette Ville & habitant d'icelle, habillé à l'Espagnole, & qui n'a pas besoin d'Interprête, duquel sa Seigneurie a pris par devant moi Notaire le Serment qu'il a fait, selon la forme du Droit, devant Dieu notre Seigneur & la Sainte Croix, sous la peine duquel il a offert de dire la vérité, pour autant que ce lui seroit connu; & étant interrogé sur la teneur de l'Ecrit présenté par ledit Procureur, il a dit, que c'étoit une chose connuë, que la Montagne & le Bourg, d'où il est originaire, est la Province où les Habitans se main-*

sesitade interprete; del qual su merced por ante mi el Escrivano recivio juramento, que hizo, en forma de derecho a Dios nuestro Señor, y la Santa Cruz, so cuio cargo ofrecio dezir verdad en lo que supiere; y siendo preguntado al tenor de dicho Escripto, presentado por dicho Procurador, dijo, que siendo como es la Zierra y Pueblo de donde es oriundo, la Provincia, en que se tiene por principal ojepto de mantener-se

gezetenen haar geneeren met de voortqueeking en trafyck der *Fyne Couchenille*, de welke in dit Ryk verhandelt en over Zee verzonden word; en dat zyn Ouders dit hebben by de hand gehad, gelyk ook hy zelve de vereyste kennisse heeft van haar voortteeling en tedere behandelingen, tot datze in staat is om in zakken gedaen en in vellen (of *Suroenen*) gepackt te worden om die te verhandelen; 't is dan zulks, zegt de Deposant, dat met veel zorgvuldigheyd de *Nopalen* worden geplant, verplant, en gecultiveert, zynde Planten verschillende in gestalte van anderen, dewylze, in plaatze van (eygentlyke) blaederen, eenige dikke *Pencas* voortbrengen met eenige stekeltjes bezet; deze Planten werden met veel oplettentheyd schoon gehouden, en bewaart tegens 't bergagtige en tam Gedierte, en worden gecultiveert; en, na dat het saisoen en temperament der Landgronden is, zo worden op haar tyd daar aangezet de *Couchenilljes*, die geconserveert en overgehouden zyn op andre *Nopalen*; zynde dit Beestjes, omtrent als een Weegluys of Hondsluys, die bezielt zyn, en zig bewegen, gaende voort van de eene plaats naar de andere, welken in eeni-

se las poblaciones la cria y trato de *Grana fina Cochenilla*, que se comersia y trata en este Reino, y passa â otros ultramarinos; y en que se exercitaron sus padres, y el Testigo tiene el pleno conosimiento de este genero, su cria y delicades, hasta ponerla en costales y *zurrones de cuero*, para comerciarla; y es assi, que con especial cuidado, plantan, trasplantan y podan los *Nopales*, que son plantas de distinta figura que las otras,

maintiennent principalement par la culture & le commerce de la Fine Cochenille, *qui se trafique dans ce Roïaume & est envoïée au delà de la mer; que ses Peres s'y sont appliquez, comme lui Témoin a aussi une entiere connoissance de leur culture, & avec combien de delicatesse il faut les soigner, jusqu'à ce qu'elles soient en état d'être mises dans des* Surons *ou sacs de cuir pour les négocier; qu'à cette fin l'on a grand soin des* Nopals, *qu'on les plante, transplante & cultive, étant des Plantes differentes en figure des autres, en ce qu'au lieu de feuilles elles ont de gros* Pencas *environnez de quelques piquans; que ces Plantes sont tenuës nettes avec grand soin pour les preserver des Animaux ou Insectes des montagnes & des domestiques, & sont bien entretenuës; que selon qu'est la temperature des terres, on met dans leur saison sur ces* Nopals *les* Cochenilles *qu'on avoit conservées sur d'autres* Nopals; *que ce sont de petites Bestioles, comme des Punaises ou Ticques, qui sont animées, se meuvent, marchent d'un endroit à l'autre; qu'on*

otras, que en lugar de ojas hechan unas *Pencas* gruesas, con algunas espinas, y a estas plantas se aplica todo el cuidado en su limpieza, y que los animales montezes, ne caseros no les hagan daño, las podan; y â sus tiempos, segun el temperamento de los terrunos, ponen en ellas la *Grana*, que han conservado en otras; que es un animalexo al modo de Chinche ô Garrapata, animada, que se muebe y anda â distintas

eenige Nestjes die gemaakt zyn van *Paſtle*, of andre ruygte, op de manier van Vogelnestjes, gezet worden tuſſen de Tronken en *Pencas* der *Nopalen*; waar uyt deze Diertjes dan voortloopen, en zig verſpreyden over die Planten, werwaerts zy 't meeſte voedſel tot haar alimentatie en conſervaetie vinden; barende en voortteelende Jongtjes (zoo uytermate kleen als de Vogel-en Duyve-Luysjes) die van het ſap der *Pencas*, daarze haar op vaſt hegten, groot en dik worden; ondertuſſen ſterven de Moeren, en werden met veel zorgvuldigheyd afgenomen en toebereyd; gelyk ook de voorz: Jongen, na datze genoeg aangenomen hebben en dick zyn geworden, mede met dezelve behendigheyd afgenomen, en dan door de hitte van 't vuur in Oventjes, by de Indianen genaamt *Temaſcales*, of ook wel door andre middlen die de Indianen gebruyken, gedood en gedroogt worden, tot datze in ſtaat zyn, om 'er mede handel te dryven; latende deze weer andere Jongtjes nae, die op dezelve manier gebenificeert worden; En om 't queekſel van 't eene jaar tot het andere te conſerveeren (dewylze op eenige tyden, die haar ſchadelyk zyn zouden, ſterven

tas partes, la qual ponen an unos huequeſillos, de *paſtle*, ô otras yervas al modo de nidos de paxaritos ô tenatillos, en los troncos y *Pencas* de los *Nopales*, ſobre que ſe ban tendiendo eſtos Animales, hazia el lado y parte, que mas le conviene â ſu conſervacion; y ban pariendo y procreando hijos, (tan ſumamente pequeños, como los piojuelos que crian los paxaros ô palomas) que con el jugo de las Pencas, donde ſe pegan ban creziendo, y engordando; y la madre queda

qu'on les met dans de petits Nids faits de Paſtle *ou d'autre mouſſe, à la façon de Nids d'oiſeaux, leſquels on met entre les branches ou* Pencas *des* Nopals, *hors deſquels Nids ces petits Animaux ſortent, & ſe diſperſent ſur la Plante aux endroits qui leur conviennent le plus pour leur conſervation & nourriture, procréant des Jeunes auſſi petits que les Poux des Oiſeaux ou des Pigeons, leſquels grandiſſent & groſſiſſent par le ſuc des* Pencas *où ils s'attachent; que cependant les Meres meurent, leſquelles on retire ſoigneuſement & les prépare; qu'on en fait de même des Jeunes, qui étant devenus gros ſont enlevez avec la même attention, & puis tuez par la chaleur du feu dans des Fourneaux, nommez* Temaſcales, *ou d'une autre maniere pratiquée par les Indiens, après quoi on les ſeche au point qu'il faut pour en faire trafic; que ceux-ci laiſſent auſſi après eux d'autres Petits, qu'on traite de la même maniere; que pour en garder d'une année à l'autre (parce qu'ils peuvent mourir en certains*

queda muerta y con gran curioſidad la deſpengan y benefician; y dichos hijos, que ſe ban criando aſſi que engrueſan, tambien los quitan con la miſma curioſidad, y â calor de fuego en unos como hornillos que llaman *Temaſcales*, y en otras maneras, que uzan los Indios, muere, y queda ſeca, y en el eſta, que ſe comerſia; dexando eſtos otros hijos, que ſe ban benificiando de la miſma manera, y para que aia de un año para otro eſta zemilla (porque en ciertos tiempos que le ſon

ven of verloren gaan) zo worden die gelaten op de *Pencas* van dezelve *Nopalen*, daarze haar op vast hebben gehegt, en worden gezet op plaatzen daar zy bevryd zyn van ongemakken, en alzo geconserveert, omze op haren tyd wederom te konnen voortqueeken, zynde dezelve zo teder, datze niet alleen van nooden hebben een Temperament na haar gestel, en goed weder, maar ook is de geduldigheyd en opmerking der Indianen haar noodig om haar schoon te maken van een soort van wit rach 't welk (op de *Pencas*) groeit als een spinrach; ook zyn 'er andere Diertjes van verscheide namen die hen uytzuigen en dooden, zo dat het een levendig Beestje is, dat zig beweegt als andre Beestjes, welke haar voedsel krygen uyt de Planten, en geen Vrugt gelyk het Koorn of eenig ander Greyn, of *Frutilla*, of Korrel-Vrugt, of zaad van planten; nog is 'er een soort van *Couchenille*, welke naar de fyne gelykende, welke genaamt word *Silvestre* of Wilde om dat dezelve natuerlyk zig opqueekt zonder beneficie op een andere soort van *Nopalen*, die stekelagtiger en wreeder zyn, en welke insgelyks een levendig Beestje is, en wanneer dit tusschen de

son adversos muere, y se consume) en *Pencas* de los mismos *Nopales*, en que esta à pegada, la ponen en parajes defencivos de lo adverso, y conservan para azemillar con ella, en sus tiempos; siendo tan delicada, que no solamente hamenester los temperamentos, de su proposito, y tiempo, sinoque solamente la cachasa de los Indios puede mantener su nesesaria atencion, limpiandole de una Tela blanca que cria, como la de la Araña; otros animalejos que tienen distintos nom-

tains tems qui leur ſont contraires) on en laiſſe ſur des Pencas *des mêmes* Nopals, *ſur leſquels ils ſe ſont attachez, & on les met en des endroits à l'abri des incommoditez, en les conſervant ainſi pour les pouvoir provigner dans le tems propre; qu'ils ſont ſi délicats, que non ſeulement ils ont beſoin d'une temperature d'air & de ſaiſon convenable à leur nature, mais que les Indiens ſont même obligez d'avoir beaucoup de patience & d'attention pour les tenir nets & les delivrer d'une eſpece de toile blanche, comme celle de l'araignée, & qui ſe forme ſur les* Pencas; *qu'il y a auſſi d'autres petits animaux de noms diferens qui les ſuccent & les tuent; qu'ainſi les* Cochenilles *ſont de petites Beſtioles vivantes & qui ſe remuent comme les autres animaux qui tirent leur nourriture des plantes; & qu'elles ne ſont pas un fruit comme le bled ou autre graine, ou* Frutilla, *ou ſemence de quelque Plante: Qu'il y a encore une autre ſorte de* Cochenille, *qui reſſemble à la* Fine *& qu'on appelle* Silveſtre *ou Sauvage, parce que ſans être ſoignée elle ſe provigne d'elle-même ſur une autre ſorte de* Nopals, *qui ont plus de piquants &*

nombres que la chupan y matan, y aſſi es animal viviente mobible, como otras eſpezies de animalejos, que ſe crian en las Plantas, y no es frutto, como el trigo, ni otros Granos, *Frutilla* ni zemilla de planta; y à ſemejanza de eſta dicha *Grana* es otra que le llaman *Silveſtre*, porque eſta ſe cria naturalmente ſin el beneficio, y en otro genere de *Nopales* mas eſpinoſos y zerreros, y aunque tambien es viviente, y en

re

de vingeren word aan ſtukken gevreven, zo laet het de vingeren Paersagtig van Couleur, van wegen zyn Vogt; maar deze *Couchenille* is niet van de fynte als de vorige, nog ook van die abondantie; en behalven datze een quade reuk heeft, zo isze ook klontagtig, en zoude aan de *Fyne Couchenille* veel nadeel doen, indienze daar onder wierde vermengt; en overzulks is die van weynig waarde, en word daar in niet gehandelt, ten zy alleen tot een ander eynde en effect; zynde dit het gene hy zelfs gezien en ondervonden heeft, als geboren zynde ter plaetſe daar de *Couchenille* voortgequeekt en gebenificeert word; en 't gene hy zegt, weet een yder in deze Landen van *Oaxaca*, en omtrent deze Stad, als mede overal waarmen de voorn: *Nopalen* plant, ook zeer wel; want zy zien 't en ondervinden het dagelyks en hebben daar van volkomen wetenſchap, als zynde een zaak van publyke kenniſſe, waartoe geen bewys hier te Lande noodig is, en waar aan niet te twyfelen valt: En dat dit de waarheyd is, volgens zyn gedaenen Eed, afirmeert en ratificeert hy; Verklarende verder vyf en veertig jaaren oudt te wezen, en dat de Generalen der Wet hem niet en raken, gelyk hy ook nevens de

reventandola en los dedos deja el color cardeno de ſu humor; ni es de la fineza de la antezedente, de ſu abundanzia; y antes ſi tiene mal holor, es apelmazada y dañaria a la otra, ſi ſe meſturara; y aſſi no ſe apreſia eſta, ni ſe trata, ſi no es para otros fines y efectos; que eſto es lo que ha viſto y experimentado, como nacido en el paraje que ſe cria y beneficia, y todos los de eſtas Provincias de *Oaxaca*, y haſta en los

& sont plus rudes, & laquelle est aussi un animal vivant, qui étant écrasé entre les doigts laisse, par sa substance, une couleur roussâtre; mais que cette Cochenille *n'a pas la finesse de l'autre ni n'est pas aussi abondante; qu'outre qu'elle a une mauvaise odeur, elle est aussi grumeleuse, & qu'ainsi elle feroit tort à la* Fine Cochenille *si on les mêloit ensemble; qu'à cause de cela la* Silveître *étant de peu de valeur, on n'en fait point de trafic, sinon à un tout autre usage & fin: Tout ce ci-dessus le Témoin a vû & experimenté, étant né dans les Quartiers où la* Cochenille *se provigne & est cultivée; ce que tous ceux de la Province d'*Oaxaca *& des environs de cette Ville sçavent aussi, de même que ceux de tous les endroits où l'on plante des* Nopals; *car ils le voient, l'experimentent tous les jours, & en ont une entiere connoissance, étant une chose de notorieté publique, dont dans ce Païs on n'a pas besoin de preuves, & dequoi il n'y a point à douter: Que c'est la vérité selon le Serment qu'il a fait, lequel il confirme & ratifie, déclarant de plus qu'il est âgé de quarente-cinq ans, & que le général de la Loi ne le touche pas;*

I 3 com-

los extramuros de esta dicha Cuidad, donde ay dichas *Nopaleras* lo ven y experimentan, ser assi afirmativamente, como cossa savida publica, y que no nesesita de prueba en estas partes, ni padece dudas; lo qual es la verdad, para el juramento fecho, en que se afirmo, y ratifico, declaro ser de quarenta y cinco años de edad, y que las generales de la Ley no le tocan, con la parta que presento dicho escripto y a cuyo the-

de Party die het Geſchrift (waar naar hy zyn Verklaringh heeft gedaan) heeft gepreſenteert, dat geteekent heeft met zyn Ed: gevende kenniſſe der waarheyd; *Dn. Matheo de Aguero y Mier*; *Dn. Franco. Ximenez de Velaſco*; Voor my, *Joſeph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

thenor ha declarado, y lo firmo con ſu Merced, de que doy fee, *Don Matheo de Aguero y Mier. Don Franciſco Ximenez de*

I. *Certificatie*, van den Heer *Correxidor*.

In de Stad van *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, op den zeventienden October van den Jare 1725 heb ik Notaris den Heere *Dn. Juan Bapta. Fortuno*, *Correxidor*, en *Luytenant* van den *Capitein Generaal*, Regter over de beleedigde Regiſters, Appellatien en andre Commiſſien over deze Stad en der zelver Jurisdictie van wegens zyn Majeſteyt, in ſyn Ed: perſoon voorgelezen het Geſchrift dat in 't begin dezes ſtaat, mitsgaders het *Apointement* daar op gegeven, en verzogt te antwoorden op 't gene by 't voorz: *Apointement* word voorgeſtelt, het welke zyn Ed: hebbende gehoort, en den inhoud

I. *Certificazion*, del *Señor Correxidor*.

En la Cuidad de *Antequera*, Valle de *Oaxaca*, adiez y ſiete dias del mes de Octubre de mil ſetezientos y veinte y cinco años, yo el Eſcrivano hize notorio el Eſcripto que eſta por principio de eſtas Deligencias, y el *Auto* de ſu proveimiento

comme aussi, avec la Partie qui a présenté l'Ecrit selon lequel il a fait sa Déclaration, il a signé le tout avec sa Seigneurie: En foi dequoi signé: Don Matheo de Aguero y Mier. Don Franco. Ximenez de Velasco. *Par devant moi,* Joseph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

de Velasco. Ante mi, *Joseph Manuel Alvares de Aragon*, Escrivano Publico y Real.

I. *Cer-*

I. Certificat, *de Mr. le* Correxidor.

*Dans là Ville d'*Antiquera, *Vallée d'*Oaxaca, *le dix-septiéme Octobre de l'An* 1725. *j'ai lû moi Notaire devant le Sr.* Don Juan Baptista Fortuno, Correxidor & Lieutenant *du* Capitaine Général, *Juge des Regîtres lesez, des Appellations & autres Commissions de cette Ville & de sa Jurisdiction pour Sa Majesté, en sa personne, l'Ecrit qui est la tête des Présentes, avec l'*Apointement *donné là-dessus, & l'ai prié de répondre sur le contenu dudit* Apointement; *ce que sa Seigneurie aïant entendu & sçachant la teneur de l'Ecrit, a dit que dou-*

to como se contiene, al Señor *Don Juan Baptista Fortuno*, *Corrixidor*, y *Theniente* de *Capitan General*, Jues de Agravios Registros, Apelaciones y otras Comisiones en esta dicha Cuidad, y su Jurisdicion por su Magestad, en su persona, rogandole y encargandole lo que por dicha *Auto* se previene;

que

houd verſtaan, zo zeyde Hy, dat het in twyfel-ſtellen van dat de *Couchenille* geheeten *Grana fina*, geen levendig Beestje zoude wezen, by gelykenis zo veel is als of men wilde ſuſtineeren dat de Zon geen ligt en geeft; dewyl het zulk een levendig Beestje is, dat geboren word, baert, groeyt, en ſterft, gelyk de andre levendige Beeſten, alhoewel op een andren trant, zynde zulks van de *Couchenille* wonderbaarlyk, en eenigſints naar de manier van de Zyworm, hoewel dat de *Couchenille* van geen ſpecie verandert, zo als de Zywormen in Uyltjes, want deze baaren Jongtjes haar 's gelyken, wanneer men de Moeren in huys tot de bequame tyd bewaart op de *Pencas* van de *Nopalen*, of wanneer men die zet aen andre in 't Veld ſtaande *Nopalen*, in eenige Nestjes van eenig zagt kruyd gemaakt, waar in zy baaren, en waar uit de Jongtjes uitloopen om zig aan de *Nopalen* vaſt te hegten; gelyk zyn Ed: het gezien heeft, en dagelyks kan gezien worden in deze Stad; en op de voorz: *Nopalen* hegten zy zig zo, datze altyd de luuwſte plaats innemen; op welke *Pencas* (zynde als de bladeren van

que, aviendole oido, y entendido ſu merced de el contexto de dicho Eſcripto, dijo que el poner duda, que la *Cochenilla*, llamada *Grana fina*, es animal viviente, es lo miſmo que diſir que el Sol no alumbra; porque es animal viviente que nace, pare, ſe cria, y muere, como los demas animales vivientes, aunque de diſtinto modo, por ſer maravilloſo el de la *Grana*, y en alguna manera ſemejante â el de el Gusano de Seda, bien que la *Cochenilla* no muda de eſpezie, como

douter que la Cochenille, *nommée* Grana fina, *eſt un Animal en vie, eſt le même que dire que le Soleil ne luit pas; parce que c'eſt un animal qui a vie, qui naît, engendre, croît & meurt, comme les autres animaux qui ont vie, quoique d'une maniere diferente, ce qui regarde la* Cochenille *étant merveilleux, & aprochant en quelque maniere des Vers à Soye, quoique la* Cochenille *ne change point d'eſpece, comme les Vers à Soye qui ſe changent en papillons, car elle procrée ſes ſemblables, lors qu'après avoir gardé dans la maiſon juſqu'au tems convenable les Meres ſur les* Pencas *des* Nopals, *on les a miſes ſur d'autres* Nopals *qui ſont à la campagne, dans certains Nids faits d'une herbe tendre dans leſquels elles font leurs Petits, qui ſortent pour s'attacher aux* Nopals; *comme ſa Seigneurie l'a vû, & peut être vû journellement de chacun dans cette Ville; & ces Petits ſe placent de telle maniere ſur les* Nopals, *qu'ils occupent toujours la place la plus à l'abri; ſur leſquels* Pencas (*qui ſont les feuilles de la plan-*

como el de el Guzano de Seda en palomilla, ſino que eſta pare ſu ſemejante, poniendo las madres que ſe tienen en caſſa haſta el tiempo ôportuno en *Pencas* de *Nopal*, en otros que eſtan en el campo, en unos niditos de una yerva muy ſuave, en donde paren, y de onde ſalen los hijuelos apegarſe en el *Nopal*, como ſu merced lo ha viſto, y cada dia ſe puede veer en eſta Cuidad; y en dicho *Nopal* ſe pegan, cogiendo ſiempre el paraje mas abrigado; en cujas *Pencas*, que ſon las ojas

van gezegde boom of plant *Nopael* genaemt) zy zig onderhouden van het ſap der zelve, gelyk de Zywormen met de bladeren van den Moerbeſieboom, verſchillende daar in alleen, dat de Zyworm de bladeren opeet en de *Couchenille* het ſap uytzuygt tot datze dik wordt, en de *Nopael* droog en zonder ſubſtantie blyft, alzo deze ſubſtantie verandert is in't bloed der voorz: *Couchenille*; welke is de opregte *Couchenille* waar van Zyn Ed: verſcheyde maelen de levendige heeft ſtukkend gevreven tuſſen de vingeren, en ook op de *Nopaelen* zelve, zo wel de *Fyne* als ook de *Silveſtre*; verſchillende deze laatſte alleen in haar qualiteyt, want de *Wilde* is zeer nadeelig aan de *Fyne Couchenille*; en de reden waarom dezelve ook de naam van *Couchenille* word gegeven, koomt daar van daan, datze zeer veel raport heeft aan een Verkentje zo in de Figuer als ook in de manier of tyd van dik te worden, 't welk by beiden is (al na de Temperamenten) de tyd van drie maenden; ook hebben zy Pooten, Klaeuwen, Mond, en Oogen, en verder al dat aan een levendig Beeſt concerneert; Verder zeyde Zyn Ed:

ojas de dicho arbol, ô planta llamado *Nopal*, ſe ſuſtenta con el jugo de ellas, aſſi como el Guzano de la zeda, en las ôxas de el moral, y ſolo ſe diferencian, en que dicho Guzano come la oxa, y la *Cochenilla* chupa el ſumo haſta que ſe engorda, dejando el *Nopal* ſeco y ſin ſubſtancia, paſando eſta a hazer la ſangre de dicha *Cochenilla*, que es la *Grana* verdadera, como ſu merced diferentes vezes las ha reventado vivas, en los dedos, y en los miſmos *Nopales*, aſſi de la *fina* como de

plante nommée Nopal) *ils ſe nouriſſent du ſuc, comme ſont les Vers-à-ſoye des feuilles des Meuriers; avec cette ſeule difference que le Ver-à-ſoye mange les feuilles & la* Cochenille *ſe nourrit du ſuc, en ſorte que le* Nopal *devient ſec & ſans ſubſtance, laquelle ſe change en ſang dans la* Cochenille, *qui eſt la veritable, dont ſa Seigneurie en a écraſé pluſieurs fois de vivantes entre ſes doigts & ſur les* Nopals *même, tant de la* Fine *que de la* Silveſtre; *cette derniere ne differant de l'autre qu'en ſa qualité, car la* Silveſtre *eſt fort pernicieuſe à la* Fine Cochenille; *& la raiſon pourquoi on lui donne ce nom de* Cochenille *vient de ce qu'elle a beaucoup de rapport à un petit Cochon, tant pour la figure que pour la maniere & le tems de devenir groſſe, ce qui dans l'une & l'autre eſt de trois mois ſelon la temperature de l'air; auſſi ont-elles des pieds, des griffes, un bec, des yeux, & tout ce qui convient à un animal vivant: De plus ſa Seigneurie a dit avoir oüi dire par*

de la *Silveſtre*, que ſolo ſe diferencian en la calidad de ellas, ſiendo la *Silveſtre* perniſioſſima a la *fina Cochenilla*; y que el llamarſe aſſi con eſte nombre *Cochenilla* es por parezerſe al Cochino, aſſi en ſu figura, como en el modo de engordarſe, y en el tiempo, que es el de tres meces ſegun los temperamentos; y que tiene pies, y manos, y voca, ojos, y lo demas concerniente, como Animal viviente; y que ha oido dezir à los practicos, que en ciertos tiempos, quando la *Grana*

Ed: ook, dat hy heeft hooren verhalen van Luyden die daar in omgaan, dat ten tyde, wanneer de *Couchenille* dik word, daar over henen wandelt een kleyn Uyltje, dat aan de zelve *Nopael*-planten geboren word; werdende gesustineert dat daar door bevrugt word de *Couchenille*, welke op zyn tyd van de *Nopalen* afgenomen word, waar na ze gedood word, 't welk niet in twyfel word getrokken, alzoo de verschillende Couleur der *Couchenille*, na datze gedood is, veroorsaakt word door de byzondere manier van die te dooden; want de *Fyne Couchenille*, wanneerze van de Planten afgenomen werd, is geheel wit ter oorzaake van één zeer fyn weefsel of stof, die 'er aan gegroeyt is, welke afgaet van die genen die met heet water worden gedood, en blyft dan Bruyn-ros of *rozet*, en die gene die gedood word door 't vuur op *Comales*, welke na de manier van plaeten zyn waar onder 't vuur word gestookt, werd *Zwart*, even als ofze gebrand was, en die in heete ovens word gedood blyft wit van uyterlyke couleur, en word alhier genaemt *Jaspeada*, om datze door het bovenste witte stof en de bloedige couleur van binnen, de gezegde couleur van *Jaspeada*

na esta engordandose, handa sobre ella una palomilla pequeñita, que naze del mismo *Nopal*, de quien dizen conzive la *Cochenilla*, la qual â su tiempo se quita de los *Nopales*, y se mata, en que tan poco ai duda, y que los diferentes colores, que ay en la Grana, despues de muerta, los causa el modo de matarze; porque la *Cochenilla fina* toda es blanca, quando se quita deel *Nopal*, por una telilla, ô polvillo, que cria

par ceux qui en font metier, que dans le tems que la Cochenille *devient grosse, il marche sur elle un petit Papillon, qui naît sur les mêmes* Nopals, *& par lequel on dit que la* Cochenille *conçoit, laquelle est levée en son tems de dessus les* Nopals, *& puis tuée, ce qui n'est nullement mis en doute, parce que la difference des Couleurs de la* Cochenille, *après qu'elle a été tuée, vient de la difference maniere de la tuer : Car la* Fine Cochenille, *lorsqu'on l'a ôtée de dessus la Plante, est tout-à-fait blanche, à cause d'une très-fine toile ou poussiere qui a crû sur elle, & laquelle s'en va de la* Cochenille *qu'on fait mourir dans l'eau chaude, & reste alors d'un* roux brun ; *mais celle qu'on tuë par le feu sur des* Comales, *qui sont comme des plaques sous lesquelles on met du feu, devient* noire *comme si elle étoit brûlée ; & celle qu'on tuë dans des fours-chauds, reste blanche au dehors, & c'est celle qu'on nommée* Jaspée, *parce que par la poussiere blanche exterieure & par la couleur de sang interieure elle donne cette Cou-*

cria en sima y esta se le quita ala que se mata en aqua caliente, y assi queda de color *Rozado*, y la que se mata a fuego en los *Comales* â modo de planchas, que le dan fuego por de bajo, esta queda *Negra*, como quemada, y la que se mata en hornos calientes sale blanca por ensima que es la que llaman *Jaspeada*, porque con el polvitto blanco de encima, y la sangre de adentro haze dicho color *Jaspeado*, como su mer-

peada vertoont, zo als Zyn Ed: verhaelt gezien te hebben, verſchillende van malkanderen niet anders als in de couleur; zynde wyders het zo zeker, dat de *Couchenilljes* levendige Beestjes zyn en gedood worden, dat men tot de beveſtiging van dien zo veel duyzenden van Getuygen zoude konnen voortbrengen als 'er duyzenden van Indianen in dat Bisdom zyn die haar daar mede geneeren: Gelyk ook, wanneer de *Couchenille* ingezamelt word, de Inſtrumenten immediaat geſtelt worden om die te dooden, dat al mede een bewys is, dat die Beestjes levendig zyn; welke Circumſtantie verder beveſtigt word, doordien de *Franſſchen* getragt hebben dezelve met de *Nopalen* na *Martenique* over te brengen, om die daar voorttequeeken, brengende ten dien eynde daar na toe de levendige *Couchenille* op de *Pencas*, maar zonder vrugt; konnende zulks ook niet gelukken, om dat die Beestjes ſterven: En belangende de manier omze antequeeken en voort te teelen, en andre omſtandigheeden daar omtrent, weet zyn Ed: niets te voegen by 't gene de vorigen hebben verklaart; En tot meerder preuve van deze waarheyd kan men in de gedoodde *Couchenilles*, die

merced lo ha viſto, ſinque aia diferencia mas que en el color; y que el ſer viviente y matarze dicha *Grana Cochenilla*, es tan cierto que para ſu prueba ſe pudieran dar tantos Teſtigos, como millares de Indios ay en eſte Obiſpado, que ſe exercitan en eſto; y que quando ſe va â coxer la *Grana* ſe ponen los Inſtrumentos para matarla, conque ſe juſtifica â de mas de lo dicho el ſer viviente; cuia ſircumſtancia ſe comprueba con

Couleur Jaſpée, *comme ſa Seigneurie dit l'avoir vû, l'une ne differant de l'autre que par la couleur: Et il eſt ſi certain que les* Cochenilles *ſont de petits animaux qui ont vie & qu'on les fait mourir, que pour le prouver on pourroit produire autant de miliers de témoins qu'il y a d'Indiens dans cet Evêché qui s'y exercent, & qu'auſſi, lorſqu'on aſſemble la* Cochenille, *on tient prêts les Inſtruments pour la tuer, ce qui eſt auſſi une preuve que ces petites Bêtes ſont vivantes; laquelle circonſtance ſe confirme encore, parce que les* François *ont tâché de faire paſſer dans la* Martinique *la* Cochenille *avec des* Nopals, *en y portant ſur des* Pencas *la* Cochenille *en vie, mais ſans nul effet, la choſe ne pouvant réuſſir parce que ces petits animaux meurent: Pour ce qui regarde la maniere de la cultiver & provigner, & autres circonſtances ſur ce ſujet, ſa Seigneurie n'a rien à ajouter aux précedentes Déclarations: Sinon que pour plus grande preuve de cette vérité l'on peut voir dans la* Cochenille *morte ap-*

con aver querido los *Franzeces* llevarla â la *Martinica* para transplantar los *Nopales*, llevando la *Cochenilla* viva en las *Pencas*, que no tubo efecto, ni lo podia tener, porque ſe muere; y que en quanto â el criarſe, azemillarſe, y ſu modo, no tiene que dezir quando â bran dicho otros lo que paſa; y que para en prueba de eſta verdad, a un en la *Cochenilla* muerta

die in *Europa* zyn overgebragt, door het Inſtrument genaamt *Microſcopium*, wel te zien komen, dat het de form van een levendig Beestje heeft: en (zeyde hy verder) dat 'er in 't opvoeden veel zorge moet gedragen werden tegen 't Ongedierte, dat haar vervolgt, en op-eet, als daar zyn Vogeltjes, Muizen, en Wurmen van verſcheyde ſpecie; als ook datze zeer ligt ſterven van te veel koude, te zware hitte, en van te veel regen; alle het welke zyn Ed: weet public en ook bewezen te zyn in 't Proces dat 'er gevoert is over de Tiendens van de voorz: *Fyne Couchenilles*, waar van Zyn Ed: kenniſſe heeft, dat 'er deze waarheyd zeer klaar is vertoont en bewezen, waar aan hy zig verder refereert, als ook aan de omſtandigheden daar in betoont, wegens de aanqueeking van de meergemelde *Couchenilljes*; En om dat al het voorſchrevene zo in der daad is, zo heeft het zyn Ed: verzekert in behoorlyke forme naar regten, zonder de minſte twyfeling over te laaten in 't gene hy heeft geexpreſſeert; en heeft het geteekent; daar van ik de waarheyd getuyge; *Dn. Juan Bapta. Fortuno*; Voor my, *Joſeph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

II. *Cer-*

muerta, y pueſta en la *Europa*, ſi ſe mirare con el inſtrumento llamado *Microſcopio* ſe vera la forma de animal viviente que tiene; y que para ſu crianza neſezita de mucho y eſpecial cuidado por los animales que la perſiguen y comen, como ſon Paxaros, Ratones y Guzanos de diferentes eſpecies; y que ſe muere con los eſtremos de frio, calor, y abundancia de aguas; y aſſi miſmo ſave ſu merced ſer eſto publico y juſtificado en el Pleito, que ſobre diezmos de dicha

apportée en Europe, *par le moïen du* Microſcope, *qu'elle a la forme d'un Animal en vie ; & de plus, qu'en la cultivant il faut avoir grand ſoin de la défendre des Inſectes qui la perſecutent & la mangent, tels que ſont les petits Oiſeaux, les Souris & les Vers de pluſieurs eſpeces ; qu'elle meurt par le trop de froid, de chaleur & de pluie ; que tout cela même, au ſçu de ſa Seigneurie, a été rendu public & juſtifié dans le Procès intenté ſur les Dîmes de la* Fine Cochenille, *ſa Seigneurie aïant connoiſſance que cette vérité y eſt fort clairement démontrée, & auquel il s'en rapporte, comme auſſi aux circonſtances qui y ſont rapportées concernant la culture de ladite* Cochenille. *Comme donc tout le ci-deſſus eſt ſelon la vérité, ſa Seigneurie l'a certifié ſelon la forme requiſe du Droit, ſans laiſſer aucun doute ſur ce qui vient d'être couché par écrit, & l'a ſigné, dont j'atteſte la vérité.* Don Juan Bapta. Fortuno. *Par devant moi,* Joſeph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

K   *II.* Cer-

cha *Grana Cochenilla* ſe ha intentado, en dondo tiene ſu merced notitia ſe hizo patente eſta verdad a que ſe remite, como el modo de ſu crianza, y de mas circumſtancias de dicha *Cochenilla* ; y por ſer aſſi lo certifica ſu merced en devida forma de derecho, ſin quedarle la menor duda que lo expreſado, y lo firmo, de que doy fee. *Don Juan Baptiſta Fortuno.* Ante mi, *Joſeph Manuel Alvares de Aragon*, Eſcrivano Publico y Real.

II. *Cer-*

II. *Certificatie*, van den Heer *Alcalde Ord. Dn. Pedro Silvestre Gonzales.*

In de Stad van *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, den agtienden October van den jaare 1725, is door my Notaris bekent gemaekt het Geschrift gepresenteert in deze Schriften door *Dn. Joseph Montero y Priego*, Procureur van 't getal dezer ordinaire Audientie dezer Stad, en het Appointement daar op verleent, aan den Persoon van den Heer *Dn. Pedro Silvestre Gonzales*, *Alcalde Ordinaris*, en van de Heylige Broederschap alhier van wegen Zyn Majesteit, den inhoud van welk Geschrift zyn Ed: verstaan hebbende, zo zeide hy, dat hebbende gehoort van de Handelaars en Aanqueekers van de *Fyne Couchenille* in deze Stad en derzelver Bisdom, dat het een levendig Beestje is, dat baert, voortteelt, en sterft als anderen, zo verzekert zyn Ed: deze waarheyd met zeker geval hem gebeurt; want op een Nagt, terwyl hy de Ronde ging doen buyten de muren van deze Stad, zo liet hy vatten twee Indianen, dewelke

II. *Certificacion* de el *Sr. Alcalde Ord. Dn. Pedro Silvestre Gonzales.*

En la Cuidad de *Antiquera*, Valle de *Oaxaca*, a diez y ocho dias del mes de Octubre de mil siette cientos y veinte y cinco años, yo el Escrivano hizo notorio el Escripto, presentado en estas deligencias por *Don Joseph Montero y Priego*, Procurador de los de el numero de la Audiencia ordinaria de esta dicha Cuidad y el *Auto* a el proveido, a el Señor *Don Pe-*

II. Certificat *du Sr.* Alcalde Ordinaire, Don Pedro Silvestre Gonzales.

*Dans la Ville d'*Antiquera, *Vallée d'*Oaxaca, *le huitiéme Octobre de l'An* 1725. *a été par moi Notaire rendu connu l'Ecrit présenté dans ces Présentes par* Don Joseph Montero y Priego, *Procureur du nombre de l'Audience ordinaire de cette Ville, & l'Appointement qui s'en est ensuivi, au Sr.* Don Pedro Silvestre Gonzales, Alcalde Ordinaire, *& de la Sainte Confraternité dans ce lieu de la part de Sa Majesté, le contenu duquel Ecrit étant entendu par sa Seigneurie, a dit qu'aïant entendu dire par ceux qui trafiquent & provignent la* Fine Cochenille *dans cette Ville & Evêché, que c'étoit un Animal vivant qui conçoit, engendre & meurt comme les autres, sa Seigneurie confirme cette vérité par ce qui lui est arrivé une nuit, c'est que faisant la Ronde autour des murailles de cette Ville, il fit arrêter deux Indiens qui venoient de voler*

Pedro Silvestre Gonsales, Alcalde Ordinario, y de la Santa Hermandad en ella, por su Magestad, en su persona, que entendido su merced de el Contexto de dicho Escripto, dijo que haviendo oido alos practicos tratantes en azemillar la *Grana fina Cochenilla* en esta Cuidad y Obispado, que es Animal viviente, que pare, cria, y muere, como los demas; afianzo su merced esta verdad, con averle acaesido una noche, que salio de ronda en los extramuros de esta dicha Cuidad, aprehendio dos Indios que actualmente hauian rovado

ke *Couchenilljes* van eenige *Nopalen* hadden gestolen, die de Eygenaars daar eerst hadden aangevoegt om voort te queeken, by welke Dieven nog gevonden wierden de Nestjes of *Pastles* daar in de Moeren gezet waren aan de tronken van de *Nopalen*; en hebbende zyn Ed: de voorz: Nestjes met voorz: levendige *Couchenille* gebragt naar zyn huys, zo zag zyn Ed: dat naar verloop van twee dagen (wanneer de wettige Eygenaars quamen) de voorz: Moeren hadden gebaart in de Zaal, daarze in deze Nestjes stonden, en dat de kleentjes liepen op de steenen van de vloer, zoekende waar datze haar konden aanhegten; zulks dat 'er velen zig hadden gehegt aan een vel papier, daarze, by gebrek van haar voedsel, 't welk het sap der *Nopalen* is, waren gestorven; en men zag daar op eenige smettjes als van bloed; waar door de Eygenaars, om dat ook dit voorz: Queeksel in de voorz: Nestjes gestorven was, genoodzaakt waaren om na andere levendige *Couchenilljes* om te zien, en aan de voorz: bestolene *Nopalen* weêr nieuwe Queeksels te voegen; in aanmerkinge van dit is 'er niemant die twyfelt of het is een Beestje, dat leven heeft, gelyk zyn Ed: ge-

vado de unos *Nopaleras* dicha *Grana* que recien presta en ellas havian azimillado sus dueños, llevadoze dichos Indios ladrones los nidos, ô *Pastles*, en que los madres estavan en los troncos de los *Nopales*, y con los que fueron aprehendidos, y aviendose traido su merced dichos nidos, con dicha *Grana* viva, alas cassas, de su morada, al cabo de segunda dia que parecieron los Lixitimos dueños de ella, vio su mer-

voler des Cochenilles *de dessus quelques* Nopals, *sur lesquels les Proprietaires les avoient tout nouvellement mises pour les provigner; qu'on trouva encore sur ces Voleurs les Nids ou* Pastles *où l'on avoit mis les Meres & qu'on avoit placez entre les troncs des* Nopals; *que sa Seigneurie aïant porté dans sa maison ces Nids avec leur* Cochenille *vivante, elle a vû que deux jours après, lorsque les legitimes Possesseurs parurent, lesdites Meres avoient fait des Petits dans la Sale où on les avoit laissées dans leurs nids; que ces Petits coururent sur le pavé, cherchant où s'attacher; que plusieurs s'étoient attachez à une feuille de papier, où ils étoient morts faute de nourriture, qui est le suc des* Nopals, *& où l'on remarqua quelques taches comme de sang; qu'à cause de cela les Proprietaires, après la mort de ces* Cochenilles *dans leurs Nids, avoient été obligez de se pourvoir d'autres* Cochenilles *vivantes pour en remettre sur les* Nopals *dégarnis par ce vol: En consequence de cela, il n'y a personne qui doute que ce soit un Animal vivant, comme sa Seigneurie l'a dit*

merced que dichas madres havian parido en la Sala, donde se havian puesto con dichos nidos, y los hijuelos andar por sima de los Ladrillos, buscando parte à donde asirse; en tal manera que muchos dellos se pegaron en un pliego de papel, dexando, por averse alli muerto por falta de alimento, que es el jugo de el *Nopal*, unas manchitas como de sangre, en tal manera que los dueños dedicha zemilla por aversele muerto en

gezegt en zelfs gezien heeft, dewyle zonder dat het zig niet bewegen, voortteelen, baaren, nog ook sterven zoude: En om dat dit de opregte waarheyd is, zoo heeft het zyn Ed: verzekert in behoorlyke forme van Regten, voor zo verre als hy kan en verschuldigt is, en heeft het geteekent, daarvan ik getuygenisse der waarheyd geve; *Pedro Silvestre Gonzales*; Voor my, *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

en dichos nidos, huvieron de solicitar *Grana* viva para bolver azemillar dichas *Nopaleras* rovadas; y en esta atension no ay quien dude, que es, como lleva su merced dicho, y ha visto, animal viviente, porque menos ni se moviera, criara, pariera, ni se muriera; y que por ser assi, lo certifica su mer-

III. *Certificatie*, van den Heer *Alcalde Ord.* Bestierder in deze affaire.

In de Stad van *Autiquera*, Valleye van *Oaxaca*, op den negentienden October van den jaare 1725, de Hr. *Dn. Mattheo de Aguero y Mier*, *Alcalde Ordinaris*, en van de Heylige Broederschap, en van d'eerste Stem in dezelve van wegens Zyn Majesteyt en Bestierder in deze zaeke; In aanmerkinge van 't Geschrift waar op de-

III. *Certificazion*, del *Sr. Alc. Ordinario*, Juez de estas Deligencias.

En la Cuidad de *Antequera*, Valle de *Oaxaca*, a dies y nuebe dias del mes de Octubre de mil siete sientos y veinte y cin-

*dit & l'a vû; car si cela n'étoit pas, la Co*chenille *ne sçauroit se mouvoir, engendrer, multiplier, ni mourir: Et comme c'est la vérité, sa Seigneurie l'a certifié selon la forme du Droit, pour autant qu'il peut & y est obligé, & l'a signé, dont je rends témoignage de la vérité.* Pedro Silvestre Gonzales. *Par devant moi*, Joseph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

merced en toda forma de derecho, y en quanto puede y deve, y lo firmo, de que doy feè. *Pedro Silvestre Gonzales.* Ante mi, *Joseph Manuel Alvares de Aragon*, Escrivano Publico y Real.

III. *Cer-*

III. Certificat *du S*r. Alcalde Ordinaire, *Enquêteur de cette Affaire.*

*Dans la Ville d'*Antiquera, *Vallee d'*Oaxaca, *le dix-neuf Octobre de l'An* 1725. *le S*r. Don Mattheo de Aguero y Mier, Alcalde Ordinaire, *& de la Sainte Confraternité, & de la premiere Voix en icelle de la part de Sa Majesté, Enquêteur dans cette Affaire; en consideration de l'Ecrit qui a donné lieu de*

y cinto años, el Señor *Don Matheo de Aguero y Mier, Alcalde Ordinario*, y de la santa Hermandad de primero Voto en ella por su Mageſtad, y Jues de estas deligencias, en vista de el Escripto que las principia, y lo en el pedido, con el *Auto*

dezelve begonnen is, en 't gene daar by word verzogt, en het *Appointement*, dat Zyn Ed: daar op heeft verleent, zo zeide hy, dat niet tegenstaande hy sedert veele jaaren ondervonden en gezien had, dat het Beestje, genaamt *Fyne Couchenille*, levendig is, voortteelt, beweegt, en voortgaat; hy nogtans, zo ras hy zyn Ampt aanvaerde van *Alcalde Mayor* in de Provincie van *St. Andres Miaguatlan*, 't welk hy vyf jaren agter een heeft bekleed, uyt Curieusheyd naar de *Nopael*-planten, die door de Indianen gezaayt en gecultiveert worden, is gegaan, om de manier te zien hoe dat de *Fyne Couchenille* werd voortgequeekt; welke hy bevond Beestjes te zyn als de Honds-Luizen, met pooten, klaeuwen en oogen; en zag datze in eenige kleene korfjes als Vogelnestjes, genaamt *Tenatillos*, door de voorz: Indianen gezet wierden aan de voorz: *Nopalen*, alwaarze een zeer groot getal Jongtjes baerden, welke zo extra kleen zyn als de punten van een Spelde; en dat dezen zig begaven op de *Pencas* of Bladeren, zoekende de bequaemste plaetsen tot haar onderhoud, door dien zy haar Voedsel trekken uyt het Sap van voorz: *Nopalen*, en in dezer voegen groeyen en

Auto por su merced proveido, dijo, que sin embargo de haver de muchos años, a esta parte experimentado y visto el Animal que llaman *Cochenilla fina*, y ser este viviente, por procrear, ândar, y moverse, luego que entro en el Empleo de *Alcalde Mayor* en la Provincia de *Sañ Andres Miaguatlan*, y en donde estubo cinco años, llevado de la curiosidad se iva alas Plantas de *Nopales*, que los Indios siembran, y cultivan, aver el modo conque azimillavan dicha *Cochenilla fina*, la

*de la commencer, & de ce qui y est demandé, & eu égard à l'*Appointement, *qu'il a accordé là-dessus, il a dit, que quoiqu'il ait experimenté & vû depuis plusieurs années que le petit Animal, appellé* Fine Cochenille, *a vie, procrée, se meut, & marche, néanmoins dès qu'il embrassa l'Emploi d'*Alcalde Major *dans la Province de* S^t. Andres Miaguatlan, *lequel il a revêtu pendant cinq-ans, il est allé voir par curiosité les* Nopals *que les Indiens sement & cultivent, pour voir de quelle maniere on provigne la* Fine Cochenille, *laquelle il a reconnu être de petites Bêtes comme des Ticques, (ou Poux des Chiens) avec des pattes, des griffes & des yeux, & il a vû que les Indiens les mettoient dans de petites Corbeilles, comme des Nids d'Oiseau, nommez* Tenatillos, *& les posoient sur les* Nopals, *où les* Cochenilles *faisoient un très-grand nombre de Petits, pas plus gros que la pointe d'une épingle; qu'ils montoient sur les* Pencas *ou Feuilles, cherchant les endroits les plus propres pour leur entretien, car ils se nourrissent du suc des* Nopals, *ils en croissent*

la qual reconozio ser al modo dela Garrapata, con pies, manos, y ojos; y vio que puesto en unos *Tenatillos* pequeñitos, en forma de nidos de pajaros, la ponian dichos Indios en dichas *Nopales*, y luego que parian numero crecido de hijillos tan pequeños como puntitas de arfileres; estos coxian por los *Pencas*, ô ojas, buscando el lugar mas oportuno para mantenerse, como se mantienen con el jugo de dichos *Nopales*, y en esta forma crezen y engordan; y sus madres que-

en dik worden; blyvende de Moeren in de voorn: *Tenatillos* dood: En is dit zulk een levendig Beestje, dat het minste onstuymige weer aan het zelve veel nadeel veroorzaakt, en wel doet sterven, en als 'er by geval, gelyk zyn Ed: gezien heeft, kort na dat de Jongtjes geboren zyn, een sterke Noorde Wind koomt te wayen, en zy daar door van de voorz: *Pencas* der *Nopalen* komen af te vallen op de grond, zo klimmen zy wederom opwaarts op de voorz: *Pencas*, gelyk zy te voren hadden gedaan; en wanneerze van bequame grootheyd zyn, naar de tyd die de Indianen daar toe reguleren en na de Climaten waar in ze zig bevinden, zo werdenze gedood, eenigen in heet water, waar door dan die *Couchenilles Rozette* of Bruyn-rosagtig werden en eenigsints van haar Verw-kragt door 't water verliezen, dewyl het zelve daar door in verw verandert word, waar in de voorz: Indianen hare dekkleeden en wolle geweven goed telkens insteken tot haar gebruyk; en die genen welke gedroogt werden in Oventjes, werden van *Jaspeada* Couleur; en die genen welke zwartagtig zyn, worden gedood en geroost op Platen of *Comales*, waar onder vuur word ge-

quedavan muertas en dichos *Tenatillos*: y es en tal manera animal viviente, que qualquier contra tiempo le prejudica, y mata; y si por accidente, como vio su merced, estando resien nacidos los hijos sobre viene algun norte resio y fuerte, y los despega de dicha *Pencas* de *Nopal*, buelven desde el suelo, â subirse, como ante lo auian hecho, a dichas *Pencas*; y estando ya criados, segun el tiempo que tienen regu-

sent & en grossissent, pendant que les Meres restent mortes dans lesdits Tenatillos: *Et ils sont tellement des Animaux vivans, que le moindre mauvais tems leur est fort préjudiciable, & les tuë; de plus sa Seigneurie a vû, qu'après que les Petits sont nez, si par hazard il souffle un Vent fort du Nord, & qu'ils viennent à tomber à terre de dessus lesdits* Pencas *des* Nopals, *ils y remontent comme ils avoient fait auparavant: Et quand ils sont venus à la grosseur requise, suivant le tems reglé par les Indiens, & selon le Climat, on les tuë, les uns dans l'eau chaude, par où cette* Cochenille *devient d'un* brun roussâtre *& perd en quelque maniere un peu la force de sa couleur dans cette eau, dans laquelle les Indiens teignent leurs manteaux, & autres étoffes de laine servant à leur usage; les autres qu'on fait secher dans de petits Fours, deviennent de couleur* Jaspée; *& ceux qui sont* noirâtres, *sont tuez & rôtis sur des Plaques ou* Comales, *sous lesquelles l'on*

regulado los Indios, y los temperamentos, los matan unos en agua caliente y por esto sale *Rozeta* la *Grana*, quedando algo desvirtuada en dicha agua, porque en ella queda la tinta, en donde dichos Indios tiñen continuamente sus mantas, y lana hilada, para sus menesteres; y la que secan en hornos sale *Jaspeada* y tambien sale renegrida la que en unas como planchas, que nominan *Comales*, y en donde con fuego,

gelegt, en waar op de Indiaensche Vrouwen haar koek of brood van *Maiz* backen, zo als zyn Ed: het gezien en geexperimenteert heeft in den tyd van de gemelde vyff jaaren, dat zyn Ed: het voornoemde Employ van *Alcalde Mayor* heeft waargenomen; Verder zeyde zyn Ed: dat de *Couchenilljes* van d'eene Inzamelingh tot d'andre op dezelve *Pencas* der *Nopalen* in 't leven werden gehouden, door 't voedsel van 't sap, datze daar uyt trekken; wordende de *Couchenille Silvestre* mede op dezelve wyze gevoed, als zynde ook een levendig Beestje, verschillende alleen van de Fyne daar in datze haar voedsel vindt in de bergagtige *Nopalen*, zonder eenige cultivering of beneficie; en datze zeer nadeelig is voor de *Fyne Couchenille* wanneer dezelve daar in word vermengt; van alle het welke zyn Ed: Certificaet en verzekering geeft, zo verre hy kan en in regten verschuldigt is; en heeft het geteekent voor my Notaris, die daar van getuygenisse der waarheyd geve; *Dn. Mattheo de Aguero y Mier*; Voor my, *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

I. *Ver-*

fuego; por abaxo cuesen las Indias sus Tortillas de *Maiz*, que es en la forma de pan, la matan, ô tuestan, como lo vio su merced y experimento el referido tiempo de cinco años que obtubo dicho Empleo de *Alcalde Mayor*; y juntamente que de una Cosecha, a otra la mantienen viva en las mismas *Pencas* de *Nopales*, porque, como su merced tiene dicho, se sustentan, y viven con el jugo; y en la misma forma se alimenta la *Grana Silvestre*; porque es tambien Animal vivien-

l'on met du feu, & dont les Femmes des Indiens ſe ſervent pour cuire leurs gâteaux ou pains de Maiz, *comme ſa Seigneurie l'a vû & experimenté dans l'eſpace deſdites cinq années qu'il a revêtu ledit Emploi d'*Alcalde Major: *A dit de plus que les* Cochenilles *ſont tenuës en vie d'une Recolte à l'autre ſur les mêmes* Pencas *des* Nopals, *où elles ſe nourriſſent du ſuc qu'elles en tirent; que la* Cochenille Silveſtre *ſe nourrit de la même maniere, étant auſſi un Animal vivant, avec cette ſeule difference que celle-ci naît & ſe nourrit ſur les* Nopals *des Montagnes ſans aucun benefice ni culture, & qu'elle eſt pernicieuſe à la* Fine Cochenille, *lorſqu'on les mêle enſemble: De tout ce ci-deſſus ſa Seigneurie donne Certification, pour autant qu'il peut & qu'il y eſt obligé ſelon le Droit, & l'a ſigné par devant moi Notaire, dont je rends témoignage de la vérité.* Don Matheo de Aguero y Mier. *Par devant moi,* Joſeph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

I. Dé-

viente, pero con la diferencia, que eſta ſe cria en *Nopales* monteciosos, ſin beneficio ni cultivo alguno; y es perniſioſa â la *fina Cochenilla*, adulterandola en caſo de que ſe meſture con ella; lo qual todo aſſi, certifica ſu merced, en quanto puede, y por Derecho deve, y lo firmo por ante mi el Eſcrivano que doy fee. *Don Matheo de Aguero y Mier.* Ante mi, *Joſeph Manuel Alvares de Aragon*, Eſcrivano Publico y Real.

I. *Cer-*

I. *Verklaaringe* van den Notaris *Joseph de Arauxo.*

Joseph de Arauxo, Notaris Publicq en Real, van 't getal van deze Stad *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, in Nieuw Spanje, in voldoeninge van 't *Appointement* op het *Request*, in 't begin dezer Bescheyden geplaatst, certificeere, en geve voor getuygenisse der waarheyd, dat de *Fyne Couchenille*, de welke in dit Bisdom aangequeekt, gebenificeert, verhandelt, en vervoert werd naar de Konikryken van *Castilla* en andre Gewesten, een levendig Diertje is, dat voortgeteelt word, en dat door de Naturellen en anderen die daar in haar exerceeren en haar voordeel zoeken, met veel industrie word gequeekt, en van de eene Plant, daar de *Couchenille* opgevoed word, op andre word overgezet, op zekere tyden van 't jaar; en datze met industrie ook werd gedood, en droog zynde op 't gewigt verkoft; alle het welke ik verklare gezien, en alhier geexperimenteert te hebben sedert den tyd van vyf en twintig jaaren; gelyk het zelve ook publicq en Notoir is; gedaen

I. *Certification.*

Joseph de Arauxo, Ecrivano Publico y Real del numero de esta Cuidad de *Antequera*, Valle de *Oaxaca*, de la nueve España; encumplimiento del *Auto* proveido a la *Peticion* que esta por principio de estas dlligencias, certifico, hago fee y testimonio de verdad, que *la Grana fina Cochenilla*, que se cria,

I. Déclaration *du Notaire* Joſeph de Arauxo.

Joſeph de Arauxo, *Notaire Public & Royal du nombre de cette Ville* d'Antiquera, *Vallée* d'Oaxaca *dans la Nouvelle Eſpagne, pour l'accompliſſement de l'*Appointement *donné ſur la* Requête, *qui eſt à la tête des Préſentes, certifie, & donne en témoignage de la vérité, que la* Fine Cochenille, *qui dans cet Evêché eſt cultivée, qui ſe trafique & eſt tranſportée aux Royaumes de* Caſtille *& autres Païs, eſt un Animal en vie qui ſe procrée, & que les Habitans naturels & autres qui s'y exercent & y cherchent leur profit, la cultivent avec beaucoup d'induſtrie, & qu'en certains tems de l'année ils la tranſportent de deſſus les Plantes, où elle s'eſt entretenuë, ſur d'autres; qu'étant tuée avec la même induſtrie & ſechée, on la vend au poids: Toutes leſquelles choſes je déclare avoir vû & experimenté ici depuis vingt-cinq ans; ce qui eſt auſſi public & no-*

cria, beneficia en eſte Obiſpado, y ſe comercia a los Reinos de *Caſtilla*, y otros, es Animal viviente, que ſe procrea, y con induſtria los Naturales y otros que lo tienen por exerſiſio y utilidad la cuidan y paſſan de las Plantes en que ſe mantiene de unas â otras, por ciertos tiempos, y muerta tambien con induſtria, y ya ſeca la comercian por fiel y peſſo; lo qual he viſto y experimentado de veinte cinco años a eſta parte,

daen in deze Stad, den negentienden October van den Jaare 1725, *Joseph de Arauxo*, Notaris Publicq en Real.

parte, como es publico y notorio, fecha la presente en esta dicha Cuidad, a diez y nuebe dias del mes de Octubre, de mil

II. *Verklaaring*, van den Notaris *Manuel de Figueroa.*

Manuel de Figueroa, Koninklyke en Publique Notaris van den Raad, gedeputeert wegens de *Minas* en Registratien dezer Stad *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, in Nieuw Spanje; certificeere en geve verklaringe der waarheyd, dat de *Fyne Couchenille* van dit Bisdom, welke ik actueelyk doende ben aan te queeken op myn Landhoven, een gevoelend Beestje is, dat voortgeteelt word, en Jongen voortbrengt, en 't welk, om levendig te blyven, noodsaaklyk moet gehouden worden op sappige Planten, op dat het zig daar van onderhoude, groeye, en dik werde; en dat ook deze Diertjes met byzondere industrie gedood worden; al het welke ik gezien hebbe, en elk bekent is; als ook dat de *Silvestre* of wilde van gelyke natuer is, en

II. *Certificazion.*

Manuel de Figuroa, Escrivano Publico y Real, de Cavildo diputacion, Minas y Registros en esta Cuidad de *Antequera*, Valle de *Oaxaca* de nueva España, certifico y doy fee, con Testimonio de verdad, que la *Grana fina Cochenilla* de este Obispado, que yo actualmente estoy criando en hazienda de

notoire. Fait dans cette Ville le dix-neuf Octobre de l'An 1725. Joseph de Arauxo, *Notaire Public & Royal.*

mil siette cientos y veinte y cinco años. *Joseph de Arauxo*, Escrivano Publico y Real.

II. *Cer-*

II. Déclaration, *du Notaire* Manuel de Figueroa.

Manuel de Figueroa, *Notaire Public & Royal, du Conseil, Député pour les* Minas *& Regîtres de cette Ville* d'Antiquera, *Vallée* d'Oaxaca, *dans la Nouvelle Espagne, certifie & déclare en témoignage de la vérité, que la* Fine Cochenille *de cet Evêché, qu'actuellement je cultive sur mes terres, est un Animal qui a du sentiment, qui procrée, fait des petits, & qui, pour rester en vie, doit necessairement être tenu sur des Plantes pleines de suc, pour qu'il s'y nourrisse, croisse, & grossisse; & qu'on fait mourir ces petits Animaux par une industrie particuliere: C'est ce que j'ai vû, & qui est connu à chacun; comme aussi que la* Cochenille Silvestre *est de la même nature,*

L *la-*

de Campo, es Animal censitivo, que procrea, a hijando, y para beneficiarla se necesita de tenerla en plantas jugozas, de que se mantiene, creze, y engorda; y con especial industria se mata; todo lo qual e visto, y es corriente; como tambien el que es de esta misma calidad, que la llamanos *Silvestre*, que se cria en tales plantas y sin benificio, como la otra; y en

en in wilde Planten, die geen beneficie hebben genoten, word gevoed en aangequeekt, gelyk als de andere; En tot voldoeninge van 't bevel ſtel ik dit tegenwoordige; gedaan in deze voorn: Stad op den vierentwintigſten October van den Jaare 1725. *Manuel de Figueroa*, Notaris Publicq en Real en van den Raad.

y en cumplimiento de lo mandado, pongo la prezente, fecho en eſta dicha Cuidad en veinte y quatro dias del mes de Octubre

III. *Verklaaring*, van den Notaris *Phelipe de Gamboa.*

Phelipe de Gamboa, Schryver van Zyn Majeſteyt en Notaris Publicq der Eylanden en vaſte Kuſt van den *Oceaan*, en Inwoonder dezer Stad *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, certificeere en geve verklaringe der waarheyd, als dat ik de *Fyne Couchenille*, de welke in dit Bisdom word voortgequeekt op de *Nopael*-planten, de welke tot dien eynde door de Indianen gezaayt en gecultiveert werden, gezien hebbe een levendig Beestje te zyn, dat gelyk als anderen opgequeekt wordt, baart, en voortteelt; en hebbe ik van 't gezegde zo veel experientie als al die

III. *Certificazion.*

Phelipe de Gamboa, Eſcrivano de ſu Mageſtad, ſu Notario Publico de Islas, y tierra firme del mar *Occeano*, y vecino de eſta Cuidad de *Antequera*, Valle de *Oaxaca*, certifico y doy fee, en teſtimonio de verdad; como la *Grana fina Coche-*

laquelle comme l'autre se nourrit sur de mêmes Plantes, mais sauvages & sans culture: Et pour l'accomplissement du Mandement je dépose ce ci-dessus. Fait dans cette dite Ville le vingt-quatriéme d'Octobre de l'An 1725. Manuel de Figueroa, *Notaire Public & Royal, & du Conseil.*

bre de mil siette cientos y veinte y cinco años. *Manuel de Figuroa*, Escrivano Publico Real de Cavildo.

. III. *Cer-*

III. Déclaration *du Notaire* Philipe de Gamboa.

Philipe de Gamboa, *Ecrivain de Sa Majesté & Notaire Public des Isles & Terre ferme de l'*Ocean, *& Habitant de cette Ville* d'Antiquera, *Vallée* d'Oaxaca, *certifie & déclare en témoignage de la vérité, que j'ai vû que la* Fine Cochenille, *qui se provigne dans cet Evêché sur les Plantes des* Nopals, *semées & cultivées à cette fin par les Indiens, est un Animal qui a vie, & qui comme les autres naît, engendre & procrée; & dont j'ai autant d'experience que tous ceux qui en*

chenilla, que en este Obispado azemillanen en las *Plantas* de *Nopal*, que â este fin siembran y cultiban los Indios, he visto ser, como es animal viviente, que se cria como los demas, pare, y procrea; y tengo de lo referido tantas experiencias quantas pueden participar, los que tienen por officio

die genen die haar professie daar van maaken, kunnen voortbrengen; insgelyks heb ik die zien dooden in Oventjes met vuer en in warmer Climaat in waater, in't welk de Indianen haar wolle stoffen insteken, door dien het zelve water in Verw is geconverteert: En als de geborene Jongtjes door eenig omstuymig weêr komen af te glyden van de bladeren of *Pencas* der *Nopalen*, zo heb ik die weer zien opklimmen even als zy eerst hadden gedaan, zoekende altyd de plaats daar 't meeste sap is, om zig te voeden en onderhouden; gelyk ook op dezelve manier de *Wilde Couchenille* zig voortqueekt, met dit verschil nogtans, dat deze voortteelt in de Wilde bergagtige *Nopalen*, zonder eenige beneficie, hoewel ze, zo wel als de Fyne, een levendig Diertje is, en geen *Frutilla* of Korrel-vrugt van een Plant, dewyl ze dan zo veel nadeel niet zoude lyden by quaad weêr als wel de *Fyne Chouchenille*, en dan ook wel over gevoert zou zyn geweest naar andere Ryken om voort te queeken; al het welke ik ondervonden en gezien hebbe sedert den tyd van meer als veertigh jaaren en publicq en notoir is; en tot voldoeninge van 't gene bevolen is by het *Apointement* ver-

officio este exercissio; y assi mismo la he visto matar en hornillos â fuego, y en tierra caliente en agua, con la que tiñen los Indios sus texidos de lana, por quedar hecha tinta; y si los hijuelos paridos por algun contra tiempo se caen, ô dismientan de las oxas ô *Pencas* de los *Nopales*, los he visto subir, segun que antes lo havian hecho, y siempre solicitan la parte mas jugoza, para criarse, y alimentarse; y en la misma forma se cria la *Grana Silvestre*, pero con la diferencia,

en font profeſſion en peuvent avoir : J'ai auſſi vû tuer la Cochenille *dans de petits fourneaux par le feu, & en un Climat plus chaud dans de l'eau dans laquelle les Indiens plongent leurs étoffes de laine, parce que cette eau eſt par là devenuë une teinture; Et lorſqu'il arrive que les Petits viennent à tomber des Feuilles ou* Pencas *des* Nopals *par quelque mauvais tems, je les ai vû remonter comme ils avoient fait auparavant, cherchant toujours exactement les endroits où il y a le plus de ſuc pour s'y nourrir & s'y entretenir; & c'eſt de la même maniere que la* Cochenille Silveſtre *s'entretient & ſe multiplie; avec cette difference pourtant, que celle-ci provigne ſur les* Nopals *ſauvages des montagnes ſans aucune culture, quoi qu'elle ſoit, de même que la* Fine, *un Animal vivant, non pas un* Frutilla, *Fruit, ou Graine de quelque Plante, car alors elle ne recevroit pas tant de dommage par le mauvais tems, comme il arrive à la* Cochenille, *& l'on auroit pû l'avoir transplantée en d'autres Royaumes pour l'y cultiver. J'ai experimenté & vû tout cela depuis plus de quarente ans, & c'eſt auſſi une choſe publique & notoire: Et pour l'accompliſſement de ce*

cia, que eſta lo haze montuoſamente, y los *Nopales* en donde eſtan ſon Silveſtres, y ſin benificio alguno, pero es, como la otra, animal viviente, y no *Frutilla*, que produzgan las Plantas, porque en tal caſſo no le perjudicara como a la *Cochenilla* los malos tiempos, y ſe llevara a plantar a otros Reinos, lo que he experimentado, y viſto de mas de quarenta años a eſte parte, como es publico y notorio; y en cumplimento de lo mandado en el *Auto* proveido al Eſcripto que

verleent op 't Geschrift in 't begin dezes, heb ik dit onderteekent, in deze Stad op den vier en twintigsten October van den jaare 1725. *Phelipe Gamboa*, Koninglyke Schryver.

que principian estas deligencias, pongo la prezente, sen esta dicha Cuidad, a vente y quatro dias de Octubre de mil fiette cien-

IV. *Verklaaring*, van den Notaris *Joseph Manuel Aluares de Aragon.*

Ik ondergeschrevene Notaris certificeere, en geve verklaring der waarheyd, dat ik in 't algemeen heb hooren zeggen, dat de *Fyne Couchenille*, die in dit Bisdom word voortgequeekt, een levendig Diertje is; en dat de Moeren gezet werden aan de *Nopalen*, de welke de Indianen tot dien eynde zaayen en cultiveeren; en datze aldaar baren; en dat de Jongtjes groeyen, en dik werden op de voorn: Planten; en datze ten tyde van de Inzameling gedood werden door de hitte van 't vuur, of met heet waater; En hebbe verder ook hooren verhalen dat de *Couchenille*, genaemt *Silvestre*, insgelyks een levendig Beestje is, alleen daar in verschillende dat deze voortteelt zonder oppassens of eeni-

IV. *Certificazion.*

Yo el infrascripto Escrivano certifico, y doi fee en testimonio de verdad, que generalmente he oido desir, que la *Grana fina Cochenilla* de este Obispado es animal viviente; y que con las madres de ella azemillan las *Plantas* de *Nopal*, que

*ce qui est ordonné dans l'*Appointement *accordé sur l'Ecrit qui est à la tête des Présentes, je l'ai signé dans cette Ville, le vingt-quatriéme d'Octobre de l'An* 1725. Philipe de Gamboa, *Ecrivain du Roi.*

cientos y veinte y cinco años. *Phelipe de Gamboa*, Escrivano Real.

IV. *Cer-*

IV. Déclaration, *du Notaire* Joseph Manuel Aluares de Aragon.

Je soussigné Notaire certifie & déclare en témoignage de la vérité, que j'ai entendu dire généralement, que la Fine Cochenille *de cet Evêché est un Animal qui a vie, & que les Meres sont mises sur les* Nopals, *semez & cultivez à cette fin par les Indiens, & qu'elles y font des petits; que ces Petits y croissent & deviennent gros; & qu'au tems de la Recolte on les fait mourir par la chaleur du feu, ou dans l'eau chaude. J'ai aussi oüi dire que la* Cochenille, *nommée* Silvestre, *est aussi un Animal vivant, differente seulement de l'autre, en ce que celle-ci procrée & multiplie sans soins ni sans aucun benefice sur les*

que â este fin siembran y cultiban los Indios; y que en ellas paren; y los hixuelos crezen, y engordan en dichas Plantas; y al tiempo de su Cosecha la matan con fuego, ô agua caliente; y assi mismo he oido dezir, que la que llaman *Silvestre*, es tambien animal viviente, con la diferencia solo, de criarse por si, y sin beneficio alguno, en las Plantas de No-

eenige beneficie, op *Nopael*-planten die men Wilden noemt: En tot voldoeninge van 't gene geordonneert is by 't verleende *Appointement*, op het *Request* aan 't hoofd dezes, zo heb ik deze onderteekent; gedaan in deze Stad *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, den vier en twintigsten October van den jaare 1725; ik stelle myn teeken in kennisse der waarheyd, *Joseph Manuel Aluarès de Aragon*, Notaris Publicq en Real.

Nopal que llaman Silvestre; y en cumplimento de lo mandado en el *Auto* proveido a la *Peticion* que esta por principio de estas Deligencias, pongo la presente; que es fecha en esta Cuidad de *Antiquera*, Valle de *Oaxaca*, en veinte y quatro de

Wy ondergeschrevene Notarissen van Zyn Koninglyke Majesteyt onzen Heer, certificeeren, en geven voor kennisse der waarheyd, dat *Dn. Matheo de Aguero y Mier*, voor wien deze Proceduren zyn verrigt in de vyftien vorige bladeren, actuelyk, is *Ordinaris Alcalde*, en van de Heylige Broederschap van d'eerste Stem dezer Stad van *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, in 't Koninkryk van Nieuw Spanje; mitsgaders, dat *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, voor wien dit gepasseert is, en die deze Geschriften heeft geautentiseert en geteekent, Notaris Publicq en Real en een van 't getal dezer Stad, oprecht

Los Ecrivanos de el Rey nuestro Señor, que aqui signamos y firmamos, certificamos, y damos fee, que *Don Matheo de Aguero y Mier*, por ante quien se han autuado las deligencias contenidas en las quinze foxas que anteceden, es actual *Alcalde Ordinario*, y de la Santa Hermandad de primere

les Nopals *ſauvages. Et pour l'accompliſſement de ce qui eſt ordonné par l'*Appointement *accordé ſur la* Requête *qui eſt à la tête des Préſentes, j'ai ſigné celle-ci : Fait dans cette Ville d'*Antiquera, *Vallée d'*Oaxaca *le vingt-quatriéme Octobre de l'An* 1725. *J'appoſe mon ſein en témoignage de la vérité.* Joſeph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

de Octubre de mil ſetecientos y veinte y cinco años. Pongo mi ſigno en teſtimonio de verdad, *Joſeph Manuel Alvares de Aragon*, Eſcrivano Publico y Real.

Los

Nous ſouſignez Notaires du Roi notre Seigneur, certifions, & faiſons foi, que Don Matheo de Aguero y Mier, *par devant qui ont été faites les Procedures contenuës dans les quinze feuilles précedentes, eſt actuellement* Alcalde Ordinaire *& de la Sainte Confraternité de la premiere Voix de cette Ville d'*Antiquera, *Vallée d'*Oaxaca, *dans le Royaume de la Nouvelle Eſpagne ; de plus, que* Joſeph Manuel Aluares de Aragon, *par devant qui ceci a paſſé, & qui a authentiqué & ſigné ces préſens Ecrits, eſt Notaire Public & Royal, &*

L 5 *un*

ro voto de eſta Cuidad de *Antequera*, Valle de *Oaxaca*, del Reino de la Nueva Eſpaña ; y que *Joſeph Manuel Alvares de Aragon*, por ante quien han paſado, y de quien ſe hallan authoriſadas y firmadas, es Eſcrivano Publico y Real, y uno

de

recht en getrouw is, en die dat beroep waarneemt en exerceert, werdende volkomen geloof en Credit gegeven aan alle de Actens en andere Instrumenten, zoo wel als die voor den voorz: *Ordinaris Alcalde* gepasseert en voorgevallen zyn, zo in als buyten Regten; tot verzekering van dien, en op dat het zoude consteeren daar en zo als 't behoort, hebben wy deze verleent; gedaan in de voorz: Stad, op den vyf en twintigsten October van den jaare 1715. ik tekene het, *Phelipe de Gamboa*, Koninklyke Schryver; ik teekene het, *Joseph de Arauxo*, Notaris Publicq en Real; ik teekene het, *Nicolaes Aluares*, Koninklyke Schryver.

de los del numero de esta dicha Cuidad, fiel, legal, y de confiança, que uza y exerce dicho oficio, y a todos los Autos y demas deligencias, que assi ante el susso dicho, como ante dicho *Alcalde Ordinario*, han pasado y pasan se les hadado, y dan entera fee y creditto en Juizio y fuera de el; en cuio testimonio, y para que assi consta donde convenga, damos

Accordeert met de Informatie en verdere Geschriften in deze vermeld, welke ik origineel heb overgelevert aan den Suppliant in 't *Request*, in 't begin dezes vermeld, zynde deze daar van een Copy daar ik my aan referere, gevende ik deze Certificatie in gevolgh van het *Request* en 't bevel van 't *Apointement* daar op ver-

Concuerda con la Informazion, y de mas deligencias, de que ba fecha mencion que originalmento entregue a la parte contenida en la *Peticion*, que esta por principio de ellas, de donde

un du nombre de cette dite Ville, fidele, loyal, & de confiance dans l'exercice de son dit Emploi, devant prêter foi entiere à tous ses Actes & autres Instruments, aussi bien qu'à ceux qui se sont passez & se passent par devant le dit Sr. Alcalde Ordinaire, *tant en Justice que hors de Justice: En témoignage de quoi & pour le certifier comme il convient, nous donnons la Présente, faite dans ladite Ville, le vingt-cinquiéme Octobre de l'An* 1725. *Je le signe*, Phelipe de Gamboa, *Ecrivain Royal. Je le signe*, Joseph de Arauxo, *Notaire Public & Royal. Je le signe*, Nicolas Alvares, *Ecrivain Royal.*

damos la presente; que es fecha en esta dicha Cuidad, a veinte y cinco dias del mes de Octubre de mil setecientos y veinte y cinco años; y lo signe, *Phelipe de Gamboa*, Escribano Real; y lo signe, *Joseph de Arauxo*, Escribano Publico y Real; y lo signe, *Nicolas Alvares*, Escribano Real.

Con-

*Accorde avec l'*Information *& autres Ecrits, y mentionnez, lesquels j'ai livré en original au Suppliant dans la* Requête, *qui est à la tête des Présentes, dont ceci est Copie, à laquelle je me refere, & donne ce Certificat en vertu de la* Requête *& de l'ordre de l'*Apointement *accordé là-dessus, dans cette*

donde se saco este traslado, a que me refiero, en cuyo testimonio de su *Pedimiento*, y en virtud de lo mandado en el *Auto* proveido a dicha *Peticion* doi el presento, que es fecho en

verleent; in deze Stad *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, op den dertigsten October van den jaare 1725, zynde tot getuygen *Dn. Miguel Delgado y Loria*, *Manuel de Leyba*, en *Dn. Juan Joseph Valencia*, Inwoonders dezer Stad; en deze is van twee en twintig bladen Geschrift, het eerste van 't vierde Zeegel om dat 'er van het tweede en derde in deze Stad niet gevonden werd, zonder prejuditie van de Koninglyke Inkomste, om dat 'er inmiddels papier van minder waarde werd gebruykt. Ik stel myn Merk in kennisse der waarheyd, de Regten in conformiteyt van de Koninglyke Lyst. *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, Koninglyke Notaris Publicq.

en esta Cuidad de *Antequera*, Valle de *Oaxaca*, a treinta dias des mes de Octubre de mil setecientos y veinte y cinco años, siendo Testigos â su correccion, *Don Miguel Delgado y Loria*, *Manuel de Leyba*, y *Juan Joseph Valencia*, vecinos de esta dicha Cuidad, y ba en estas veinte y dos foxas, la primera de el sello quarto por no haverlo del segundo ni tercero, en el estanco de esta

Comprobatie.

Wy ondergeschrevenen geven voor getuygenisse, dat *Joseph Manuel Aluares de Aragon*, door wien de Getuygenissen in de vorige bladen ge-

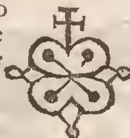
Comprovazion.

Damos fee, que *Joseph Manuel Alvares de Aragon*, de quien parese signado y firmado el Testimonio de esta, y las foxas

*cette Ville d'*Antiquera, *Vallée d'*Oaxaca, *le trentiéme Octobre de l'An* 1725. *étant témoins* Don Miguel Delgado y Loria, Manuel de Leyba., & Juan Joseph Valencia, *Habitans de cette Ville; ces Présentes étant de vingt-deux feuilles d'écriture, la premiere du quatriéme Sceau, parce qu'il ne s'en trouve point dans cette Ville du second ni du troisiéme, sans préjudice des Revenus Royaux, parce que cependant on se sert de papier commun. J'appose ma Marque en témoignage de la vérité, les Droits conformes à la Liste Royale.* Joseph Manuel Aluares de Aragon, *Notaire Public & Royal.*

esta dicha Cuidad, sin perjuicio del el Real haver, y las de su intermedio de papel comun; pongo mi signo en Testimonio de verdad, Derechos conforme al Real Aranzel, *Joseph Manuel Alvares de Aragon*, Escribano Publico y Real.

Comprobation.

Nous soussignez rendons témoignage, que Joseph Manuel Aluares de Aragon, *par lequel ont été signez & confirmez les Témoignages*

foxas que anteceden, es Escribano Publico y Real, y uno de los del numero de esta Cuidad de *Antequera* Valle de *Oaxaca* del Reyno de la nueva España, fiel, legal, y de confianza, que

geteekent en beveſtigt zyn, Koninglyke Notaris Publicq is, en een van 't getal dezer Stad *Antiquera*, Valleye van *Oaxaca*, in 't Koninkryk van Nieuw Spanje, van alle trouw en opregtigheyd, die 't voorz: Ampt bedient, en alle Actens, Schrifturen, Certificaten, en verdere Inſtrumenten, die voor hem voorn: zyn gepaſſeert en paſſeeren, volkomen geloof en credit werden gegeven, zo in als buyten Regten; tot verificatie van dien en op dat het zoude conſteeren, daar en zo als 't behoort, hebben wy dezen geteekent; gedaan in de voorz: Stad op den dertigſten October van den jaare 1725. ik tekene het, *Phelipe de Gamboa*, Koninglyke Schryver; ik teekene het, *Joſeph de Arauxo*, Koninglyke Notaris Publicq; ik teekene het, *Nicolas Aluares*, Koninglyke Schryver.

Het bovenſtaande Translaat uyt de Spaanſe Taale, tegens de Origineele gecollationeert en nagezien zynde, heb ik het zelve, voor zo veel den Zin aangaat, daarmede bevonden te accorderen. In Amſterdam den 6. February 1727.

D. WALSCHAART, Notaris Publicq.

que uza y exerce dicho oficio, y alos autos, Eſcripturas, Teſtimonios, y de mas Inſtrumentos, que ante el ſuſio dicho han paſſado, y paſſan, ſe les ha dado, y da entera fee y credito, en Juizio y fuera del; en cuyo teſtimonio, y paraque aſſi conſte donde convenga, damos la preſente; que es

fecha

*ges des feuilles précedentes, est Notaire Public & Royal, & un du nombre de cette Ville d'*Antiquera, *Vallée d'*Oaxaca, *dans le Royaume de la Nouvelle Espagne, fidelle, loyal, & de confience dans l'exercice de sondit Office, & qu'aux Actes, Ecritures, Certificats & autres Instruments, qui se sont passez & se passent par devant le susdit, on doit entiere foi & credit, tant en que hors de Justice; en témoignage de quoi & pour le certifier comme il convient, nous avons signé la Présente. Fait dans ladite Ville le trentiéme Octobre de l'An 1725. Je le signe,* Phelipe de Gamboa, *Notaire Royal. Je le signe,* Joseph de Arauxo, *Notaire Public & Royal. Je le signe,* Nicolas Aluares, *Notaire Royal.*

fecha en esta dicha Cuidad, a treinta dias del mes de Octubre de mil siette cientos y veinte y cinco años.
Y lo signe, *Phelipe de Gamboa*, Escribano Real.
Y lo signe, *Joseph de Arauxo*, Escribano Publico y Real.
Y lo signe, *Nicolas Alvares*, Escribano Real.

Drukfouten in 't Nederduitsch.

Pag. 18. reg: 16. een soort van grootte dikke, *Lees*, een soort van dikke
Pag. 60...... 3. *Paupta.* lees, *Baupta.*
72...... 3 Voorrgeteel, *lees*, voortgeteelt,
74...... 15. *Noplaen*, lees, *Nopalen*,
104...... 4. alwaar *Luitenant*, lees, alwaar hy *Luitenant*
114...... 10. penalityt. *lees*, penaliteit
120...... 16. worp; *lees*, word;
128...... 25. die haar schadelyk zyn zouden, sterven, *lees*, die haar schadelyk zyn, zouden sterven
166...... 4. *Phelipe Gamboa*, lees, *Phelipe de Gamboa*.

Fautes dans le François.

Pag. 59. la dern: lig. *Couche*; Lisez *couché*;
71. ligne 14. *interroge*, ... *interrogé*
89. ..... 10. *présente*, ... *présenté*
91. ..... 16. *qus* .... *que*
141. ..... 21. *nommée* ..... *nomme*

Errores en el Español.

Pag. 63. renglon 6. *Cuo*, seade Leer, *Cuyo*
67......... 2. *aqua* .... *agua*,
71......... 5. *ques que de de* ... *que de*
84......... 1. *en la* .... *en las*
103......... 5. *aquillas* .... *aquellas*
104......... 8. *aqua*, ... *agua*
108......... 5. *parto*, ... *parte*
113......... 1. *y sol* .... *y solo*
127......... 3. *ne caseros*, ... *ni caseros*
128......... 1. *an* .... *en*
130......... 5. *y tiempo*, ... *y tiempos*,
131......... 6. *genere*, ... *genero*
148......... 1. *presta*, ... *paesta*.

